ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Vstup do eurozóny – pro a proti

The Eurozone Entry – Pros and Cons

Martin Chytrý

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: **2018/2019**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bc. Martin CHYTRÝ**
Osobní číslo:	**K17N0030P**
Studijní program:	**N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor:	**Podniková ekonomika a management**
Název tématu:	**Vstup do eurozóny - pro a proti**
Zadávající katedra:	**Katedra financí a účetnictví**

Zásady pro vypracování:

1. Charakterizujte pojem eurozóna.
2. Definujte podmínky vstupu do eurozóny.
3. Porovnejte teoretické a skutečné výhody a nevýhody vstupu do eurozóny na příkladu České a Slovenské republiky.
4. Formulujte doporučení pro Českou republiku ve vztahu k eurozóně.

Rozsah grafických prací: **neuveden**

Rozsah kvalifikační práce: **60 - 80**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- **DĚDEK, Oldřich.** *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru.* **Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-076-8.**
- **LACINA, Lubor a kol.** *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii.* **Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-5.**

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.**
Katedra ekonomie a kvantitativních metod

Datum zadání diplomové práce: **23. října 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2019**

Doc. Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
děkanka

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta ekonomická
3
L.S.

Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Vstup do eurozóny - pro a proti“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

Plzeň dne 15. 4. 2019 ……

podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce Ing. Vendule Tesařové, Ph.D. za vedení předložené práce a za poskytnutí cenných rad a připomínek.

OBSAH

ÚVOD *8*

1 CÍL PRÁCE A METODICKÝ POSTUP ŘEŠENÍ *10*

2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA EUROZÓNY *11*

2.1 Teorie optimálních měnových oblastí **12**

2.2 Stručná historie a vývoj **16**

2.3 Členské státy **17**

2.4 Jednotná měna – euro **19**

2.5 ECB, ESCB a Eurosystém **21**

3 DETAILNĚJŠÍ PROBLEMATIKA EVROPSKÉ MĚNOVÉ UNIE *25*

3.1 Maastrichtská kritéria konvergence **25**

3.1.1 Kritérium cenové stability 26

3.1.2 Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II 27

3.1.3 Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb 28

3.1.4 Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 29

3.2 Mechanismus směnných kurzů – ERM II **30**

3.3 Reálná konvergence a asymetrické šoky **31**

3.4 Pakt stability a růstu **32**

3.5 Fiskální pakt **35**

3.6 Bankovní unie **36**

4 ČESKÁ REPUBLIKA VE VZTAHU K EUROZÓNĚ *39*

4.1 Přístupová strategie k eurozóně **40**

4.2 Národní plán zavedení eura **41**

4.2.1 Hlavní principy 42

4.2.2 Institucionální zajištění ... 43
4.2.3 Harmonogram a scénář zavedení eura ... 45
4.2.4 Zavedení eurového oběživa ... 46
4.2.5 Stažení korunového oběživa ... 48
4.3 Plnění konvergenčních kritérií ... 48
4.4 Reálná konvergence ... 52
4.5 Postoj veřejnosti k eurozóně ... 59
4.6 Shrnutí vztahu ČR vůči eurozóně ... 62
4.6.1 Zhodnocení připravenosti a doporučení ... 63
5 DOPADY VSTUPU DO EUROZÓNY NA ČESKÝ PODNIKOVÝ SEKTOR ... 66
5.1 Předpokládané dopady na podnikový sektor ... 67
5.1.1 Očekávané výhody ... 68
5.1.2 Očekáváné nevýhody ... 72
5.2 Slovensko v kontextu eurozóny ... 74
5.2.1 Podpora eura slovenskou veřejností ... 75
5.3 Komparace teoretických a „skutečných" dopadů ... 76
5.4 Zhodnocení a doporučení pro český podnikový sektor ... 92
ZÁVĚR ... 97
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ ... 99
SEZNAM TABULEK ... 104
SEZNAM OBRÁZKŮ ... 104
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK ... 106
SEZNAM PŘÍLOH ... 108

ÚVOD

Evropské unie, ve zkratce EU, je nejvýznamnější evropské integrační uskupení s výrazným globálním vlivem. Ekonomické jádro tohoto celku tvoří neustále vyvíjející se měnová unie zvaná eurozóna, která v čele s Francií a Německem diriguje hospodářský vývoj celého kontinentu včetně České republiky (ČR).

Po rozpadu komunistického režimu v rámci následného znovuzačleňování se do „západoevropských" struktur mířila Česká republika neodmyslitelně ke vstupu do Evropské unie. Dosáhla toho v roce 2004, kdy se stala jedním z nových členů EU, čímž se zároveň ČR zavázala v budoucnu přijmout euro (ve zkratce EUR) jako svoji národní měnu a dokončit tak proces integrace do hospodářské a měnové unie. Ovšem není zcela jasné, zda je ČR na toto členství připravena, jelikož po vstupu do EU výrazně zaostávala oproti průměru eurozóny v mnoha oblastech a nemusela by se tak úspěšně integrovat ke stávajícím členům měnové unie.

Problematika eurozóny je obsáhlá a pro širokou veřejnost mnohdy příliš složitá. To se mimo jiné projevilo při debatě o výhodách či nevýhodách vstupu do ní, která se naplno rozhořela po vstupu ČR do EU. V těchto debatách kromě pravdivých argumentů zazněla celá řada dezinformací čili nepravd. To souvisí s tím, že mnohdy jsou pro širokou veřejnost některé argumenty vzhledem k jejich odborné náročnosti těžko ověřitelné. Diskuse na toto téma v ČR stále probíhají i začátkem roku 2019, a tak je vstup do měnové unie stále aktuálním tématem, přestože ho v brzké době politická reprezentace neplánuje.

Vlivem těchto faktorů vzniká potřeba blíže fakticky přiblížit měnovou unii v Česku nejen odborníkům, ale také široké veřejnosti, jejíž součástí je i podnikový sektor, na který tato práce ve svém výzkumu cílí. Navíc podnikový sektor disponuje velkým vlivem a má tak potenciál svým lobováním hýbat s míněním veřejnosti a politiků. Pokud se tedy blíže seznámí s výhodami a nevýhodami, mohou podnikatelé lépe přispět k probíhajícím diskusím, vyvracet některé dezinformace a přesvědčovat zbytek veřejnosti o výhodách či nevýhodách eurozóny. Kromě toho mohou podniky v případě znalosti problematiky eurozóny lépe identifikovat jaké příležitosti, hrozby, zisky či náklady by pro ně vznikly, pokud by ČR skutečně do měnové unie vstoupila.

Před samotným rozhodnutím veřejnosti a politiků se nejprve musí stanovit, zda je ČR připravena na vstup do měnové unie. Není-li tomu tak, může se stát, že i v případě převažování výhod ze vstupu k němu nedojde či se proces vstupu zkomplikuje a oddálí se tím realizace výhod. Je nutné také podotknout, že v odborné literatuře uváděné výhody a nevýhody vstupu do eurozóny jsou pouze teoretické. Vyplývají přitom především z racionálních úvah, ekonomické teorie a zkušeností zemí eurozóny. Nemusí tak vždy dojít k uváděným dopadům nebo jejich efekt nemusí být takový, jaký se předpokládá. Z tohoto důvodu je přinejmenším zajímavé se zaměřit na dopady eura u sousední Slovenské republiky, se kterou má ČR velice podobný historický ekonomický vývoj. Vyhodnocení těchto dopadů umožní lépe pochopit „skutečné“ výhody a nevýhody eura pro Česko.

Eurozóna je tak pro Českou republiku stále neuzavřeným tématem a předložená diplomová práce se pokusí poskytnout další pohled na danou problematiku. Takováto snaha v sobě musí zahrnovat charakteristiku eurozóny včetně její pokročilejší problematiky. Je nutné také definovat aktuální postavení České republiky vůči této zóně (k roku 2019), což následně umožní zhodnotit tuto situaci a vydat patřičná doporučení pro ČR. Také to lépe umožní stanovit pro a proti, která budou veřejnost, potažmo podniky, nejvíce zajímat.

1 CÍL PRÁCE A METODICKÝ POSTUP ŘEŠENÍ

Hlavním cílem předložené diplomové práce je komparovat teoretické a „skutečné“ výhody a nevýhody vstupu do eurozóny na český podnikový sektor a formulovat doporučení pro české podnikatelské subjekty. Současně s tím je hlavním cílem zhodnotit připravenost České republiky na vstup do eurozóny a formulovat doporučení v tomto kontextu.

Dle logického uvažování lze předpokládat, že vstupem do měnové unie se odstraní další bariéra mezinárodního obchodu, ze které budou české firmy profitovat, protože většina českého vývozu směřuje právě do zemí eurozóny. Dále předložená práce přepokládá, že ČR není k začátku roku 2019 připravena na vstup do eurozóny, jelikož nesplňuje všechny přístupové podmínky a nemá dostatečně připravený plán převzetí eura.

Kromě hlavních cílů je potřeba stanovit několik dílčích cílů, které povedou ke splnění uvedených primárních cílů diplomové práce. Prvním dílčím cílem bude obecně charakterizovat eurozónu pro úvodní pochopení celé problematiky. Cíl bude naplněn provedením literární rešerše v oblasti relevantních (k dalším částem práce) základních prvků eurozóny. Jedná tak se o historii eurozóny, členské státy, euro, nejdůležitější instituce a teorii optimálních měnových oblastí, která má úzkou vazbu s eurozónou.

Dalším dílčím cílem je charakterizovat detailnější problematiku eurozóny se zaměřením především na přístupové podmínky a na podstatné závazky plynoucí ze vstupu. Tento dílčí cíl bude zrealizován pomocí literární rešerše uvedených oblastí s návazností na potřeby dvou hlavních cílů.

Následně se musí objasnit současný vztah České republiky vůči eurozóně (k roku 2019) tak, aby se mohla zhodnotit připravenost České republiky na vstup do eurozóny a formulovat doporučení v tomto kontextu. Je tak potřeba identifikovat plán ČR na zavedení eura a zaměřit se zejména na stav plnění přístupových podmínek.

Posledním dílčím cílem předložené práce je definovat teoretické dopady na podnikový sektor z přechozího textu a další literatury a „skutečné“ dopady z příkladu Slovenska. Po slnění tohoto cíle bude možné naplnit druhý hlavní cíl diplomové práce, kterým je komparace těchto dopadů a formulace doporučení pro podnikový sektor.

2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA EUROZÓNY

Na základě racionálního posouzení lze slovo eurozóna rozdělit na dvě samostatné části – euro a zóna, přičemž slovo zóna indikuje určitou oblast, prostor či území a slovo euro označuje název společné evropské měny, kterou tato oblast využívá jako zákonné platidlo. Pro hlubší chápání je nezbytné tento pojem blíže metodologicky objasnit za pomoci různých definic měnové unie, které jsou uvedeny níže.

Český ekonom a rektor Vysoké školy ekonomie a marketingu profesor (prof.) Žák vymezil měnovou unii ve své knize jako: *„Formu ekonomické integrace dvou či více států s volným pohybem zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil, jejímž vyvrcholením je nahrazení národních měn jednou společnou měnou působící na celém teritoriu a plné přenesení národní měnové suverenity členských zemí na nadnárodní úroveň“* (Žák et al., 1999, str. 403).

Celosvětově známý ekonom, autor a laureát Nobelovy ceny za ekonomii Paul A. Samuelson v knize Ekonomie napsal: *„Evropská měnová unie patří mezi největší hospodářské experimenty v dějinách. Nikdy předtím se nestalo, že by skupina velkých a silných zemí svěřila osud nad svými ekonomikami do rukou nadnárodní centrální banky. Nikdy předtím nedostala centrální banka do rukou kontrolu nad makroekonomickou budoucností skupiny zemí s 300 miliony obyvatel, kteří vyrábějí 7 bilionů dolarů zboží a služeb. Zatímco optimisté poukazují na mikroekonomické zisky rozšířeného trhu a nižší transakční náklady, pesimisté se obávají stagnace a nezaměstnanosti kvůli nepružnosti cen a mezd a nedostatečné mobilitě práce“* (Samuelson & Nordhaus, 2010, str. 638).

Dle Raymonda je měnová unie oblastí, ve které došlo k přechodu na společnou národní měnu a současně jde o poslední stupeň koordinace měnové a devizové politiky. Tvrdí, že při zavedení společné měny je nezbytné dosáhnout všeobecné integrace ekonomik, dokonalé mobility výrobních faktorů a je vhodné zavést jednotné úrokové sazby. Při vytvoření takovéto oblasti dochází dle Raymonda ke ztrátě možnosti kompenzovat pokles konkurenceschopnosti prostřednictvím devalvace měny. Naopak výhodou je odstranění transakčních nákladů spojených s kurzovým rizikem a možnost optimálního využití kapitálu v důsledku konce segmentace trhu (Raymond, 1995).

Z uvedených definic vyplývá, že pod zmiňovaným pojmem se ukrývá více než jen oblast, ve které je národní měnou euro. **Eurozónu lze chápat jako komplexní měnovou unii spojenou s hospodářskou a měnovou integrací Evropy.** Dále lze konstatovat, že projekt měnové unie má svá nejrůznější specifika, členské státy, instituce, výhody či nevýhody a podobně (apod.). Je tedy vhodné kromě definice pojmu eurozóna blíže charakterizovat i základní prvky, kterým je tato kapitola věnována.

2.1 Teorie optimálních měnových oblastí

Maastrichtská konvergenční kritéria, která uchazeč o vstup do eurozóny musí plnit, jsou založena na principu konvergence nominální, to znamená, že sledují vývoj zvolených nominálních veličin, kterými jsou například (např.) inflace či dlouhodobé úrokové sazby. Mezi ekonomy se však vede spor, zda tyto ukazatelé jsou dostatečnou zárukou udržitelnosti měnové unie. Někteří z nich prosazují sledování spíše množiny reálných ukazatelů, tedy takzvané (tzv.) **reálné konvergence**. Její součástí je i kultovní přístup k měnové integraci zvaný teorie optimálních měnových oblastí (Dědek, 2008).

Optimální měnová oblast, někdy označovaná jako OCA z anglického Optimum Currency Area, je skupina zemí či určitá oblast, ve které přínosy společné měny převažují nad jejími náklady (Mundell, 1961).

OCA se věnoval ekonom R. Mundell již v roce 1961, kdy vytvořil **tradiční teorii optimálních měnových oblastí**, která přispěla k tomu, že se v roce 1999 stal laureátem Nobelovy ceny za ekonomii. Jeho teorie byla dále rozvinuta v publikacích např. R. McKinnonem (1963) a P. B. Kennem (1969). Přestože však teorie prošla řadou změn vlivem měnícího se chápání ekonomické reality, **zůstává v jádru neměnná**. Uchovala se tak základní myšlenka prof. Mundella pojednávající o pravděpodobnosti vzniku asymetrického šoku, tedy odlišného dopadu podobné události (např. růstu cen ropy) na různé ekonomiky. Ostatní autoři spíše rozvíjejí spouštěcí mechanismy těchto šoků a z nich vyplývající faktory, které mohou snížit pravděpodobnost vzniku asymetrie. Posuzují rovněž jejich efektivitu při snižování dopadů šoků na ekonomiku.

Avšak tradiční teorie optimálních měnových oblastí prof. Mundella je jako celek v moderní době již zastaralá, jelikož vychází z předpokladů formulovaných na základě ekonomie 60. let 20. století, která jsou v 21. století mnohdy překonané, a příliš zjednodušuje ekonomickou realitu.

K objasnění myšlenek prof. Mundella, které publikoval v časopisu The American Economic Review, využívá doc. Lacina ve své publikaci model německé a francouzské ekonomiky sdílející jednu měnu a centrální banku (ve zkratce CB). Na tomto příkladu zkoumá jev, při kterém dochází k přesunu spotřebitelských preferencí a následně asymetrickému poptávkovému šoku, který je znázorněn na *Obr. č. 1* (Lacina et al., 2007).

Obr. č. 1: Model AD – AS v situaci asymetrického poptávkového šoku

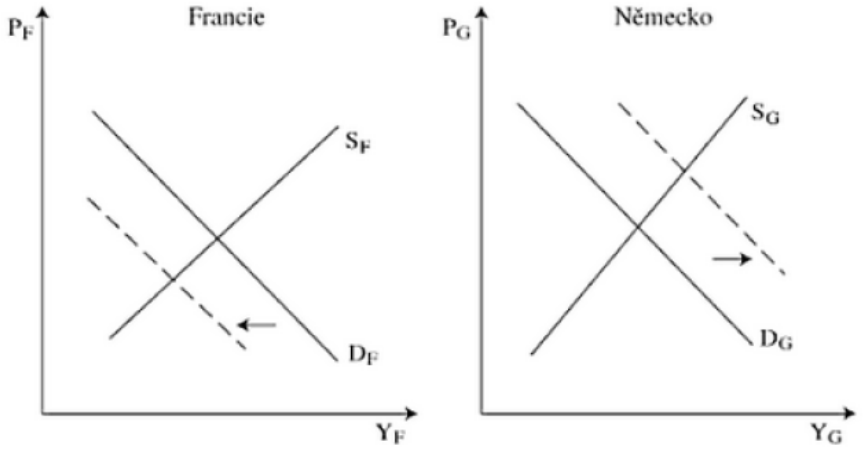

Převzato: De Grauwe, 2005

Konkrétně je na obrázku (obr.) zachycen standartní model AD – AS obou ekonomik, na kterém je vidět pokles negativně skloněné křivky agregátní poptávky ve Francii a naopak růst této křivky v Německu. Tedy odlišný efekt podobné události (přesunu spotřebitelských preferencí) na dvě různá hospodářství.

Pro další vyhodnocení je nezbytné rozlišit, zda se jedná o trvalý nebo dočasný jev. Pokud by se jednalo o trvalý jev, tak v důsledku preference německého zboží před francouzským dojde k růstu německého produktu a poklesu produktu ve Francii, což povede s největší jistotou ke snížení nezaměstnanosti v Německu. Opačný a negativní efekt nastane ve Francii, kde dojde k růstu nezaměstnanosti. Avšak za předpokladu, že se obě ekonomiky nacházejí na hranici produkčních možností, bude se Německo potýkat s rostoucí poptávkou po výrobních faktorech a jejich nedostatkem, který povede k inflačním tlakům v ekonomice a následné cenové nestabilitě.

Ve standartním případě by národní centrální banky využily své nástroje, např. úrokové sazby nebo měnové intervence, a skrze ně patřičnou monetární politikou obnovily rovnováhu své ekonomiky, ale z důvodu existence společné měnové unie nemohou uplatnit pro ně efektivní monetární politiku, aniž by ještě více poškodily druhé hospodářství. Řešení této situace nabízí **automatické vyrovnávací mechanismy**, které obnoví ekonomickou rovnováhu zkoumaných subjektů. Mundell identifikoval, že jimi mohou být **mobilita pracovní síly** a **flexibilita mezd**.

Pokud by nastal výše popsaný poptávkový šok, došlo by k přesunu pracovní síly z Francie do Německa, čímž by se ulevilo francouzským veřejným rozpočtům, jelikož by se snížil objem vyplácených transferů obyvatelům. Zejména by se jednalo o transfery v podobě sociálních dávek a podpor v nezaměstnanosti. V druhé ekonomice by se částečně zmírnil nedostatek pracovní síly, jenž vytvářel tlak na růst nominálních mezd a zprostředkovaně na inflaci, a který způsoboval cenovou nestabilitu. Navíc, pokud by Francouzi emigrovali do sousední země jen dočasně a zanechali část své rodiny ve Francii, tak by jí v takovém případě s největší pravděpodobností zasílali část svého důchodu a nepřímo tak podpořili růst francouzské agregátní poptávky.

V případě druhého scénáře (mechanismus flexibility mezd) dojde ve Francii vlivem zvyšující se nezaměstnanosti k poklesu mzdových nároků. V Německu nastane opačný efekt, jelikož zvyšující se poptávka po tomto výrobním faktoru za předpokladu konstantní nabídky práce zvýší mzdy. Postupně dojde ke zvýšení nominálních mezd v Německu, snížení cen ve Francii a nastolení nové ekonomické rovnováhy obou hospodářství. Následně tento proces vyústí ve zvýšení konkurenceschopnosti francouzské produkce oproti té německé, což povede zprostředkovaně k růstu francouzské agregátní poptávky prostřednictvím exportu. V německé ekonomice dojde v důsledku snížení konkurenceschopnosti k poklesu agregátní poptávky na původní úroveň před poptávkovým šokem, který vyvolal její zvýšení (Lacina et al., 2007).

Oba popsané efekty automatických vyrovnávacích mechanismů jsou vyobrazeny níže na *Obr. č. 2*.

Obr. č. 2: Působení automatických vyrovnávacích mechanismů v modelu AD – AS

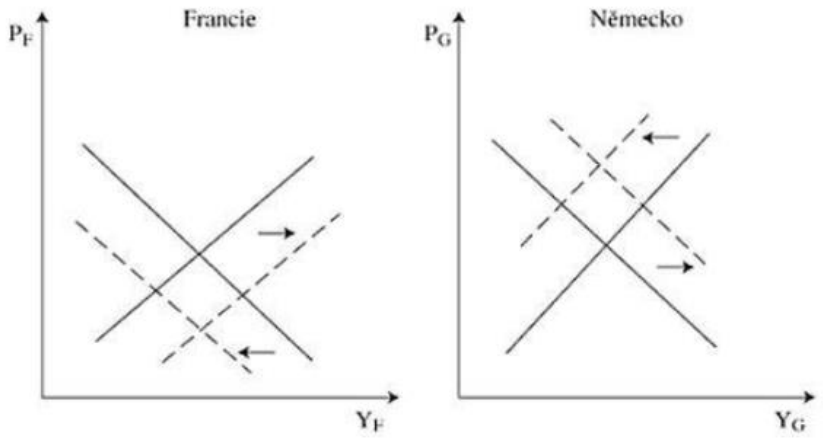

Převzato: De Grauwe, 2005

Za situace, kdy by **automatické vyrovnávací mechanismy dostatečně nefungovaly**, tedy kdyby mzdy nebyly pružné a francouzské obyvatelstvo se nechtělo stěhovat za prací či by existovaly podobné překážky, **došlo by k znovunastolení ekonomické rovnováhy obou sousedících zemí vytvářejících měnovou unii až v delším časovém horizontu a s vysokými náklady. Z čehož vyplývá, že by členství v unii pro obě země nebylo za těchto okolností výhodné.** Ve výše uvedeném případě by se ekonomická rovnováha obnovila vlivem vyšší cenové hladiny v Německu.

Naproti tomu v teoretickém modelu, kde by neexistovala společná měnová unie, by obě země mohly využít nástroje monetární politiky, kterými jsou například změny domácích úrokových sazeb nebo devalvace či revalvace měny (Lacina et al., 2007).

Aplikováním těchto nástrojů by dle myšlenek De Grauweho v případě uvedené modelové situace doc. Laciny mohla Francie v prostředí plovoucího kurzu snížit úrokové sazby, což by vedlo k posílení investic a spotřeby, které by zvýšilo francouzskou agregátní poptávku. Německá ekonomika by naopak mohla zvýšit úrokové sazby, což by zapříčinilo přesun kapitálu a změny poptávek po obou měnách. Nastala by s největší pravděpodobností apreciace německé měny a depreciace francouzské měny. Důsledkem těchto opatření by v Německu došlo k poklesu agregátní poptávky a naopak ve Francii k jejímu růstu.

Kdyby se jednalo o prostředí s fixním měnovým kurzem mezi měnami obou zemí, nastolila by se rovnováha pomocí devalvace francouzské měny či revalvace měny německé. Dopady měnových intervencí obou zemí jsou vidět na *Obr. č. 3*.

Obr. č. 3: Efekt devalvace francouzské a revalvace německé měny v modelu AD – AS

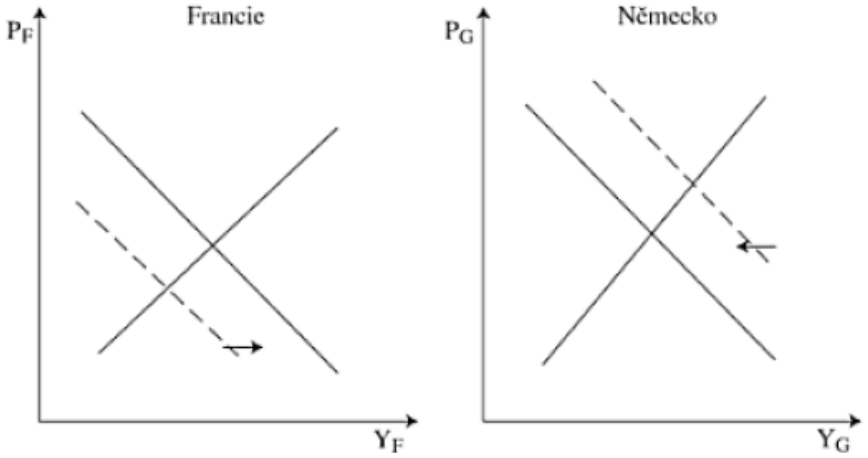

Převzato: De Grauwe, 2005

Závěrem této podkapitoly lze konstatovat, že vychází-li se z tradiční teorie optimálních měnových oblastí, **má tvoření měnových unií a snížení autonomie v oblasti měnové politiky smysl pouze v případě, že existuje dostatečná flexibilita mezd a mobilita pracovní síly**. Jinak náklady této unie přesahují její přínosy (Lacina et al., 2007).

2.2 Stručná historie a vývoj

Diskuse o možném vzniku měnové unie vedly evropské země již v 60. letech 20. stol. Významný krok byl učiněn v roce 1971, když rozhodly o záměru vybudovat společnou hospodářskou a měnovou unii. Avšak vlivem měnícího se vnějšího prostředí byly veškeré snahy o její realizaci odloženy až do druhé poloviny 80. let, kdy se začal budovat jednotný vnitřní trh, který obnovil diskusi o potřebě jednotné evropské měny (Kunešová et al., 2006).

Základem pro pozdější plány vzniku evropské měnové unie se stala **Delorsova zpráva** z roku 1989, která obsahovala kromě analýzy tehdejšího stavu evropské hospodářské a měnové integrace analýzu důsledku vzniku měnové unie a detailní návrhy jejího vzniku. Poprvé se v této zprávě objevil návrh založení evropské měnové unie ve třech

etapách. Následně Evropská rada rozhodla v roce 1989 o zahájení první fáze 1. července 1990 (Lacina et al., 2007).

První etapa tvorby měnové unie tak proběhla v letech 1990 až 1993. Jednalo se o přípravnou fázi, ve které se budoval společný trh a liberalizoval trh kapitálu. Vyznačovala se především spoluprací národních bank a koordinací měnové politiky (Kunešová et al., 2006).

Zároveň během tohoto období v roce 1991 byly odsouhlaseny Evropskou radou v Maastrichtu principy Smlouvy o Evropské unii, mezi které patří priorita zavedení hospodářské a měnové unie, jednotné měny či definovaná konvergenční kritéria (Janíček, Drdla & Rais, 2002).

Ve **druhé etapě** mezi lety 1994 až 1998 se postupně začala utvářet Evropská měnová unie a začala platit konvergenční kritéria, která ovšem musela být poupravena z důvodu neschopnosti některých států je naplňovat (Kunešová et al., 2006).

V této fázi byl založen Evropský finanční institut za účelem monitorování členských zemí z pohledu plnění kritérií a **Evropský měnový institut**, který plnil koordinační roli v procesu zavádění eura až do roku 1998, kdy ho nahradila v činnosti Evropská centrální banka, ve zkratce ECB (Euroskop, 2019a).

Poslední, **třetí etapa** vývoje hospodářské a měnové unie probíhala mezi lety 1999 až 2002, kdy došlo k fyzickému zavedení eura do oběhu a k výměně národních měn, čímž vznikla plnohodnotná eurozóna **(1. ledna 1999)**. V rámci této etapy došlo ještě v lednu 1999 k **nahrazení původního Evropského mechanismu směnných kurzů (ERM) novým ERM II** (Lacina et al., 2007).

2.3 Členské státy

Evropská rada se 3. května 1998 usnesla na počtu zakládajících států eurozóny, který činil jedenáct z patnácti členských států Evropské unie. K datu vzniku eurozóny tvořily členskou základnu tyto země: **Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko**.

Dalším členem Eurozóny se stalo od ledna 2001 **Řecko**, po něm jako první země bývalého východního bloku vstoupilo v roce 2007 **Slovinsko**. Začátkem roku 2008 se k stávajícím zemím eurozóny přidaly **Kypr a Malta**. **Slovenská republika vstoupila**

do eurozóny 1. ledna 2009. Po sousedním Slovensku začalo platit eurem i **Estonsko** (1. ledna 2011), **Lotyšsko** (1. ledna 2014) a **Litva** (1. ledna 2015), která se zároveň stala posledním státem, jenž vstoupil do eurozóny.

Ve zvláštní situaci se nachází státy Dánsko a Velká Británie, které si vyjednaly trvalou výjimku (**tzv. opt-out**) z Maastrichtské smlouvy a nemusí tak vstoupit do eurozóny. Velká Británie navíc v současné době s největší pravděpodobností vystoupí z EU (duben 2019). Další členské státy Evropské unie touto výjimkou nedisponují a musí dle ustanovení Maastrichtské smlouvy vstoupit do eurozóny (není stanoveno konkrétní datum). Mezi tyto země patří Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko. Tyto státy však disponují odsouhlasenou dočasnou výjimkou, která jim umožňuje odložit proces přijetí jednotné měny, než budou splňovat přístupová kritéria a budou připraveny na členství (Dědek, 2015).

Přehledné znázornění stávajících členských států eurozóny a dalších zainteresovaných zemí je k nalezení níže v *Tab. č. 1* nebo na mapě v *Příloze A*.

Tab. č. 1: Státy ve vztahu k eurozóně

Vztah k eurozóně	Státy
Členské země	Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Lotyšsko, Litva, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko
Státy Evropské unie, které dosud euro nezavedly	Bulharsko, Česko, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko
Země s trvalou výjimkou ohledně zavedení eura	Dánsko a Velká Británie
Státy a území, které používají euro jako svou měnu bez dohody s EU	Černá Hora a Kosovo
Státy a území, které nejsou členy EU a používají euro jako svou měnu	Andorra, Monako, San Marino a Vatikán (+ Mayotte, Saint-Pierre a Miquelon – nemohou vydávat eurominneed s vlastní rubovou stranou)

Zámořská území členských států EU, která používají euro	Francie - Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Réunion, Saint-Barthélemy a Saint-Martin Portugalsko - souostroví v Atlantském oceánu Azory a Madeira Španělsko - Kanárské ostrovy a autonomní města Ceuta a Melilla v Africe
Země EU s měnami navázanými na euro	Bulharsko a Dánsko

Zdroj: Euroskop, 2019b

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Státy a území, které nejsou členy Evropské unie a používají euro jako svou národní měnu, mají právo razit jen omezené množství eur se svým národním motivem (Euroskop, 2019b).

Tyto státy mají s EU uzavřenou měnovou dohodu, jde tedy o tzv. **euroizované ekonomiky**. Naopak Černá Hora a Kosovo jsou státy bez uzavřené dohody s EU a jsou nazývány jako **jednostranně euroizované ekonomiky** (Dědek, 2014a).

Země EU s měnami navázanými na euro mají povinnost držet svoji měnu ve stanoveném fluktuačním pásmu, které vychází z určeného středního kurzu vůči euru, blíže *viz podkapitoly ERM II a Maastrichtská kritéria konvergence* (Euroskop, 2019b).

2.4 Jednotná měna – euro

Euro, také označováno jako EUR nebo E, je společná měna členských států eurozóny, kterou v budoucnosti postupně převezmou všechny země Evropské unie včetně České republiky, pokud si nevyjednají výjimku. Do oběhu byly všechny bankovky a mince uvolněny až od 1. ledna 2002 napříč tomu, že euro v devizové podobě začalo platit už od začátku roku 1999. K současnému datu (duben 2019) přešlo na euro devatenáct členských států a kromě nich euromince a eurobankovky využívají i další země uvedené detailně v předchozí *Tab. č. 1* (Placák & Euroskop, 2019).

V současné době (duben 2019) eurem platí přes 340 milionů Evropanů, ale také 60 zemí a území reprezentujících celkem 175 milionů lidí navázalo přímo či nepřímo národní měnu na euro. Symbolem eura je znak **„€“**, který je inspirován řeckým symbolem

písmena epsilon a má odkazovat na kolébku evropské civilizace. Zároveň má symbol představovat první písmeno ve slově Evropa (v latince), přičemž dvě rovnoběžky symbolizují stabilitu (European Union, 2019a).

Eurominneed

Eurominces mohou nabývat osmi nominálních hodnot: 1, 2, 5, 10, 20, 50 eurocentů, 1 euro a 2 eura. Přičemž na univerzální rubové straně 1, 2, a 5 centů se nachází zemský glób s evropským kontinentem. Ostatní mince vyobrazují Evropu. Na všech euromincích je navíc k nalezení dvanáct unijních hvězd. Grafická podoba euromincí je k nalezení v *Příloze B* (Placák & Euroskop, 2019).

Slovenské eurominces nominální hodnoty 2 € a 1 € mají na druhé „národní“ straně vyobrazeno trojvrší (Tatra, Mátra, Fatra), které je znakem slovenského národa. Na mincích v hodnotě 10, 20 a 50 centů je znázorněna významná slovenská památka Bratislavský hrad a na mincích v nominálu 1, 2 a 5 centrů je vyobrazena hora Kriváň, symbolizující svrchovanost slovenského lidu. Vzhled těchto mincí je k nalezení v *Příloze B* (Dědek, 2013a).

Eurobankovky

Eurobankovky existují v nominálních hodnotách 5, 10, 20, 50, 100, 200 eur. 500 eurová bankovka postupně končí a nebude již dále emitována. Všechny bankovky jsou diferencované dle velikosti a barvy, přičemž jejich grafická podoba (*viz. Příloha B*) vzešla z celoevropské soutěže, kterou vyhrál návrh Roberta Kaliny z Österreichische Nationalbank.

Motivem bankovek jsou evropské architektonické slohy od antiky až do přítomnosti. Přední strana eurobankovek obsahuje okenní kružby a portály, jež reprezentují evropského ducha otevřenosti. Mosty symbolizují pojítko mezi všemi evropskými národy a mezi Evropou a ostatními světadíly (Placák & Euroskop, 2019).

Odpovědnost za eurobankovky nese Evropská centrální banka. Naopak mince jsou v kompetenci jednotlivých zemí a jejich centrálních bank. Pokud tyto země mají v plánu emitovat eurominces s novým motivem (např. pamětní motiv), musí o tom informovat Evropskou komisi (European Central Bank, 2019a).

Euro je nejen zákonným platidlem v zemích eurozóny, ale má uplatnění v řadě funkcí i mimo eurozónu, které plní z pozice měny se širokým mezinárodním rozšířením. Jedná se především o tyto oblasti působení: zastoupení v devizových rezervách centrálních bank, fakturační měna v mezinárodním obchodě, měnová denominace emisí dluhových cenných papírů, podíl na obratu devizových trhů, role paralelní měny v třetích zemích. Za dobu své existence si tak euro vydobylo významné postavení a statut mezinárodní měny. Euro sice svým významem nepřekročilo prvenství amerického dolaru, avšak překonalo zůstavitelské měny, které nahradilo. Navíc i další světové měny, kterými jsou např. britská libra a japonský jen, zůstaly daleko za ním (Dědek, 2014a).

2.5 ECB, ESCB a Eurosystém

Vznik evropské hospodářské a měnové unie v roce 1998 byl doprovázen vznikem **Evropské centrální banky** (ECB) a **Evropského systému centrálních bank**, ve zkratce ESCB. Mimo jiné v evropském společenství funguje paralelně k ESCB i tzv. **Eurosystém**.

Evropská centrální banka (ECB)

Jedná se o primární instituci (sídlící ve Frankfurtu nad Mohanem) celé hospodářské a měnové unie, která je transparentní, důvěryhodná a zcela autonomní na jiných orgánech Evropské unie a členských státech**. Základním posláním ECB je pečovat o cenovou stabilitu zemí eurozóny a řídit unijní monetární politiku.** Dalším jejím cílem je napomáhat obecné hospodářské politice EU. Pouze tato instituce povoluje emitování eura (Bydžovská & Euroskop, 2019).

Mezi úkoly ECB se řadí:

- stanovování výpůjční úrokové sazby pro komerční banky v eurozóně,
- správa devizových rezerv eurozóny,
- řízení nákupu či prodeje měn v rámci správy stability směnných kurzů,
- zajišťování hladkého fungování platebního styku,
- sledování vývoje cen a posuzování rizik, které mohou narušit cenovou stabilitu,
- udělování povolení emitovat eurobankovky členským státům eurozóny,
- kontrola činnosti členských zemí při dozoru nad finančními institucemi a trhy,
- dohled nad evropským bankovním systémem a jeho bezpečností, apod.

Hlavním představitelem a zastupitelem na významných evropských a mezinárodních zasedáních je **prezident** ECB (Mario Draghi), který je současně členem **Výkonné rady**. Kromě něho je součástí této rady viceprezident a další čtyři členové s mandátem na osm let od vedoucích představitelů zemí hospodářské a měnové unie. Rada řeší běžný chod ECB, což obnáší vykonávání měnové politiky, připravování zasedání Rady guvernérů, vykonávání svěřených pravomocí a řízení každodenních operací.

Hlavním rozhodovacím orgánem je zmíněná **Rada guvernérů**, která sleduje a vydává stanoviska ohledně hospodářské a měnové situace, nastavuje úrokové sazby a vytváří unijní měnovou politiku. Součástí rady jsou výše uvedení členové Výkonné rady a guvernéři všech centrálních bank zemí eurozóny.

Posledním rozhodovacím orgánem je **Generální rada**, jež vykonává činnosti z oblasti poradenství a koordinace vstupu nových zemí do hospodářské a měnové unie. To z ní činí dočasný orgán, který bude zrušen v momentě vstupu všech členských zemí EU do měnové unie. V radě zasedají guvernéři Centrálních bank zemí EU, prezident a viceprezident ECB (European Union, 2019b).

Nezávislost ECB lze rozdělit do čtyř podmínek, které musí plnit i CB jednotlivých členských zemí. Plnění všech podmínek dohromady by mělo zabezpečit autonomii každé centrální banky včetně ECB a tím zajistit nezávislost celého systému.

První podmínkou je **institucionální nezávislost**, která je definována jako zákaz přijímání pokynů či požadavků od orgánů Evropského společenství či jiných orgánů. Další je **osobní nezávislost** reprezentující odvolatelnost představitelů centrálních bank pouze z důvodů zakotvených ve výše uvedené smlouvě a min. pětileté funkční období členů vrcholných orgánů CB. **Třetí druh nezávislosti je finančního charakteru** a umožňuje faktický výkon nezávislosti. Vlády dle tohoto pilíře nezávislosti nesmí zasahovat do rozpočtu CB a ani pomocí ní financovat své veřejné výdaje. Dle posledního pilíře nezávislosti si musí CB určit primární cíl a ten svojí činností plnit. Tato podmínka autonomie je označována jako **funkční či věcná nezávislost** (Bydžovská & Euroskop, 2019).

Evropský systém centrálních bank (ESCB)

Evropský systém centrálních bank byl založen v poslední fázi vývoje měnové unie a je trvalou institucí, která se skládá z ECB a všech centrálních bank zemí

Evropské unie. Systém je řízen orgány ECB, z čehož vyplývá, že je koordinován Generální radou a nositelé rozhodovacích pravomocí jsou Výkonná rada s působností pro Eurosystém a Rada guvernérů (Bydžovská & Euroskop, 2019).

ESCB na rozdíl od Evropské centrální banky nedisponuje právní subjektivitou, a proto nemá vlastní řídící a rozhodovací orgány. Plnění právních úkonů tak spadá do kompetence jeho složek (ECB a CB členských zemí), jež při vykonávání svěřených činností jednají v souladu s cíli ESCB, ustanoveními Smlouvy o Evropském společenství, Protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (Statut ESCB) a přijatými rozhodnutími orgánů ECB. Rovněž lze zmíněný Protokol o statutu považovat za jakousi „ústavu", jinými slovy základní dokument tohoto systému.

Evropský systém centrálních bank vytváří **institucionální propojení** mezi ECB a národními CB, které **centralizovalo rozhodovací proces a úkoly**, čímž zaručilo jejich jednotné a soudržné plnění v souladu přidělenými pravomocemi (Scheller, 2006).

Principy ESCB jsou následující:

- *„Zajištění stability cen, jakožto prioritního cíle,*
- *Podpory základní ekonomické politiky EU,*
- *Nedělitelnost měnové politiky,*
- *Federalismus a subsidiarita,*
- *Nezávislost a odpovědnost"* (Bydžovská & Euroskop, 2019).

Základním cílem ESCB je logicky, stejně jako u ECB, pečovat o cenovou stabilitu zemí eurozóny (u ostatních členských států EU tuto funkci vykonávají národní CB). Přičemž hlavní úkoly jsou rovněž shodné s úkoly ECB, které jsou uvedeny v podkapitole výše (Bydžovská & Euroskop, 2019).

Další cíle ESCB definované dle Smlouvy souvisí s podporou hospodářské politiky EU a patří sem:

- stálý a neinflační ekonomický růst v souladu s životním prostředím,
- vysoký stupeň konvergence hospodářské výkonnosti,
- podpora vyváženého rozvoje ekonomických činností EU,
- vysoký stupeň sociální ochrany a zaměstnanosti (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Eurosystém

Eurosystém je pojem, který označuje spojení ECB a národních centrálních bank eurozóny. **Česká republika, konkrétně Česká národní banka (ČNB), tak není součástí tohoto uskupení.** Evropská centrální banka je v čele této spolupráce. Tento institut bude působit paralelně s ESCB a to do doby, než všechny státy EU přijmou euro jako svoji primární domácí měnu (Bydžovská & Euroskop, 2019).

Tento systém vznikl 1. ledna 1999. Důvodem jeho založení byla potřeba zachovat národní centrální banky, které kromě výkonu své vlastní agendy slouží jako přístupový bod k ECB. Evropská centrální banka v rámci tohoto systému realizuje pouze malý počet operací. Soustředí se především na tvorbu opatření a kontrolu jejich vykonávání národními CB, které mají na starost provozní činnosti Eurosystému (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Instituce, které v rámci evropské hospodářské a měnové unie realizují monetární politiku, mají v důsledku různých ekonomických úrovní jednotlivých členů ztíženou možnost vykonávat tuto činnost. Problémy dále vytvářejí rozdílné fiskální politiky členských států, které mohou být v rozporu s nadnárodní měnovou politikou a působit kontraproduktivně vůči ní. ECB je tímto při plnění úlohy stimulace ekonomického růstu značně omezena (Lacina et al., 2007).

3 DETAILNĚJŠÍ PROBLEMATIKA EVROPSKÉ MĚNOVÉ UNIE

Pro hlubší pochopení eurozóny je potřeba se zaměřit na podrobnější charakteristiku celé problematiky a vybrat ty nejdůležitější skutečnosti, které ovlivňují podobu eurozóny. Mezi nejdůležitější přitom patří přístupové podmínky, které jsou nezbytné pro připojení kandidátské země k měnové unii. Mimo těchto podmínek jsou dalšími důležitými prvky uzavřené pakty, vznikající unie apod. Tato kapitola tak navazuje na předchozí základní charakteristiku, kterou dále rozvíjí a prohlubuje.

3.1 Maastrichtská kritéria konvergence

Součástí vzniklé Maastrichtské smlouvy (*viz Stručná historie a vývoj*) byla i maastrichtská kritéria, někdy označovaná jako konvergenční, která slouží pro posouzení míry vzájemného sjednocení základních parametrů ekonomik mezi členskými státy eurozóny a jejími nečleny. Úspěšné dlouhodobé implementování těchto kritérií do národní ekonomiky je povinným krokem při cestě ke společné měně. Zároveň slouží jako důkaz o makrokosmické stabilitě a udržitelné konvergenci (Lacina et al., 2007).

Jinými slovy lze říci, že **primárním účelem maastrichtských kritérií je nastavit takové podmínky, aby do měnové unie mohly přistoupit pouze členské státy EU, jejichž národní hospodářská situace umožňuje prohlubovat cenovou stabilitu a soudržnost eurozóny.** Nově příchozí země tak musí vykazovat hospodářskou podobnost s ostatními členy měnové unie.

Základní podoba kritérií je uvedena v článku (čl.) číslo (č.) 140/1 Smlouvy o fungování EU a v Protokolu č. 13, který pojednává o kritériích konvergence. Dalším článkem, který se věnuje problematice přístupových kritérií, je Protokol č. 12 o postupu při nadměrném schodku. Podrobněji je následně rozebírají nižší právní předpisy, Eurostat či upřesňující interpretace (Bárková, 2014).

Celkově existují čtyři maastrichtská kritéria, která se dají rozdělit na **tři monetární a jedno fiskální skládající se ze dvou částí.** Měnová kritéria pojednávají o cenové stabilitě, dlouhodobé úrokové míře a měnovém kurzu. Fiskální se týkají deficitu veřejných rozpočtů a veřejného dluhu.

Konkrétně maastrichtská kritéria konvergence tvoří:

- kritérium cenové stability,
- kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II,
- kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb,
- kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, které se dále dělí na:
    - kritérium veřejného deficitu,
    - kritérium veřejného dluhu.

Kromě výše uvedených makroekonomických kritérií má každý uchazečský stát před vstupem do eurozóny povinnost splnit ještě balíček požadavků vyplývajících z Maastrichtské smlouvy. Tento balíček představuje **páté legislativní kritérium**, jehož cílem je zakotvit v právním řádu dané země nezávislé postavení centrální banky, které je tvořeno množstvím příznaků, jež zákon buď povinně vyjmenovává, nebo které má naopak zákon zakázáno vyjmenovávat. Jinak řečeno, zkoumá, zda má země v legislativě zakotvená ustanovení, která zajišťují nezávislost CB, a naopak nemá žádné právní normy, které by nezávislost nějak omezovaly. Dochází přitom k důkladnému zkoumání právních norem uchazečské země (Dědek, 2008).

3.1.1 Kritérium cenové stability

První odrážka čl. 140 odstavec (odst.) 1 Smlouvy požaduje:

„dosažení vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše třech členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků“ (Evropská centrální banka, 2019).

Článek 1 Protokolu (č. 13) o kritériích konvergence, na který se odkazuje v čl. 140 odst. 1 Smlouvy, stanoví:

„kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 první odrážce Smlouvy o fungování Evropské unie, znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských

cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech" (Evropská centrální banka, 2019).

Výše uvedená průměrná míra inflace se vypočítá pomocí zvýšení posledního dostupného dvanáctiměsíčního průměru harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) oproti předchozímu dvanáctiměsíčnímu průměru.

Nejvýše tři členské státy, definované v citaci Protokolu č. 13, se určí pomocí neváženého aritmetického průměru měr inflace ve třech zemích, které vykázaly nejnižší míry inflace, s výjimkou mimořádných hodnot. Za tyto hodnoty se považuje například míra inflace, která je značně nižší než v ostatních členských státech, a to v důsledku působení faktorů charakteristických pouze pro danou zemi (Evropská centrální banka, 2019).

3.1.2 Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II

Třetí odrážka čl. 140 odst. 1 Smlouvy požaduje:

„dodržování normálního fluktuačního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči euru" (Evropská centrální banka, 2019).

Článek 3 Protokolu (č. 13) o kritériích konvergence, na který se odkazuje v čl. 140 odst. 1 Smlouvy, stanoví:

„kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 třetí odrážce uvedené smlouvy, znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval fluktuační rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru" (Evropská centrální banka, 2019).

Nejdříve ECB zkoumá na základě protokolu č. 13, zda se země účastnila ERM II nejméně pod dobu posledních dvou let před šetřením.

Poté se hodnotí stabilita devizového kurzu vůči euru v kontextu jeho pohybu kolem stanovené centrální parity a faktory, jež mohly vést k jeho apreciaci. Zároveň je potřeba

dodat, že šíře stanového fluktuačního pásma není jednoznačným ukazatelem pro hodnocení tohoto konvergenčního kritéria.

Zatřetí je zkoumáno, zda nebyl měnový kurz vystaven „silným tlakům“. K tomuto účelu se hodnotí stupeň odchylky směnných kurzů od určené centrální parity vůči euru. Využívá se přitom ukazatel volatility směnného kurzu vůči euru, krátkodobé úrokové diferenciály oproti eurozóně a jejich vývoje. Nezbytné je také posouzení úlohy, jež při stabilizaci měny zastávají devizové intervence a programy mezinárodní finanční pomoci (Evropská centrální banka, 2019).

3.1.3 Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb

Čtvrtá odrážka čl. 140 odst. 1 Smlouvy požaduje:

„stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb“ (Evropská centrální banka, 2019).

Článek 4 Protokolu (č. 13) o kritériích konvergence, na který se odkazuje v čl. 140 odst. 1 Smlouvy, stanoví:

„kritérium konvergence úrokových sazeb, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 čtvrté odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech“ (Evropská centrální banka, 2019).

Průměrná dlouhodobá nominální sazba se v tomto případě vypočítá jako aritmetický průměr za období posledních dvanácti měsíců, za které jsou údaje o HICP k dispozici.

Definování zmíněných tří států, které slouží k určení referenční hodnoty, se stanovuje tak, že se aplikuje nevážený aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb v totožných třech členských zemích, jež se určily v kritériu cenové stability. Úrokové sazby se stanovují pomocí harmonizovaných dlouhodobých úrokových sazeb definovaných pro účely hodnocení konvergence (Evropská centrální banka, 2019).

3.1.4 Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí

První odrážka čl. 140 odst. 1 Smlouvy požaduje:

„dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavů veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6“ (Evropská centrální banka, 2019).

Jak stanoví článek 2 Protokolu (č. 13) o kritériích konvergence, na který se odkazuje v čl. 140 odst. 1 Smlouvy, toto kritérium:

„znamená, že v době šetření se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 126 odst. 6 uvedené smlouvy o existenci nadměrného schodku“ (Evropská centrální banka, 2019).

Článek 126 stanoví postup při nadměrném schodku. Podle čl. 126 odst. 2 a 3 Evropská komise vypracuje zprávu, jestliže členský stát nesplní požadavky týkající se rozpočtové kázně, zejména když:

1) *„poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3 % HDP), ledaže by:*

- *buď poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,*
- *nebo by překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr by zůstával blízko k referenční hodnotě;*

2) *poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 60 % HDP), ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě“* (Evropská centrální banka, 2019).

Evropská komise ve své předkládané zprávě musí brát v potaz, zda schodek veřejných financí překračuje veřejné investiční výdaje a další obdobné faktory včetně střednědobé hospodářské a rozpočtové pozice hodnocené země.

Ke zpracování uvedené zprávy může dojít i v případě plnění požadavku, když Komise dospěje k názoru, že existuje riziko vzniku nadměrného schodku. Zpráva je hodnocena Hospodářským a finančním výborem.

Následně musí Rada EU v souladu s čl. 126 odst. 6 na popud Evropské komise a po zapracování možných připomínek dotyčného státu hlasovat metodou kvalifikované většiny bez dotyčného členského státu o existenci nadměrného schodku.

V rámci hodnocení konvergence prezentuje ECB své stanovisko k fiskálnímu vývoji, ve kterém hodnotí v kontextu udržitelnosti konvergence významné ukazatele fiskálního vývoje za dané období. Mimo těchto ukazatelů zveřejňuje svůj pohled na perspektivu a problémy veřejných financí a věnuje se také vztahu mezi schodkem a vývojem dluhu (Evropská centrální banka, 2019).

3.2 Mechanismus směnných kurzů – ERM II

Jedná se o nástupnický mechanismus systému ERM, jehož podoba prošla od poloviny 90. let složitým procesem vyjednávání a mnoha diskusemi. Nakonec se dospělo ke kompromisu a návrhem byl pověřen Evropský měnový institut. Zformulované principy byly poté v roce 1997 přijaty na summitu Evropské rady v Amsterodamu (Dědek, 2008).

Mechanismus směnných kurzů II vznikl na začátku třetí etapy Hospodářské a měnové unie a definuje ho zejména usnesení Evropské rady z 16. června 1997 a smlouva z 1. září 1998 mezi ECB a národními centrálními bankami členských států mimo eurozónu, ve znění pozdějších předpisů (European Central Bank, 2019b).

Každá členská země Evropské unie, která dosud nepřijala euro a nedisponuje výjimkou, bude muset do tohoto „dobrovolného“ mechanismu směnných kurzů časem vstoupit, jelikož členství v něm je jednou z podmínek plnění maastrichtských kritérií, konkrétně kurzového kritéria. Avšak vstup si každá země může načasovat dle svého uvážení a nemusí tedy vstupovat od počátku členství v EU. **Principiálně se ERM II podobá svému předchůdci ERM, ale liší se v neexistenci paritní mřížky**, která obsahovala uspořádání centrálních parit členských zemí ERM a intervenční body okolo každé této parity. Tyto body ukazovaly, při jakých kurzech musí daná země intervenovat za účelem obrany fluktuačních pásů. **V novém mechanismu je mřížka nahrazena tzv. „hub-and-skopes“ přístupem, který do středu systému staví euro a fixuje na něj ostatní měny.** Vytváří se tak bilaterální kurzový systém.

Každá země zapojená do mechanismu musí svoji národní měnu v době vstupu zafixovat pouze vůči euru se stanoveným fluktuačním pásmem ±15 %, ve kterém se může

zafixovaná měna pohybovat. Následně ještě Evropská komise deklarovala, že u nových kandidátů bude zkoumáno přísnější toleranční pásmo ±2,25 %. Obecně lze konstatovat, že Evropská komise „připouští“ překročení horní hranice +15% pásma, pokud je zachováno konvergenční kritérium kurzové stability. Naopak při depreciaci národní měny pod hranici -2,25 % musí daná země přijmout opatření, která by ji vrátila do tolerovaného pásma -2,25 % až +15 %. Pokud by byla překročena spodní hranice -15 %, dojde k porušení kurzového kritéria, změní se centrální parita a začíná běžet znova nutné dvouleté členství v mechanismu směnných kurzů. Zároveň je možné po shodě s ECB nastavit užší fluktuační pásmo.

Dále je nutné podotknout, že jiný než fixní měnový kurz není s fungováním mechanismu a členstvím v ERM II slučitelný. Rovněž členství v tomto mechanismu neznamená automaticky plnění kurzového maastrichtského kritéria a současně centrální banka nemusí po dvouletém období vstoupit do eurozóny. CB mohou tohoto systému pouze využít s cílem např. dosažení kurzové stability.

Výše zmíněná centrální parita je určena vzájemnou dohodou mezi ECB, Evropskou komisí, ministry financí zemí eurozóny, guvernéry centrálních bank členů ERM II a ministry financí. **Po stanovení centrální parity se od ní nesmí daná země nejméně dva roky odchýlit s výjimkou oficiálního zhodnocení centrální parity ze strany centrální banky.** V případě obtíží může centrální banka provádět automatické a neomezené měnové intervence, na které si může vzít krátkodobou půjčku do určitého limitu od ECB. Členská země ERM II zpravidla musí intervence podpořit fiskálními a monetárními opatřeními. Centrální banka členského státu ERM II může dále provádět po vzájemné dohodě s ECB tzv. koordinované (společné) kurzové intervence.

Výsledkem dvouletého úspěšného členství v ERM II, kdy příslušná země udrží národní měnu ve stanoveném fluktuačním pásmu, je otevření možnosti vstupu do eurozóny. Uchazeč a dvouletý členský stát ERM II ovšem musí plnit zároveň všechna maastrichtská kritéria konvergence (Lacina et al., 2010).

3.3 Reálná konvergence a asymetrické šoky

V důsledku vstupu do evropské měnové unie dojde ke ztrátě samostatné monetární politiky. **Ekonomika každého nového člena eurozóny by tedy měla být podobná**

celkové ekonomice měnové unie. Pokud tato skutečnost platí, budou jednotná monetární politika a další ekonomická pravidla ECB vyhovovat všem zemím. Zároveň v případě takto sladěných hospodářství a ekonomických vývojů dochází ke snížení rizika vzniku asymetrického šoku, který je blíže popsán v rámci teorie optimálních oblastí.

Pokud by nastal nedostatečný stupeň konvergence, **musí být daná země připravena reagovat na nejednotný vývoj a asymetrické šoky zejména autonomní fiskální politikou a dalšími přizpůsobovacími mechanismy** (*viz OCA*), mezi které patří zejména mobilita práce.

Vedle nominální konvergence je tak podstatná i reálná konvergence hospodářského vývoje, která se měří **sladěností ekonomických cyklů** v souladu s monetární politikou ECB a **strukturální podobností ekonomik** členů měnové unie. Dále se reálná konvergence vyjadřuje **sbližováním ekonomických úrovní na obyvatele** (HDP/1 obyvatel), která mají za důsledek podobnost nákladové i výdajové stránky ekonomiky. Posledním významným ukazatelem je **sbližování cenových hladin**, jež je významné z hlediska vývoje inflace. Pokud by nově přistupující stát měl velký cenový rozdíl oproti eurozóně, může u něj dojít ke skokovému dohánění cenové hladiny (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Mezi další důležité předpoklady pro přijetí eura patří také **dostatečná flexibilita mezd a cen,** zejména v období poptávkových a nabídkových šoků. Bohužel neexistuje žádné kvantifikovatelné kritérium, které by určilo, zda jsou mzdy a ceny dostatečně flexibilní.

Významná je **potřeba silného dohledu nad finančními trhy**, která je spojena se stále více zadlužujícím se soukromým sektorem. Silný dohled bude hrát spolu s restriktivní fiskální politikou a absencí autonomní monetární politiky důležitou roli při snižování rizika vzniku cenových bublin a přehřátí ekonomiky. Zásadní je přitom koordinace dohledu napříč eurozónou (Helíšek et al., 2009).

3.4 Pakt stability a růstu

Hlavním legislativním dokumentem upravující hospodářskou a měnovou unii se stala v roce 1992 Maastrichtská smlouva, která ale ve svém znění neustanovuje konkrétní a jednoznačnou podobu fiskálního režimu. **S četnějším výskytem sociálních států a expanzivní fiskální politiky vznikla potřeba všeobecné konsolidace.**

Hlavními příčinami této potřeby se stal demografický vývoj obyvatelstva Evropy, jež neustále více stárne a klade větší nároky na veřejné rozpočty. Hledala se tedy cesta, jak zabránit zvětšujícím se rozpočtovým deficitům a prohlubování veřejného dluhu. Dalším motivem se stalo působení negativních externalit mezi jednotlivými státy. Hrozilo reálné riziko, že v globalizované a vnitřně integrované Evropě dojde při nemorální expanzivní politice jedné členské země prostřednictvím efektu přelévání (tzv. spill-over) k poškození druhé země. Zároveň nadměrné rozpočtové deficity mohou podrývat nezávislost ECB.

Aby se státům po vstupu do měnové unie zabránilo vrátit ke starým fiskálně nezdravým praktikám, bylo potřeba buďto stále dohlížet na dobrovolné plnění konvergenčních kritérií nebo vypracovat nová samostatná pravidla fiskální politiky členských států. Nakonec se přistoupilo k druhé variantě, kterou prosazovali zejména Němci a Francouzi z důvodu obav z rozpočtové neukázněnosti středomořských států, jež usilovaly o členství v eurozóně (Lacina et al., 2007).

Výsledkem všech těchto snah se stal Pakt stability a růstu (Stability and Growth Pact), jehož původní podoba byla schválena v roce 1997 Evropskou radou na zasedání v Amsterodamu. **Během své existence Pakt prošel z důvodu nedisciplinovanosti některých států eurozóny několika revizemi.** A to zejména po zkušenostech s laxním přístupem k nastaveným fiskálním pravidlům, který zhoršil a prodloužil průběh krize eurozóny. Následkem toho došlo k významnému zpřísnění Paktu a posílení fiskální koordinace, jež se uskutečnily prostřednictvím tzv. „**šestibalíčku“** (Six-Pack) z roku 2011 a „**dvojbalíčku“** (Two-Pack) z roku 2013.

Pakt stability a růstu nevytvoří jediný koherentní dokument, nýbrž se skládá z uvedených balíčků právních norem a dalších právních předpisů. Z legislativního hlediska je Pakt zařazen jako technické upřesnění ustanovení Maastrichtské smlouvy, jež omezuje státům Evropské unie možnost hospodařit s nadměrnými rozpočtovými deficity. **Obecně je tento nástroj závazný pro všechny členy EU, ale některá opatření, především v oblasti sankcí, se týkají pouze zemí eurozóny.**

Jedním z důležitých zpřísnění Paktu stability a růstu je nový způsob rozhodování, kterým je obrácené hlasování kvalifikovanou většinou (reverse qualified majority voting), které razantně zlepšilo automatičnost rozhodování o nápravných opatřeních.

Sankce udělená Evropskou komisí tak vstupuje automaticky v platnost (v minulosti musela být nejdříve schválena), pokud během deseti dnů nerozhodne kvalifikovaná většina Rady (při absenci člena, o kterém se rozhoduje) o opaku (Dědek, 2013b).

Preventivní větev

Zásady Paktu stability a růstu jsou rozděleny do preventivní a nápravné větve, přičemž cílem první zmíněné větve je pečovat o to, aby členské státy sledovaly dlouhodobě udržitelnou fiskální politiku a vyvarovaly se vzniku nadměrných schodků. **Pro dosažení výše stanoveného byla zavedena následující opatření:**

- Všechny členské státy EU mají své individuálně určené střednědobé rozpočtové cíle pro očištěný podíl deficitu na HDP. Nalézá-li se daná země mimo stanovený cíl, musí k němu směřovat jistou minimálně (ve zkratce min.) stanovenou rychlostí.
- Členové EU musí každoročně vytvářet stabilizační programy a konvergenční programy, které jsou hodnoceny evropskými institucemi. Tyto programy v sobě obsahují střednědobé rozpočtové strategie.
- Pokud se stát nachází mimo jeho určený střednědobý cíl, má povinnost upravit rozpočtové výdaje tak, aby se nezvyšovaly rychlejším než střednědobým tempem růstu potenciálního HDP.
- Pokud nastane významná odchylka od trajektorie vedoucí ke střednědobému cíli doprovázená nulovou reakcí na výzvy k její nápravě, dojde k udělení finanční sankce v podobě povinnosti vytvoření úročeného vkladu ve výši 0,2 % HDP.
- Každý rok do 15. října jsou členové eurozóny vázáni předložit Evropské komisi návrhy svých rozpočtů na další rok z důvodu posouzení jejich slučitelnosti v rámci Paktu. Objeví-li komise závažné porušení pravidel Paktu, může požádat o přepracování rozpočtového návrhu (Dědek, 2013b).

Nápravná větev

Nápravná větev Paktu byla vytvořena pro situaci, kdy fiskálně neukázněná členská země porušuje stanovená pravidla a byla s ní zahájena **procedura při nadměrném schodku** (Excessive Deficit Procedure, EDP). Nadměrný schodek je definován stejně jako v případě fiskálního konvergenčního kritéria. Využívá se tedy referenční hodnota, 3 % pro vládní deficit a 60 % pro vládní dluh, včetně zpřesňujících podmínek ohledně

nedosahování referenčních hodnot. Speciální číselné pravidlo upravuje požadavek na přibližování se k porovnávané hodnotě zadluženosti přijatelným tempem. V potaz jsou brány mimo jiné i neovlivnitelné mimořádné okolnosti a další podobné relevantní faktory.

Pokud byla se zemí zahájena procedura při nadměrném schodku, mohou na ni být uvalena následující sanační opatření:

- Během průběhu EDP je dotyčná země průběžně sledována a musí předkládat pravidelné zprávy o zavedených opatřeních. Toto opatření je doprovázeno uzavřením programu ekonomického partnerství, kterým se země zavazuje k realizaci strukturálních reforem s cílem eliminace nadměrných schodků.
- Nečlenům eurozóny může být při EDP zakázáno čerpání prostředků z Fondu soudržnosti.
- V případě závažného překročení zásad může být spolu se zahájením EDP požadováno vytvoření neúročeného depozita ve výši 0,2 % HDP.
- Pokud členská země nepřijme zásadní účinná opatření k odstranění nadměrného deficitu, dojde k přeměně neúročeného depozita na pokutu, již je možno dále každoročně navyšovat o variabilní složku do doby přijetí dostačujících opatření (Dědek, 2013b).

3.5 Fiskální pakt

Fiskální pakt či fiskální kompakt je stěžejní hlava a alternativní název Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, jejímž **cílem je posílení rozpočtové odpovědnosti zejména v eurozóně**. Smlouva byla ratifikována všemi státy EU (nově i ČR) mimo Velké Británie a nabyla účinnosti začátkem roku 2013. Nečlenské státy, které smlouvu ratifikovaly, se mohou zavázet jen k některým jejím článkům, ale pro členy eurozóny platí pakt v celém jeho rozsahu (Dědek, 2014b).

Fiskální kompakt stanovuje nad rámec zpřísněného Paktu stability a růstu povinnost dodržovat **pravidlo vyrovnaného rozpočtu**, které signatářská země plní v případě dodržování střednědobého určeného cíle o vyrovnaném nebo přebytkovém rozpočtu. Zároveň strukturální schodek nesmí překročit hodnotu 0,5 % HDP. Existuje ovšem výjimka, pokud je veřejný dluh dané země hluboko pod hranicí 60 % HDP

a riziko dlouhodobé neudržitelnosti veřejných financí nízké, může být střednědobý rozpočtový cíl stanoven se strukturálním deficitem až 1 % HDP. Dále smlouva stanovuje pravidlo snižování veřejného dluhu, jehož podíl na HDP je vyšší než 60 %. Ukládá povinnost při nadměrném schodku podporovat doporučená opatření Evropské komise a povinnost informovat Radu EU a Evropskou komisi o plánovaných emisích státních dluhopisů.

Nad rámec těchto pravidel fiskální úmluva stanovuje povinnost zabudovat do zákonů vyšší úrovně (ústava apod.) výše zmíněná fiskální pravidla rozšířená o **automatický korelační mechanismus**, jenž se využije v případě odchylky od trajektorie směřující k plnění fiskálního cíle k jejímu napravení. Dále smlouva umožňuje udělit **sankci max. do výše 0,1 % HDP**, pokud signatářská země během jednoho roku neimplementuje do svých legislativních norem úplné pravidlo o vyrovnaném rozpočtu (European Central Bank, 2012).

Fiskální pakt tak v sobě obsahuje velmi podstatná pravidla, která členské státy Evropské unie, jež ratifikovaly tuto smlouvu, posouvá směrem blíže k reálné hospodářské a měnové unii (Bárková, 2014).

3.6 Bankovní unie

Světová hospodářské krize z roku 2008 se přenesla v podobě toxických aktiv do Evropy a způsobila krizi eurozóny, která upozornila na vzájemné propojení bankovního sektoru. Z krize nakonec vyplynula potřeba větší regulace a silnějšího dohledu nad finančním sektorem EU a zejména eurozóny (CDK, 2018).

Důsledkem toho byl v roce 2012 vyhlášen projekt bankovní unie, do kterého se povinně zapojily všechny státy eurozóny a další státy EU, které tak učinily dobrovolně. Zároveň se dohodlo, že nově vzniklá opatření se budou zavádět postupně (Bárková, 2014).

Bankovní unie představuje komplexní systém bankovního dohledu a řešení krizí bank na úrovni Evropské unie. Cílem projektu bankovní unie je zajistit silné postavení bank a podpořit jejich schopnost odolat finančním krizím. Dalším cílem je upevnit finanční stabilitu v celé EU a zejména v eurozóně a sjednotit finanční trh pomocí harmonizace pravidel. Posledním cílem je snaha o minimalizaci situací, ve kterých krachující banky potřebují finanční injekci od státu (CDK, 2018).

Základem pro unii se staly následující čtyři pilíře:

- jednotná bankovní regulace,
- jednotný bankovní dohled,
- jednotné řešení bankovních krizí,
- jednotný systém pojištění vkladů.

Jednotná bankovní regulace

Jednotná bankovní regulace se stala základem pro ostatní pilíře. V rámci ní vznikly nové dozorčí orgány: **Evropský orgán pro bankovnictví, Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění a Evropský orgán pro cenné papíry a trhy**.

Nově vniklé výše uvedené orgány získaly ve svém oboru pravomoci vydávat technické standardy a metodiky závazné ve všech zemích EU. Mezi jejich další funkce patří řešení konfliktů mezi národními regulátory a dohled nad jednotným zavedením přijatých pravidel (Dědek, 2019).

Jednotný bankovní dohled

Jedná se o nadnárodní orgán Evropské unie, který vykonává bankovní dohled. Pečuje přitom o řádné fungování evropského finančního sektoru. Mezi jeho nástroje patří především pravidelné hloubkové kontroly finančního zdraví bank, které se provádějí na základě pevně daných jednotných pravidel (CDK, 2018).

Jednotné řešení bankovních krizí

Jednotné řešení bankovních krizí je mechanismus, který slouží k nadnárodnímu celoevropskému řešení bankovních úpadků. Je tvořen dvěma orgány. Prvním orgánem je **Jednotný výbor pro řešení krizí**, který má za úkol identifikovat problémy a rozhodovat o jejich řešení. Druhým je **Jednotný fond pro řešení krizí**, který je využíván v případě úpadku některé banky k realizaci finanční injekce. Fond je plně financován evropským bankovním sektorem. Cílem je naplnit zmíněný fond aspoň na úroveň 1 % krytých vkladů, které představují pojištěné pohledávky z vkladů do výše náhrady ze systému pojištění vkladů (CDK, 2018).

Jednotný systém pojištění vkladů

V roce 2015 začala debata o posledním pilíři bankovní unie, který je zacílen na jednotný mechanismus pojištění vkladů. Zatím je jeho realizace odložena do doby, než dojde k pokroku při zavádění opatření na snížení rizik v bankovním sektoru. Na základě předloženého návrhu by se však měl zavést ve třech fázích, měl by být nákladově neutrální pro banky, měla by být zohledněna míra rizikovosti banky a zachována stejná úroveň pojištění vkladů, která v současnosti k dubnu 2019 činí 100 000 EUR (Dědek, 2019).

4 ČESKÁ REPUBLIKA VE VZTAHU K EUROZÓNĚ

Vstupem do Evropské unie v roce 2004 se Česká republika zároveň zavázala integrovat do třetího stádia Hospodářské a měnové unie. Součástí tohoto kroku je rovněž převzetí eura jako své národní měny a přirozeně vstup do eurozóny. Zároveň s tím Česko získalo dočasnou výjimku, která mu umožňuje odložit integraci do eurozóny, než bude připraveno a bude splňovat všechna maastrichtská kritéria.

Během období kolem vstupu do EU se naplno rozhořela debata českých ekonomů a politiků o vhodnosti vstupu do eurozóny. Oběma stranám přitom bylo jasné, že pro hladké fungování v eurozóně bude pro Česko nezbytné kromě maastrichtských kritérií plnit i další předpoklady. Odborníci poukazovali zejména na problém s nižším HDP na hlavu provázený výraznými rozdíly v cenové a mzdové úrovni a potřebu reálné konvergence v ekonomické úrovni. Přičemž naděje, že rychlý vstup do eurozóny bude mít za důsledek zrychlení ekonomického růstu, považovali za nepravděpodobný, jelikož na základě teorie optimálních měnových oblastí nepovažovali ekonomické cykly za dostatečně sladěné, a tedy eurozónu jako OCA. Jediným výrazným argumentem pro euro bylo vyhnutí se opakování negativní české zkušenosti s měnovou krizí z roku 1997. Kromě toho panovaly obavy z nevhodnosti měnové politiky eurozóny pro ČR, nedostatečné flexibility a velkého rozdílu cenových hladin. Například cenová úroveň byla v roce 1999 na 39 % průměru EU a relativní ekonomická úroveň na 59 % průměru EU. Vláda spolu s ČNB tak dospěla k názoru odložit vstup do eurozóny (Janáčková, 2013).

Následně Česká republika po vstupu do EU začala čelit dalšímu problému, jenž poprvé formuloval v roce 2005 Václav Klaus. Konstatoval, že vláda ČR zatím neformulovala podmínky, za kterých by vstup do eurozóny byl výhodný z hlediska nákladů a přínosů pro českou ekonomiku. **Poukázal na fakt, že maastrichtská kritéria pouze zkoumají, zda vstup ČR nepoškodí zbytek eurozóny**.

Rychlé přijetí eura nepodporovala ani skutečnost, že hospodářská situace v ČR byla na dobré úrovni. ČNB měla inflaci pod kontrolou, ekonomická úroveň stoupala a relativní cenová hladina rovněž rostla (Janáčková, 2013).

Od této doby uplynula řada let a situace se značně změnila**. Je tedy potřeba se podívat na současné postavení České republiky vůči eurozóně (k roku 2019). Pochopení tohoto vztahu je klíčové k posouzení pro a proti z hlediska vstupu ČR do eurozóny**. Nejdříve je nezbytné analyzovat připravenost Česka na vstup, než se vůbec rozhodne o nějakém stanovisku. Lépe se také potom pochopí teoretické dopady členství a identifikují překážky a problémy, které mohou při vstupu do eurozóny nastat.

Při zkoumaní vztahu České republiky vůči eurozóně je potřeba se zaměřit zejména na přípravy a strategii integrace. Je potřeba posoudit, zda Česko plní maastrichtská kritéria, zda došlo k reálné konvergenci s eurozónou a neméně je důležitý postoj českých občanů k euru, od kterého se odráží politická vůle a stanovisko.

V rámci příprav na integraci do třetího stádia hospodářské a měnové unie přijala ČR několik klíčových opatření. V prvním kroku byla vytvořena **přístupová strategie k eurozóně** včetně její **aktualizace**. Dále bylo přijato **Institucionální zajištění zavedení eura v ČR**, vytvořen Národní plán zavedení eura v ČR, schválen dokument obsahující **scénář zavedení eura v ČR** a přijaty mnohé další dokumenty a opatření (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Aktualitou je **schválení fiskálního paktu** (duben 2019), který byl v uplynulých měsících přijat Senátem i Sněmovnou a v březnu 2019 podepsán prezidentem Milošem Zemanem. Česká republika se tak jako poslední stát Evropské unie, s výjimkou Velké Británie, která z EU vystupuje, připojuje k této úmluvě (Euroskop & ČTK, 2019).

4.1 Přístupová strategie k eurozóně

V říjnu 2003 byla schválena vládou **původní verze přístupové strategie**, která vzešla ze spolupráce vlády ČR a ČNB. Přístupová strategie v sobě zahrnuje východiska přistoupení k eurozóně se zaměřením na maastrichtská kritéria a poukazuje na nutné dvouleté členství v systému ERM II. Dále poukazuje na nutnost sladěnosti české ekonomiky s eurozónou, na potřebu zvýšení flexibility trhu práce a podmínku fiskální konsolidace. V závěru strategie předpokládá, že by Česká republika mohla vstoupit do poslední fáze hospodářské a měnové unie mezi lety 2009 a 2010, pokud bude splňovat nominální a reálná kritéria.

V roce 2007 vyšla **aktualizovaná strategie**, která se zaměřuje především na problémy plnění kritéria cenové stability a deficitu veřejných financí. Zaujímá negativní postoj k jednotné měnové politice a je skeptická k její realizaci v eurozóně. Dále aktualizovaná strategie upozorňuje na nutnost udržitelného plnění požadovaných kritérií a v rámci reálné konvergence na velký rozdíl cenové hladiny ČR vůči měnové unii. Zaměřuje se také na nesoulad ekonomických cyklů, nekonsolidovaný stav veřejných financí a nízkou pružnost trhu práce. V závěru oproti původní strategii **neodhaduje žádné datum přijetí**, pouze konstatuje, že se odvine od těchto problematických částí (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

4.2 Národní plán zavedení eura

Národní plán zavedení eura v České republice byl schválen v roce 2007 a skládá se ze tří hlavních částí. V první části jsou obsaženy základní informace. Jedná se především o popis scénáře přechodu, harmonogramu vstupu do eurozóny, procesu příprav na euro a základních principů a shrnutí hlavních úkolů. V druhé části jsou uvedené hlavní úkoly blíže přiblíženy v kontextu jejich rozdělení do šesti sektorů dle dělení Národní koordinační skupiny pro zavedení eura v ČR (NKS). Poslední část tvoří slovníček nejdůležitějších pojmů.

Zároveň každoročně probíhá evaluace Národního plánu zavedení eura v České republice prostřednictvím zprávy od Národní koordinační skupiny (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Kromě níže zmíněných oblastí bude během procesu převzetí eura a vstupu do eurozóny důležitá **komunikace s veřejností**. Z tohoto důvodu je také její základní strategie nastíněna v Národním plánu zavedení eura v ČR. Cílem komunikační kampaně bude zajistit dostatečnou a včasnou informovanost každého občana ČR o procesu zavádění eura tak, aby se minimalizovaly náklady přechodu (Dědek, 2013c).

Podrobnosti o ní a dalších oblastech přechodu jsou k nalezení na internetové stránce Ministerstva financí ČR „*www.zavedenieura.cz*“, která byla spuštěna v roce 2008. Jejím účelem je prezentace informací o euru široké i odborné veřejnosti (Bydžovská & Euroskop, 2019).

4.2.1 Hlavní principy

Vstup do eurozóny a přechod na euro se bude řídit příslušnými evropskými právními normami a zkušenostmi ostatních zemí, které vstup již realizovaly. **Oba tyto kanály informací a dat jsou podkladem pro definované hlavní principy, jimiž se zavedení eura v ČR bude regulovat.**

Kontinuita právních nástrojů

Přechod z české koruny (ve zkratce CZK) na euro nesmí ovlivnit již existující právní normy, smlouvy a další právní nástroje. Musí být zajištěna právní jistota, že nástupem eura, jakožto zákonné měny, nedojde ke změně podmínek smlouvy nebo jiného právního nástroje. Nebude tak v tomto důsledku možno dosáhnout osvobození od dluhu, jednostranného vypovězení či jednostranné změny smlouvy.

Dále dle tohoto principu musí být zajištěna nepřerušená platnost veškerých právních nástrojů, které obsahují údaje v českých korunách. Tyto údaje budou považovány za eurové a jejich hodnota se stanoví podle oficiálního přepočítávacího koeficientu. Zároveň přechod na novou měnu není důvodem u smluv s pevnou úrokovou sazbou k její změně.

Nesmí být také dotčena zásada smluvní volnosti, která v kontextu přechodu zaručuje možnost měnit smluvní podmínky, pokud se na tom všechny smluvní strany dohodnou (Dědek, 2013d).

Cenová neutralita a nepoškození občana

Tento princip ukládá povinnost při přepočtu všech peněžních částek, včetně cen, využívat pouze stanovený oficiální přepočítací koeficient a zároveň postupovat v plném souladu s určenými pravidly zaokrouhlovaní. V případě respektování výše uvedeného textu dojde k neutrálnímu dopadu přechodu na všechny zainteresované subjekty.

V případě nutnosti odchýlení se při přepočtu peněžních částek od stanovených pravidel bude takováto odchylka provedena v souladu se zásadou nepoškození soukromého subjektu. Nastane-li takováto situace, tak v případě transakce peněz z veřejného do soukromého sektoru dojde k zaokrouhlení peněžní částky pouze směrem nahoru. Za takovouto transakci lze považovat například vratku daní či sociální podpory. V opačném případě, u plnění soukromého sektoru vůči veřejnému, dojde k zarovnávání

pouze směrem domů. Příkladem může být zaokrouhlení daně či poplatku. Výše uvedený princip se nemusí vztahovat na plnění, jež vznikla v důsledku porušení právních norem. Jedná se například o pokuty či penále.

V souladu se zásadou smluvní volnosti se budou moci i obchodníci odchýlit od stanovených pravidel přepočtu a zaokrouhlování, ale budou tak moci konat pouze ve prospěch občana (Dědek, 2013d).

Ochrana spotřebitele

V rámci problematiky vstupu do eurozóny a přijetí eura bude provedena řada opatření na ochranu spotřebitele, která se budou zaměřovat zejména na neopodstatněné zdražování a eliminaci dezorientace zákazníků při nákupu zboží a služeb. Cílem těchto opatření bude ulehčit obyvatelům adaptaci na novou měnu. Budou také přijata opatření proti vnímané inflaci, která je způsobená subjektivním vnímáním růstu cen spotřebiteli, ale není podložena reálnými statistickými daty.

Mezi hlavní metody ochrany spotřebitele patří důsledná kontrola pravidel přepočtu, duální označování cen, častější sledování cenového vývoje a podpora etického chování obchodníků (Dědek, 2013d).

Věcná a finanční odpovědnost

Tento princip spočívá v tom, že každý veřejný i soukromý subjekt je odpovědný za přípravu a přizpůsobení svých systémů na jednotnou evropskou měnu. Zároveň v rámci realizace těchto změn nemá soukromý subjekt nárok na jakoukoliv finanční náhradu. Povinností státu je v kontextu tohoto principu připravit včas subjektům jednoznačné informace a doporučení pro organizaci přechodu na euro, aby se minimalizovaly jejich celkové náklady (Dědek, 2013d).

4.2.2 Institucionální zajištění

Hlavním orgánem zodpovědným za řízení a koordinaci veškerých činností souvisejících se vstupem do eurozóny je Ministerstvo financí ČR v čele s ministrem financí. Blíže je komplexně institucionální zajištění objasněno v již zmiňovaném, vládou schváleném dokumentu z roku 2005 s názvem Institucionální zajištění zavedení eura v České republice.

Byl vytvořen centrální pracovní orgán **Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR** (NKS), který má na starosti koordinaci technické přípravy a dohled nad realizací opatření vyplývajících z Národního plánu zavedení eura v ČR. Členové NKS jsou zástupci Ministerstva financí, ČNB, Úřadu vlády ČR, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu. Předsedou NKS je vládou jmenovaný **národní koordinátor pro zavedení eura v ČR**, jenž především vede jednání NKS, dohlíží na plnění úkolů a komunikuje s veřejností a vládou o stanoviskách NKS a stavu příprav na euro.

V rámci NKS jsou vytvořeny **pracovní skupiny**, které jsou pověřovány plněním konkrétních specifických problémů spojených s převzetím eura. V čele každé skupiny je určen **gestor**, kterého představuje daná členská instituce. Jeho cílem je dosáhnout efektivního plnění úkolů patřičné pracovní skupiny.

Národní koordinační skupina zřídila následující pracovní skupiny:

- Pracovní skupina pro finanční sektor (gestor Česká národní banka),
- Pracovní skupina pro nefinanční sektor a ochranu spotřebitele (gestor Ministerstvo průmyslu a obchodu),
- Pracovní skupina pro veřejné finance a veřejnou správu (gestor Ministerstvo financí),
- Pracovní skupina pro legislativu (gestor Ministerstvo spravedlnosti),
- Pracovní skupina pro informatiku a statistiku (gestor Ministerstvo vnitra),
- Pracovní skupina pro komunikaci (gestor Ministerstvo financí ve spolupráci s Českou národní bankou).

Poslední institucí, kterou Ministerstvo financí zavedlo, je **Organizační výbor NKS**, jenž má v gesci organizační a administrativní pracovní zázemí NKS. Dále se tento výbor aktivně zapojuje do tvorby metodických textů, shromažďuje a následně distribuuje informace o praktických stránkách přechodu na jednotnou evropskou měnu, které čerpá ze zkušeností jiných zemí EU (Dědek, 2013e).

4.2.3 Harmonogram a scénář zavedení eura

Harmonogram zavedení eura se skládá ze **čtyř hlavních etap**. První část harmonogramu se odehrává ještě před začátkem členství v ERM II. ČR v ní bude provádět všeobecné přípravy a projde procesem vstupu do ERM II.

V další etapě po vstupu do mechanismu a před vstupem do eurozóny bude ČR provádět příslušné legislativní změny, přípravu informačních systémů a vést komunikační kampaň směrem k veřejnosti o důsledcích přechodu na euro.

V následující fázi dojde ze strany Rady EU k rozhodnutí o zrušení výjimky a určení přepočítacího koeficientu, ale ČR v této fázi nebude ještě členem měnové unie. Dojde v ní k duálnímu označování cen, zajištění výroby euromincí a eurobankovek, konverzi bankomatů a proběhne tzv. **„frontloading“**, tedy předzásobení centrální banky a komerčních bank eury. K tomuto předzásobení dojde pomocí zápůjčky bankám oproti kolaterálu. Zároveň dojde k druhotnému předzásobení (**„subfrontloading“**) vybraných maloobchodů (*viz Zavedení eurového oběživa*).

Ve čtvrté, a zároveň poslední etapě, která nastane po vstupu do eurozóny, dojde k duální cirkulaci na dva týdny, k výměně českých korun u komerčních bank a to v délce nejméně půl roku a u ČNB v délce mnohem větší. Dále zde bude úkolem ČR zajistit, aby nedošlo k neodůvodněnému zdražování vlivem přechodu na jednotnou evropskou měnu (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

V roce 2006 bylo rozhodnuto na základě dokumentu Volba scénáře zavedení eura v ČR, že dojde k **jednorázovému přechodu na euro**, který je také známý jako „velký třesk“ či „Big Bang“. Jádrem této varianty scénáře je zavedení bezhotovostního a hotovostního eura k jednotnému datu.

Metoda „velkého třesku“ je charakteristická zejména těmito vlastnostmi:

- *„Je jasnější a přehlednější pro všechny zúčastněné subjekty.*
- *Lépe vyhovuje podmínkám, kdy euro již existuje jako známá a rozšířená měna.*
- *Z hlediska nákladů se jedná o nejlevnější variantu.*
- *Je náročnější na koordinaci a přípravu soukromého a veřejného sektoru.*
- *Využít lze zkušenosti z realizované měnové odluky v r. 1993“* (Dědek, 2013f).

Scénář přechodu je rozdělen do následujících **pěti fází** (*viz Obr. č. 4*). Předpřípravná fáze se uskuteční ještě před rozhodnutím o zrušení výjimky a dojde v ní k přípravám na zavedení jednotné evropské měny, ale platby budou probíhat stále v korunách.

Následuje přípravná fáze, která se uskuteční po určení data zrušení výjimky a stanovení přepočítacího koeficientu. Proběhne zhruba půl roku před skutečným zavedením eura, bude se stále platit korunou, avšak dojde k duálnímu označování cen, mezd apod.

Třetím obdobím je duální cirkulace, která bude probíhat po dobu dvou týdnů od vstupu do eurozóny. V tomto období budou prováděny bezhotovostní platby už pouze v eurech a během hotovostního styku budou stahovány české koruny z oběhu.

Další období bude probíhat do konce duálního označování cen, které potrvá rok po emisi eura do oběhu. V tomto období už nebude možno platit českými korunami.

V polední, závěrečné páté fázi, dojde k ukončení povinného duálního označování a toto období skončí až po ukončení výměny korun ČNB (Dědek, 2013f).

Obr. č. 4: Grafický průběh zavedení eura

Převzato: Dědek, 2013f

4.2.4 Zavedení eurového oběživa

Podle České národní banky a jejích odhadů bude nutné do oběhu uvést až 250 miliónů kusu eurobankovek a kolem 1 miliardy euromincí. Zvládnutí úvodního náporu při zavádění eurového oběživa tak bude vysoce časově a technicky náročné. V rámci Národního plánu zavedení eura v ČR jsou stanoveny následující stěžejní procesy, které bude potřeba pečlivě koordinovat.

Jednou z příprav na zavedení eurového oběživa bude **prvotní dodávka eurobankovek**, která bude ČR poskytnuta prostřednictvím zásob některých CB Eurosystému. ČNB nejdříve vypracuje odhad potřebného množství (včetně logistických zásob) a až po zrušení výjimky ze zavedení eura, která nastane cirka (cca) půl roku před přechodem na jednotnou evropskou měnu, dojde k reálnému transportu bankovek. Zapůjčené bankovky budou spláceny z produkce ČNB v dalších letech.

Zavádění eurového oběživa zahrnuje také **prvotní dodávky euromincí** s vlastní národní stranou, které nebudou moci být vyrobeny v ČR (v důsledku platnosti výjimky) a jejich výroba tak z hlediska časové náročnosti bude nejspíše rozdělena do více států eurozóny. Mimo jiné bude potřeba zahájit přípravné práce související s tvorbou národní strany nejméně tři roky před termínem zavedení.

Budou připraveny **startovací balíčky pro domácnosti a podniky**, které bude možné zakoupit ještě před zahájením oficiální platnosti eurové měny. Účelem těchto sad je seznámení s národní podobou eurových mincí, ale také zajištění určité minimální hotovosti v prvních dnech po zavedení eura. Účelem těchto balíčků však není předzásobení podnikatele eurovou hotovostí.

Dalším procesem je **zásobení a konverze** (převod eura na jinou měnu) **bankomatů**. V relativně krátkém čase budou muset provozovatelé bankomatů, servisní instituce a bezpečnostní agentury zajistit změnu software, hardware a naplnit bankomaty tak, aby nebyl hotovostní peněžní oběh při přechodu na eurovou měnu narušen. Nutné bude upravit i další zařízení, která přijímají bankovky a mince (Dědek, 2014c).

Frontloading a subfrontloading

Po prvotních dodávkách oběživa dojde k již zmíněnému „frontloadingu“. Rovněž poté dojde k „subfrontloadingu“, kterým se uskuteční druhotné předzásobení vybraných nefinančních podniků přibližně měsíc před zavedením eura. Ovšem ani tyto podniky nesmí vydat eurové oběživo před dnem jeho zavedení. Veřejnosti tak druhotné předzásobení není povoleno.

Nejen banky a nefinanční podniky, ale i veřejnost se může předzásobit bez jakýchkoli omezení eurovým oběživem prostřednictvím jeho **nákupu za tržní cenu,** a to ještě před zavedením eura jako zákonné měny v ČR (Dědek, 2014c).

4.2.5 Stažení korunového oběživa

Se vstupem do eurozóny a přijetím eura jako zákonného platidla přestane česká koruna vykonávat peněžní funkci. Nástup eura v bezhotovostním platebním styku nastane okamžitě, avšak plná adaptace v hotovostním oběhu zabere čas a bude při ní potřeba vyměnit značné množství peněz. V národním plánu je tento problém řešen pomocí kombinace většího množství a druhů kanálů, které budou z oběhu stahovat korunové oběživo a uvolňovat naopak eurové.

Na počátku výměny peněz bude možné nejméně po dobu šesti měsíců bezplatně vyměnit české koruny nejen na pobočkách ČNB, ale také u obchodních bank a u dalších vybraných subjektů. Zároveň se předem patřičnou právní normou upraví celá problematika výměny a stanoví se například maximální počet vyměnitelných bankovek. Po skončení bezplatné výměny bude nadále možné u ČNB vyměnit bankovky a mince minimálně dalších pět let.

Po přechodu na euro nastane přechodné **období duálního oběhu**. Jak již bylo zmíněno, během tohoto období nastane duální cirkulace eura a české koruny, která bude trvat čtrnáct dní. Během této cirkulace bude možno platit u obchodníků korunami i eury, ale vydávat se budou pouze eurové bankovky a mince. Na konci tohoto období česká koruna přestane být zákonným platidlem v ČR.

Těsně po zavedení eurového oběživa bude nejlepší cestou provedení výměny hotovosti její uložení na bankovní účet, kde proběhne automatická konverze měny. Lidé se tak vyhnou frontám, které po přechodu na novou měnu s největší pravděpodobností nastanou.

Po výměně budou korunové bankovky a mince shromažďovány na pracovištích ČNB a postupně dojde k jejich likvidaci (Dědek, 2014d).

4.3 Plnění konvergenčních kritérií

Dle konvergenční zprávy Evropské komise a ECB z května 2018 dosáhla **v březnu téhož roku na území České republiky dvanáctiměsíční průměrná inflace měřená HICP úrovně 2,2 %, což je o 0,3 % nad referenční hodnotou pro kritérium cenové stability**. Za poslední dekádu se tato míra růstu cenové hladiny pohybovala v relativně širokém pásmu od 0,2 % do 6,6 % a celková průměrná inflace přitom byla 1,9 %.

Do budoucna je dle uvedené zprávy potřeba zaměřit se na dlouhodobou udržitelnost cenové konvergence a aplikovat vhodnou monetární politiku k eliminaci inflačních tlaků a makroekonomických nerovnováh, které mohou vzniknout v důsledku procesu dohánění měnové unie (Evropská centrální banka, 2018).

Níže v tabulce (*Tab. č. 2*) je zobrazen harmonizovaný index spotřebitelských cen, který je vyjádřen jako průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců ke konci období. Za rok 2018 neexistují ještě oficiální data (v době psaní diplomové práce) a je tedy znázorněn jako predikce.

Tab. č. 2: Harmonizovaný index spotřebitelských cen (růst v %)

	2015	2016	2017	Predikce			
				2018	2019	2020	2021
Hodnota kritéria	0,6	0,7	2,1	2,3	2,6	2,9	3,1
Česká republika	0,3	0,6	2,4	2,1	2,2	1,8	1,8

Zdroj: MFČR & ČNB, 2018

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Veřejný dluh a rozpočtové saldo ČR splňovaly v roce 2017 konvergenční kritéria. Již od roku 2014 je v Česku účinná preventivní větev Paktu stability a růstu. Makroekonomická prognóza českého hospodářství sestavená Evropskou komisí z jara 2018 konstatuje, že strukturální saldo zůstane kladné, čímž bude v souladu se stanoveným střednědobých cílem a dalšími požadavky výše zmíněné větve.

Fiskální riziko je v blízké budoucnosti několik let nízké, ale v dlouhodobém výhledu se vybízí jako riziko stárnoucí populace. Komise doporučuje v rámci zprávy rozšíření realizovaných reforem, důsledné vymáhání všech stanovených pravidel, vyzývá k řešení problémů spojených s trendem demografického vývoje, zlepšení efektivity veřejných výdajů a zlepšení rámce pro řízení dluhu (Evropská centrální banka, 2018).

Vývoj dluhu sektoru vládních institucí a salda sektoru vládních institucí je zobrazen v *Tab. č. 3 a 4*. K nalezení jsou zde také předpovědi na další roky a predikce roku 2018, ke kterému ještě nejsou zveřejněna oficiální data (v době psaní diplomové práce).

Je z nich patrné, že by Česko mělo plnit bez problému fiskální kritérium i v dalších letech.

Tab. č. 3: Dluh sektoru vládních institucí (v % HDP)

	2015	2016	2017	Predikce			
				2018	2019	2020	2021
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Česká republika	40,0	36,8	34,7	33,0	31,9	30,9	30,0

Zdroj: MFČR & ČNB, 2018

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Níže z *Tab. č. 4* lze navíc vypozorovat, že dle predikce se v dalších letech bude saldo snižovat a v budoucnu by se tak české veřejné finance mohly ocitnout v problémech.

Tab. č. 4: Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP)

	2015	2016	2017	Predikce			
				2018	2019	2020	2021
Hodnota kritéria	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Česká republika	-0,6	0,7	1,5	1,6	1,0	0,9	0,8

Zdroj: MFČR & ČNB, 2018

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Česko se ve sledovaném období mezi lety 2016 až 2018 neúčastnilo mechanismu ERM II a nesplnilo tak jednu z podmínek kritérií. Do konce dubna 2017 ČNB intervenovala na měnových trzích se závazkem oslabovat korunu na min. úroveň 27 korun/euro. Po ukončení závazku, v momentě dosažení 2% inflačního cíle, začala česká koruna opět fungovat v režimu plovoucího směnného kurzu, ve kterém je kurz koruny vůči euru charakteristický nízkou volatilitou a postupným posilováním (Evropská centrální banka, 2018).

Pokud by se hypotetická centrální parita zvolila jako průměrná hodnota kurzu v prvním čtvrtletí předcházející hypotetickému vstupu do ERM II na počátku druhého čtvrtletí 2016, došlo by se k závěru, že kurz CZK/EUR se v daném sledovém období pohyboval v toleranci a splňoval kritérium stability měnového kurzu (*viz Obr. č. 5*). ČR by tak z tohoto pohledu mohla od 1. ledna 2019 přijmout euro.

Obr. č. 5: Nominální měnový kurz CZK/EUR

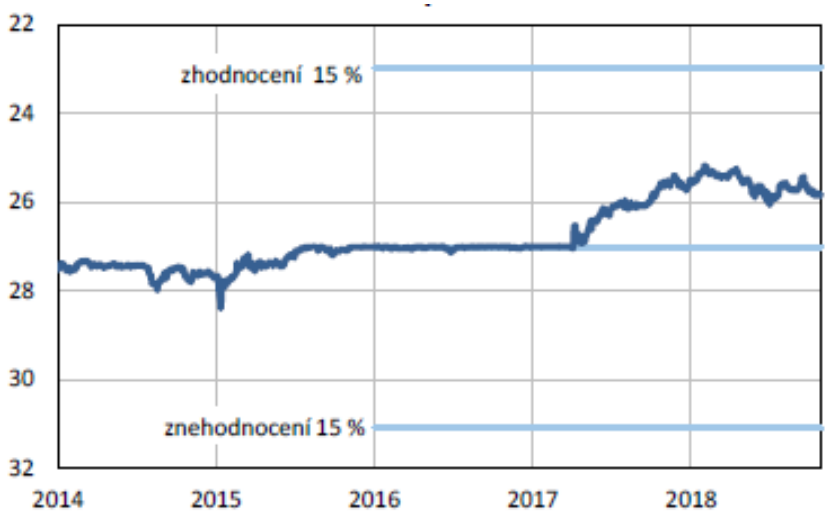

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

V průběhu mezi dubnem 2017 a březnem 2018 se pohybovala míra dlouhodobých úrokových sazeb v České republice v průměru okolo 1,3 %. Jde tak o výrazný rozdíl oproti referenční hodnotě 3,2 % pro kritérium konvergence úrokových sazeb. V dlouhodobém horizontu od roku 2009 se úrokové sazby postupně snižovaly. Příkladem toho jsou dvanáctiměsíční průměrné sazby, které klesly z cca 5 % těsně nad 1 %. **Z předchozího textu tak vyplývá, že ČR plní toto kritérium s rezervou.**

Zpráva dále poukazuje v zájmu udržitelné konvergence na potřebu dodržování hospodářské politiky orientované na cenovou stabilitu a nutnost realizace strukturálních reforem. Přestože si Evropská komise v roce 2018 nevybrala ČR pro hloubkový přezkum v rámci zprávy mechanismu varování, která je zaměřena na makroekonomické nerovnováhy, konstatuje zpráva potřebu zintenzivnit strukturální reformy za účelem snížení pravděpodobnosti vzniku této nerovnováhy.

Doposud v sobě stále **česká legislativa** nezahrnuje všechny požadavky na nezávislost centrální banky, zákaz měnového financování a právní integrace do Eurosystému.

Jelikož Česká republika disponuje pouze dočasnou výjimkou, bude muset v budoucnu splnit všechny legislativní náležitosti (Evropská centrální banka, 2018).

4.4 Reálná konvergence

Významným ukazatelem podobnosti českého hospodářství s eurozónou je stupeň podobnosti obou hospodářství. Ten v současnosti stále není na přijatelné úrovni (duben 2019), ale v posledních letech se opět zahájil proces sbližování ve všech důležitých ukazatelích. Česká republika však stále značně zaostává za průměrem eurozóny, například v ukazateli HDP na hlavu v roce 2017 byla ČR na 83,3 % průměru eurozóny, cenová hladina byla na 66,3 % a mzdová úroveň nedosahovala ani 40 % průměru eurozóny, při přepočtu pomocí měnového kurzu a v paritě kupní síly lehce překonala 60 %. **ČR se tak nachází v situaci nedokončeného dlouhodobého sblížení s měnovou unií, jež vytváří překážku pro brzký vstup do eurozóny**. Při zavádění eura by totiž mohlo dojít vlivem rovnovážného posilování reálného měnového kurzu a konvergenci ve mzdové úrovni k růstu inflace. Důsledkem tohoto jevu by vznikaly tlaky na držení dlouhodobě nízkých či až záporných reálných sazeb, což by mohlo negativně ovlivnit finanční stabilitu ČR. Ekonomická konvergence ČR s porovnáním stavu u dalších vybraných států z roku 2017 je k nalezení na *Obr. č. 6* (MFČR & ČNB, 2018).

Obr. č. 6: Ekonomická konvergence států k eurozóně v roce 2017 (eurozóna = 100)

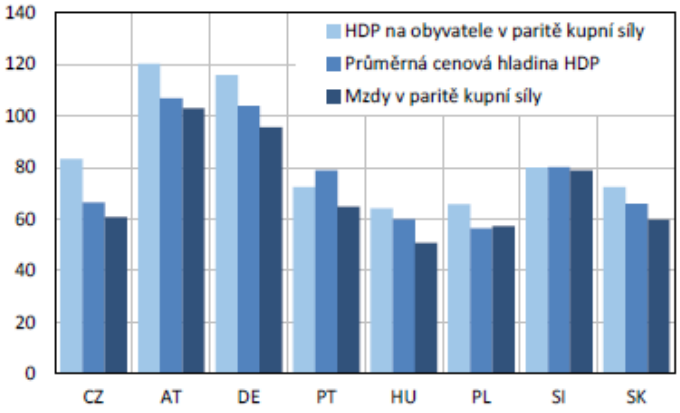

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Legenda zkratek států: CZ – Česká republika, AT – Rakouská republika, DE – Spolková republika Německo, PT – Portugalská republika, HU – Maďarsko, PL – Polská republika, SI – Republika Slovinsko, SK – Slovenská republika.

Z uvedeného grafu vyplývá především **podobnost ukazatelů se sousedním Slovenskem** a naopak výrazné zaostávání za vybranými státy eurozóny s výjimkou Portugalska.

Profesor Helísek ve své studii uvádí fakt, že na Slovensku byla jeden rok před vstupem do měnové unie, tedy v roce 2008, cenová hladina o 32,3 % nižší než průměr eurozóny. Zatímco průměrný roční deficit cenové hladiny ČR oproti ročnímu průměru eurozóny činil mezi lety 2004 až 2013 34,4 %. Z čehož vyplývá, že Slovensko vstoupilo do eurozóny s podobným deficitem v cenové hladině, jako mělo Česko ve výše uvedených letech a v roce 2017. Jeho vstup nevyvolal skokový růst inflace a lze tedy považovat konvergenci v této oblasti za dostatečnou.

Helísek také vytvořil nový ukazatel, kterým je vážená odchylka cenové hladiny přistupující země (České republiky) od cenových hladin klíčových obchodních partnerů země. V uvedeném sledovaném období takto měřená cenová hladina byla průměrně o 27,8 % nižší než průměr klíčových partnerů (z eurozóny), kterými v té době byly Francie, Německo, Rakousko a Slovensko. Přestože rozdíl není příliš významný, tak **nový indikátor vykazuje lepší konvergenci ČR**, čímž utvrzuje dostatečnou připravenost ČR v oblasti úrovně cenové hladiny (Helísek, 2015).

ČR se v posledních letech daří držet se poměrně vysokých absolutních i relativních (vůči ostatním srovnávaným zemím) hodnot korelací ekonomické aktivity s eurozónou. Zvyšuje se tím pravděpodobnost, že jednotná měnová politika eurozóny vedená ECB bude vhodná i pro české hospodářství. Část tohoto sblížení je ovšem zapříčiněna vlivem silného společného vnějšího šoku v podobě globální hospodářské krize z roku 2008. **V posledním sledovaném období dochází především ke snižování cyklické sladěnosti s eurozónou.** Následkem toho může postupně v budoucnu dojít ke vzniku nízké cyklické konvergence s měnovou unií. Zmíněný jev je zachycen *Obr. č. 7*.

Obr. č. 7: Růst reálného HDP v ČR a eurozóně (meziročně, sezonně očištěno, v %)

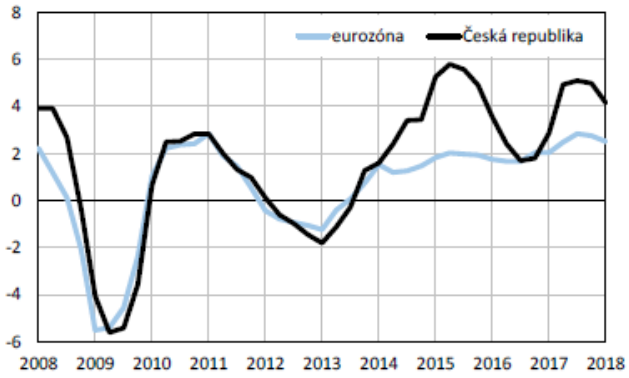

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Riziko při vstupu do měnové unie stále přetrvává v oblasti **struktury českého hospodářství,** které se liší oproti měnové unii především v nadprůměrném podílu průmyslu na českém HDP. Zvyšuje se tím šance, že by mohlo v případě vstupu do unie, dojít k asymetrickým šokům, které by nešly efektivně řešit v důsledku ztráty samostatné měnové a kurzové polity. Pro vizualizaci je na *Obr. č. 8* znázorněn graf struktury českého hospodářství v roce 2017, přičemž jednotlivá odvětví jsou členěna podle klasifikace NACE (MFČR & ČNB, 2018).

Obr. č. 8: Odvětvová struktura české ekonomiky v roce 2017 (v % hrubé přidané hodnoty)

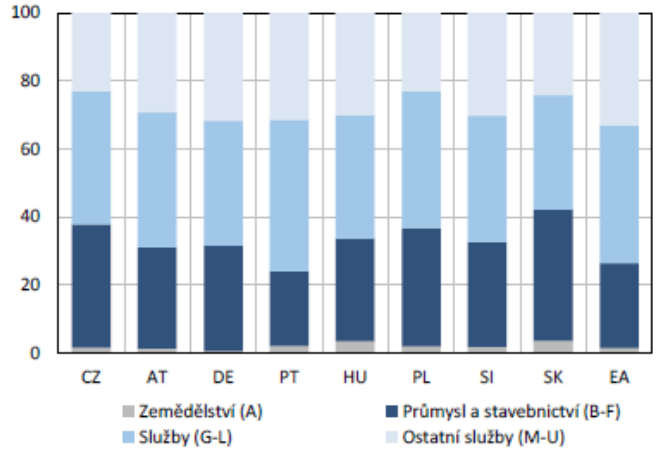

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Legenda zkratek států: CZ – Česká republika, AT – Rakouská republika, DE – Spolková republika Německo, PT – Portugalská republika, HU – Maďarsko, PL – Polská republika, SI – Republika Slovinsko, SK – Slovenská republika.

Nadále přetrvává **silné dlouhodobé obchodní a vlastnické provázání ČR s eurozónou**, které je jedním z největších argumentů pro vstup do měnové unie. Tato silná vazba posiluje pravděpodobnost konvergence hospodářského vývoje s ekonomikou eurozóny a snižuje riziko výskytu asymetrických šoků po vstupu do ní. Snižují se díky ní současně náklady spojené s přijetím společné měnové politiky, rostou potenciální přínosy spojené s eliminací kurzového rizika a zvyšují se možné úspory v oblasti transakčních nákladů. **Provázanost zahraničního obchodu a nadnárodních vlastnictví řady českých podniků evropskými matkami vytváří významný prostor pro přenos ekonomických impulzů z eurozóny do české ekonomiky** (MFČR & ČNB, 2018).

Toto provázání ilustruje *Obr. č. 9* níže, na kterém je vidět cca 60% podíl eurozóny na celkovém dovozu do ČR a cca 65% podíl eurozóny na celkovém vývozu ČR. Pro srovnání jsou zde uvedena data dalších vybraných zemí.

Obr. č. 9: Podíl vývozu a dovozu v první polovině roku 2018 (v % z celku)

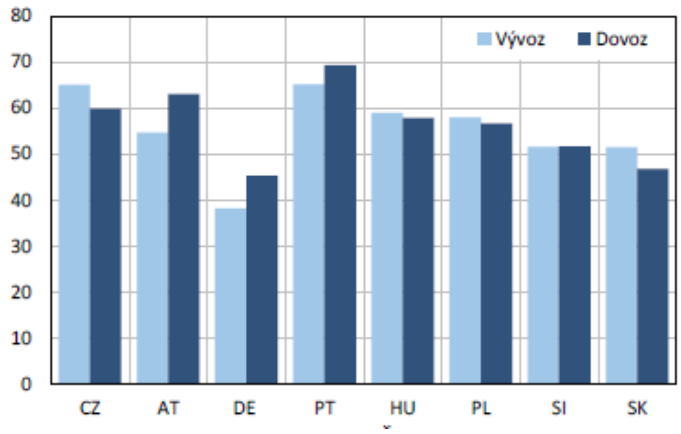

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Legenda zkratek států: CZ – Česká republika, AT – Rakouská republika, DE – Spolková republika Německo, PT – Portugalská republika, HU – Maďarsko, PL – Polská republika, SI – Republika Slovinsko, SK – Slovenská republika.

Z grafu je patrné, že je **Česko více než Slovensko provázáno s eurozónou (z pohledu vývozu a dovozu)** a zejména jeho vývoz do eurozóny je větší než u všech ostatních vybraných zemí, kromě Portugalska, se kterým je zhruba srovnatelný.

Konvergence s eurozónou v oblasti finančního cyklu se dlouhodobě snižuje. Uvolněná politika ECB podpořila posun majority zemí měnové unie ve finančním cyklu výše, naproti tomu v Česku se vlivem zpřísnění národních politik posun dále do růstové fáze zabrzdil. Prostřednictvím těchto okolností došlo ke sblížení pozice Česka a eurozóny (měřené indikátorem finančního cyklu), ale korelace jejich cyklů nadále klesá. Důsledkem toho se zvyšují potenciální náklady spojené se ztrátou „autonomní" měnové politiky.

Prohlubující se **rozdíl v oblasti krátkodobých sazeb** indikuje rozdílnost měnové politiky ECB a ČNB, a proto by tak jednotná měnová politika nemusela ve stávající etapě cyklu plně vyhovovat českým potřebám. Naproti tomu se dlouhodobé korunové a eurové sazby pohybují podobně a nevytvářejí významné riziko vzniku výrazného šoku spojeného s jejich sblížením po převzetí eura.

Česká koruna a euro vykazují **přibližně shodnou reakci na změny vnějšího prostředí vznikající mimo eurozónu**, což indikuje vysokou míru konvergence měnových kurzů. Kurzová volatilita české koruny vůči euru se v důsledku opuštění kurzového závazku ČNB přirozeně zvedla. Napříč tomu je stále menší než před jeho zavedením.

ČR se nachází razantně pod průměrem eurozóny v oblasti **hloubky finančního zprostředkování a výše zadluženosti**. Jedná se tak o pozitivní jev, jelikož některé státy eurozóny jsou výrazně zadluženy (např. Řecko, Itálie) a zvyšují tento průměr. Podíl nebankovních institucí ve finančním systému je v ČR oproti vyspělým zemím měnové unie stále malý. V domácnostech na rozdíl od podniků přetrvávají rozdíly v rozvahách při porovnání s eurozónou. Je to způsobeno především konzervativním přístupem k investicím do finančních aktiv**. Rozdíly v tomto sektoru nelze přímo označit za rizika či překážky při přechodu na euro.**

V ČR dochází v současnosti k procesu **spontánní euroizace** (duben 2019), který je charakteristický zvyšujícím se užíváním eura nefinančními podniky. Hlavním důvodem tohoto procesu je snaha o přirozené zajišťování se proti kurzovému riziku. **Spontánní euroizace tak dokládá vysokou obchodní provázanost českých podniků s eurozónou** a podporuje argumentaci příznivců eura a kladný vztah podniků k jednotné měně. V domácnostech tento proces naopak téměř neprobíhá (MFČR & ČNB, 2018).

Stav veřejných financí v ČR vytváří prostor pro naplňování stabilizační funkce fiskální politiky. Tuto skutečnost podpořil mimo jiné zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který byl schválen v roce 2017. Avšak v minulosti byla fiskální politika ČR spíše procyklická, tedy v případě růstu hospodářství byla tendence k deficitním rozpočtům a naopak. Negativní vliv na stav veřejných financí budou mít zejména dopady přijatých diskrečních opatření z posledních let, která prohlubují trend zvyšování mandatorních výdajů a oslabují potenciál dlouhodobé udržitelnosti veřejných rozpočtů.

Český **bankovní sektor** lze v posledních letech charakterizovat nadprůměrnou ziskovostí, likviditou a solidní kapitálovou vybaveností, z čehož pramení jeho **vysoká odolnost vůči potenciálním negativním šokům**. Tento sektor je tak v případě realizace přechodu na euro schopen plnit funkci přizpůsobovacího a stabilizačního mechanismu. Mezi hlavní zdroje rizika patří především roztáčející se spirála mezi cenami nemovitostí a úvěry na jejich pořízení (zejména jde o hypotéky). Další možný zdroj rizik pramení z přijetí eura a následným vstupem do bankovní unie, jenž zapříčiní přesun některých pravomocí na unijní úroveň bez přesunu patřičné odpovědnosti za celkový stav národního finančního sektoru (MFČR & ČNB, 2018).

Na *Obr. č. 10* je zachycen **celkový kapitálový poměr** u vybraných zemí, který vyjadřuje poměr kapitálu banky k rizikově váženým aktivům. Jeho hodnota vypovídá o finanční síle banky a způsobilosti krýt možné budoucí ztráty kapitálem. V ČR, jak vyplývá z grafu, je tento ukazatel v letech 2015 a 2016 stabilní a velikostně srovnatelný s dalšími členskými státy, včetně Slovenské republiky.

Obr. č. 10: Celkový kapitálový poměr (v %)

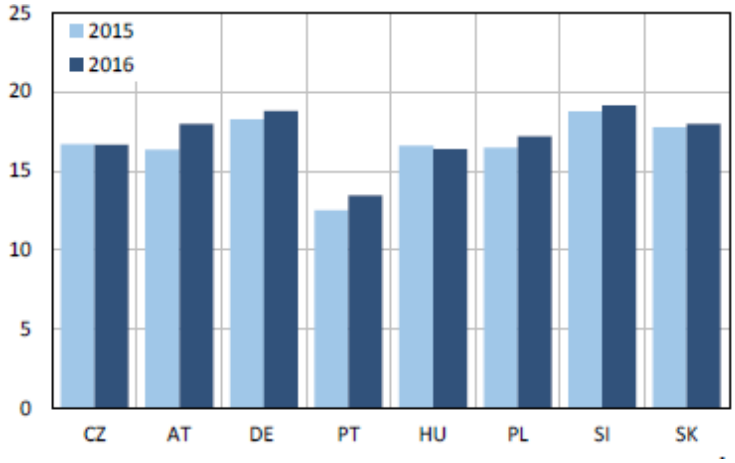

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Legenda zkratek států: CZ – Česká republika, AT – Rakouská republika, DE – Spolková republika Německo, PT – Portugalská republika, HU – Maďarsko, PL – Polská republika, SI – Republika Slovinsko, SK – Slovenská republika.

Dalším důležitým prvkem v reálné konvergenci je **trh práce**, který napomáhá tlumení asymetrických šoků. Vlivem příznivé etapy ekonomického cyklu dochází na trhu práce v posledních letech k pozitivnímu vývoji jeho ukazatelů. Zároveň kromě toho lze vypozorovat známky pozvolného zlepšování jeho flexibility ve většině mapovaných oblastí, jehož příčinou je zejména zvyšující se podíl cizinců na populaci a rostoucí podíl částečných pracovních úvazků. V rámci kritéria **celkové konkurenceschopnosti hospodářství** patří Česká republika mezi lépe hodnocené a jediným významným dlouhodobým negativem je přetrvávající past nezaměstnanosti, která je způsobena nastavením systému daní a sociálních dávek. Toto může v budoucnu negativně ovlivnit flexibilitu trhu práce (MFČR & ČNB, 2018).

Posilující trend částečných pracovních úvazků je vidět na *Obr. č. 11* níže. Zachycen je zde vývoj mezi lety 2008 až 2017 u vybraných zemí. Je patrné, že ČR oproti vyspělým evropským hospodářstvím v podobě Německa či Rakouska značně zaostává. **Stav v roce 2017 je v ČR a na Slovenku srovnatelný, ovšem slovenský trend je silnější, jelikož Slovensko začínalo s menším podílem částečných úvazků.**

Obr. č. 11: Podíl zaměstnání na kratší pracovní dobu (v %)

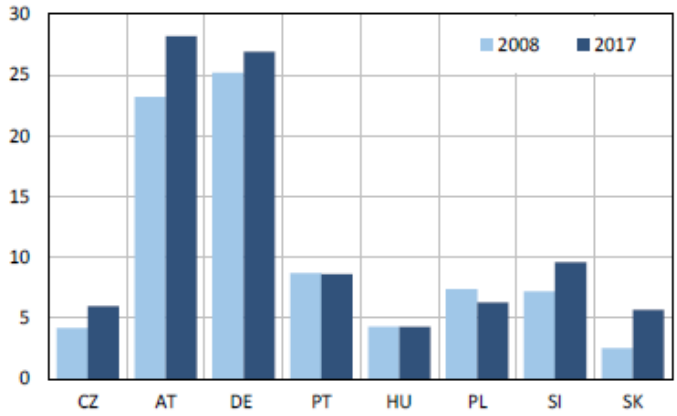

Převzato: MFČR & ČNB, 2018

Legenda zkratek států: CZ – Česká republika, AT – Rakouská republika, DE – Spolková republika Německo, PT – Portugalská republika, HU – Maďarsko, PL – Polská republika, SI – Republika Slovinsko, SK – Slovenská republika.

4.5 Postoj veřejnosti k eurozóně

Ze zkušeností jiných zemí vyplývá, že **téma zavedení eura není pouze technická nebo čistě ekonomická otázka**. Příkladem může být vstup Lotyšska, které po celou svoji historii vykonávalo politiku pevného kurzu a tím prakticky nemělo nezávislou měnovou politiku. Zároveň brzy po připojení k Evropské unii vstoupilo do kurzového mechanismu ERM II. Lze tedy konstatovat, že Lotyšsko bylo jakýmsi stínovým členem eurozóny, ale přesto zde podpora zavedení eura byla „pouze“ 50%. Tamní politická reprezentace na základě toho musela spustit marketingovou kampaň s chytlavými slogany, např. „Naše euromince jsou nejhezčí“, aby se jí podařilo euro prosadit.

Přičemž z ekonomického hlediska by Lotyšové vyměnili pouze stínové členství za faktické a mohli tak místo přejímání zahraniční monetární politiky tuto politiku aktivně vytvářet spolu s ostatními členskými státy měnové unie. Vstup do eurozóny lze tedy z jejich pohledu považovat za dobrou a rozumnou volbou. Napříč tomu byla podpora eura relativně malá.

Mezi hlavní obavy, které Lotyšsko muselo vyvrátit a jež panují i v ČR, patří růst míry inflace. Skutečná inflace se může v momentě přechodu na euro oddálit od té vnímané, ale existují nástroje, které tomuto mohou zabránit či tento jev zmírnit. Jedná se o duální označování cen a peněžních částek, etický kodex pro podnikatele,

jímž se podniky zavážou uměle nezdražovat a dodržovat pravidla přechodu. Dalšími nástroji jsou častější statistická šetření v době zavádění eura a černá listina podniků, které uměle navyšovaly ceny. **Příkladem funkčnosti těchto nástrojů může být Slovenská republika**, kde hrozily vysoké sankce za zneužívání přechodu ke zdražování, což vedlo ke zmírnění zmíněného jevu (Dědek, 2014e).

Rovněž na Slovensku došlo v rámci komunikační kampaně k rozeslání dvou vln informačních balíčků. Nejprve slovenské domácnosti obdržely informační brožuru s eurokalkulačkou a poté v rámci druhého balíčku informace o eurobankovkách, euromincích a jejich ochranných prvcích. Mimo těchto brožur byly rozeslány i další příručky a byla použita další celá paleta komunikačních nástrojů. Ve Flash Eurobameteru 259 tak v roce 2009 označilo přechod za hladký a efektivní 91 % obyvatel Slovenska (Lacina et al., 2010).

Dalším významným problémem je oblast stabilizačních mechanismů eurozóny. Po přistoupení do eurozóny bude muset ČR vložit 30 mld. Kč a přislíbit pro případ potřeby zhruba dalších 250 mld. Kč Evropskému stabilizačnímu mechanismu. Česko tak podobně jako Lotyšsko a Slovensko bude muset tyto částky obhájit před veřejností. Nejedná se o lehký úkol, důkazem toho může být pád slovenské vlády premiérky Radičové. Je však potřeba se na tyto částky podívat s odstupem. Například vláda Amerických spojených států musela během průběhu světové hospodářské krize z roku 2008 uvolnit ze svého rozpočtu záchranný baliček ve výši 700 mld. dolarů, což je znatelně více, než by musela poskytnout ČR (Dědek, 2014e).

Jak vyplývá z dat Centra pro výzkum veřejného mínění sociologického ústavu AV ČR, **česká populace je velmi skeptická k přechodu na euro** (*viz Obr. č. 12*) a to zhruba od doby, kdy se projevily v eurozóně naplno dopady světové krize a začala krize eura. Způsobily to zejména problémy spojené s financováním záchranného balíčku na pomoc krachujícímu Řecku, které byly v Česku vysoce negativně medializované a využívané euroskeptiky k podněcování odmítavého postoje.

Obr. č. 12: Názory Čechů na přijetí eura – vývoj v čase (v %)

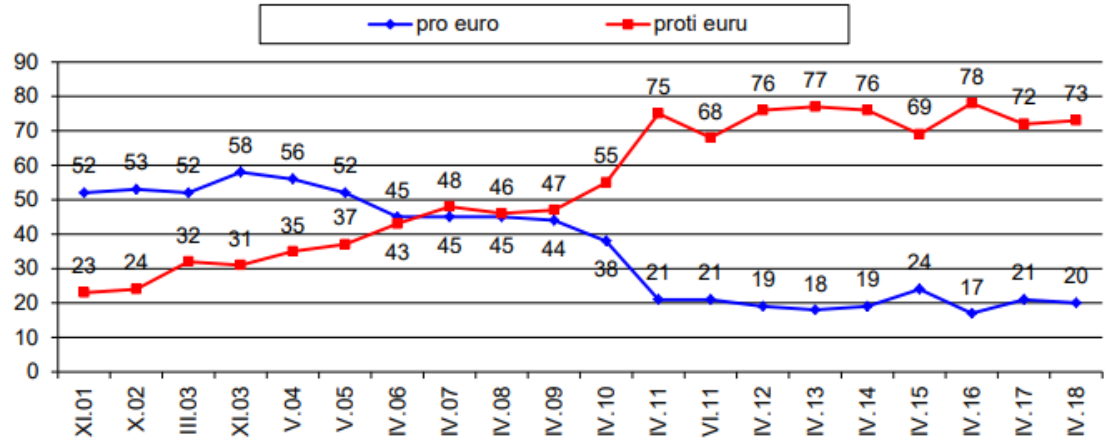

Převzato: Hanzlová, 2018

Z výše uvedeného grafu je patrné, že v posledních letech nedošlo k výrazným posunům v postojích českého obyvatelstva vůči euru a odmítavý postoj se pohybuje zhruba kolem 70 %, zatímco souhlasný se pohybuje kolem 20 %. Z dlouhodobějšího horizontu je patrné, že negativní postoj poprvé výrazněji převážil v roce 2010. Zároveň lze konstatovat, že v letech 2001 až 2005 bylo české obyvatelstvo dle průzkumu převážně nakloněno zavedení eura, avšak tento postoj nabyl negativního trendu koncem roku 2003.

Dle Centra pro výzkum veřejného mínění lze usuzovat, že odmítavý postoj sílí s rostoucím věkem. Pozitivně euro vnímají zejména lidé do 29 let, vysokoškoláci a voliči středopravicových stran. Naopak negativní postoj kromě důchodců zastávají nejčastěji lidé bez maturity, lidé pracující v dělnických profesích, OSVČ, levicoví voliči, extrémisté a lidé nedůvěřující vládě (Hanzlová, 2018).

Česká republika tak před vstupem do eurozóny bude muset pro podporu tohoto kroku připravit propracovanou komunikační kampaň, aby podobně, jako tomu bylo v Lotyšsku, vyvrátila všechny obavy. Zároveň bude muset kampaň zacílit na výše zmíněné odpůrce eura, které bude muset přesvědčit o výhodách měnové unie.

V knize Euro: ano/ne? uvádí spoluautorka Lucie Tunkrová, že celá komunikační kampaň by měla začít minimálně rok a půl či dva roky před plánovaným převzetím eura, a že obecná příprava obyvatel na euro může probíhat už v současné době (duben 2019), aby si lidé lépe přivykli na celý koncept. Dále je nezbytné,

aby lidé obdrželi informace z co největšího počtu důvěryhodných zdrojů. Rovněž autorka poukazuje na potřebu rozdělení kampaně do časových etap, které se budou lišit obsahem sdělení.

Marketingová komunikační kampaň by se měla především zaměřit na plán přechodu a věnovat se ekonomickým výhodám přijetí eura z pohledu firem, domácností a makroekonomiky celého státu. Mimo jiné by měla odrážet nesprávné politické argumenty typu hrozící ztráta suverenity apod. Je nutné, aby se po celou dobu kampaně za euro kladl důraz na plnění potřeb a vyvracení obav lidí. V neposlední řadě by měl být kladen důraz na stabilizační ekonomický faktor eura a roli společné měny při hlubší evropské integraci. Klíčovým krokem bude překonání jednoho z hlavních strachů, tedy zdražování, který bude výrazně zmírněn pomocí výše zmíněných nástrojů (Lacina et al., 2010).

4.6 Shrnutí vztahu ČR vůči eurozóně

Závěrem kapitoly pojednávající o postavení České republiky vůči eurozóně je vhodné ve stručnosti shrnout získané poznatky charakterizující tento vztah.

Česká republika má v současné době připravený všeobecný plán pro případ spuštění procesu převzetí eura (duben 2019). Při jeho tvorbě se řídila evropskou legislativou a zkušenostmi ostatních zemí. Schválila celou řadu dokumentů, jež upravují tuto problematiku, v čele s Národním plánem pro zavedení eura v ČR a strategií přístupu k eurozóně, která ve své aktualizované verzi oddaluje převzetí eura na dobu neurčitou.

Dle poslední konvergenční zprávy z května 2018 Česká republika nesplňovala kritérium cenové stability o 0,3 %. Fiskální kritérium v obou jeho částech a kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb byly splněny s rezervou. Česká republika v posledních dvou letech nebyla členem ERM II, čímž nesplnila poslední kritérium, přestože má relativně stabilní měnový kurz. **Česko tak v současnosti neplní všechna maastrichtská kritéria (duben 2019).** Zpráva také poukazuje na to, že ČR čelí celé řadě rizik, která by mohla ovlivnit budoucí naplňování kritérií a zabránit schopnosti vstoupit do eurozóny.

V kontextu reálné konvergence se ČR nachází v situaci nedokončeného dlouhodobého sblížení s měnovou unií, jež vytváří relativní překážku pro brzký vstup do eurozóny.

Příkladem jsou nízké hodnoty některých ukazatelů (např. HDP na hlavu) oproti průměru eurozóny. Česko se liší od eurozóny i ve sktruktuře hospodářství a v některých dalších zkoumaných oblastech (*viz podkapitola Reálná konvergence*). České republice se v posledních několika letech daří držet poměrně vysokých absolutních i relativních (vůči ostatním srovnávaným zemím) hodnot korelací ekonomické aktivity s eurozónou, ale aktuálně (k roku 2019) začíná docházet ke snižování sladěnosti cyklů. Významným faktorem v oblasti reálné konvergence a také silným argumentem pro vstup do měnové unie je dlouhodobě vysoký stupeň obchodního a vlastnického provázání s eurozónou. **Důležitá je i spontánní euroizace, která probíhá v podnikovém sektoru a podobnost některých uvedených ukazatelů se sousedním Slovenskem, které indikují podobnost obou ekonomik.**

Možná největší překážkou pro brzké převzetí eura je skeptický pohled velké většiny českého obyvatelstva na euro, který se odráží v relativní politické nevůli činit potřebné kroky k zahájení procesu přijetí jednotné měny. Jak již bylo řečeno, téma zavedení eura není pouze čistě ekonomická otázka, ale jedná se spíše o politické rozhodnutí.

Celkově lze konstatovat, že ČR již provedla celou řadu nezbytných procesů pro vstup do měnové unie a projevuje tendence realizovat některé další, přestože vstup do eurozóny v blízké době neplánuje. Příkladem toho může být nedávno odsouhlasené zapojení do fiskálního paktu. Navíc má připravený propracovaný plán pro přijetí eura a v oblasti maastrichtských kritérií může relativně snadno začít naplňovat všechna kritéria. **V oblasti reálné konvergence vykazuje stále nedostatky, ale ty se za poslední roky ovšem zmenšují a začíná převažovat sladěnost a další pozitiva s ní spojená.**

4.6.1 Zhodnocení připravenosti a doporučení

Na základě poznatků z předchozích kapitol vyplývá, že České republika není zcela připravena na vstup do eurozóny. ČR **neplní** dle poslední konvergenční zprávy **maastrichtská kritéria**, která jsou nezbytná pro vstup do měnové unie a tak jsou největší překážkou připravenosti na vstup. Zejména se jedná o podmínku dvouletého úspěšného členství v ERM II. Pokud by se Česko rozhodlo vstoupit do eurozóny, může nedodržované kritérium cenové stability během dvouletého povinného členství v mechanismu začít naplňovat. Zároveň by to pro ČR neměl být problém,

jelikož je nesplněno „pouze“ o 0,3 % a ČNB má k dispozici prostředky ke snížení míry inflace. Zabudování zbytku potřebných právních norem, které ještě nepřijala a jsou součástí „pátého“ legislativního kritéria, by také mohla ČR uskutečnit během zmíněného povinného členství v mechanismu. **Česká republika by tak co nejdříve měla vstoupit do mechanismus ERM II, aby si tak zajistila připravenost na vstup do eurozóny.**

Druhá oblast nepřipravenosti pramení z odmítavého postoje obyvatelstva, který tak vytváří negativní tlak na politickou reprezentaci. Vzniká přitom neekonomická překážka pro brzké přijetí eura, jež vytváří určitou nepřipravenost Česka. Jak již bylo naznačeno v subkapitole *Postoj veřejnosti k eurozóně,* **pro odstranění tohoto druhu nepřipravenosti by Česko mělo co nejdříve spustit marketingovou a komunikační kampaň**. Ta by měla cílit na zmíněné skupiny odpůrců a vyvracet především dvě hlavní obavy lidí spojené s účastí v stabilizačních mechanismech a růstem inflace po vstupu.

Naopak **je ČR připravena v oblasti všeobecného základního plánu** na proces přijetí eura včetně jeho institucionálního zabezpečení. **Rovněž je ČR schopná plnit fiskální závazky** plynoucí z dodatečných úmluv, které bude při vstupu muset začít naplno dodržovat, jinak se vystaví sankcím. Připravenost v tomto ohledu potvrzuje i vstupem do fiskálního paktu začátkem roku 2019 a dodržováním fiskálního konvergenčního kritéria s rezervou.

V rámci reálné konvergence, jakožto alternativního hodnocení připravenosti na vstup a následné členství v měnové unii, vykazuje Česká republika rozdílné hodnoty napříč jednotlivými oblastmi. Jak již bylo zmíněno, v některých oblastech značně zaostává za průměrem eurozóny a vyspělejšími ekonomikami, což by mohlo ohrozit její úspěšné sladění s eurozónou. Naopak nejsilnější stránkou Česka je v této oblasti míra zahraničního obchodu a obchodního a vlastnického provázání s eurozónou. Tyto dva fakty spolu s výhodnou geografickou polohou ČR a skutečností, že se jedná o malou otevřenou ekonomiku, převažují nad nedostatky ve sbližování. **Vyplývá z toho, že je Česko v oblasti reálné konvergence spíše připraveno na vstup do měnové unie.**

V průběhu podkapitol *Plnění konvergenčních kritérií* a *Reálná konvergence* bylo definováno mnoho problémů a rizik, které by mohly v budoucnu výrazně ovlivnit

úroveň připravenosti ČR na vstup a měly by se bezodkladně začít řešit. Především pak nedostatky v oblasti reálné konvergence.

Předpoklad práce z první kapitoly se naplnil, ale pouze částečně, jelikož sice Česko není připraveno na vstup do měnové unie a nesplňuje přístupové podmínky, ale **má** dostatečně připravený plán převzetí eura.

Podoba celé EU, a zejména eurozóny, se od zapojení Česka značně proměnila. Došlo k tomu zejména v důsledku reforem a institucionálního a integračního prohlubování. V roce 2017 navíc potvrdili členové EU v Římském prohlášení realizaci dalších snah o dokončení projektu hospodářské a měnové unie. **S největší pravděpodobností tak dojde k proměně a rozšíření požadavků na ČR jakožto kandidátskou zemi do měnové unie.** Pro Česko tím vzniknou nové institucionální a finanční závazky, které bude při budoucím hodnocení připravenosti do měnové unie nutno brát v potaz.

Zároveň je potřeba zdůraznit, že Česko se zavázalo vstoupit do eurozóny v momentě, kdy se stalo součástí EU, avšak se může rozhodnout, kdy tak učiní, jelikož nemá žádný mezní termín. Čeští političtí reprezentanti spolu s ekonomy a ČNB tak mají prostor tento vstup načasovat tak, aby byl pro Českou republiku výhodný. Pojem výhodný lze v tomto případě označit stav, při kterém výhody převažují nad nevýhodami. Tématu výhodnosti či nevýhodnosti vstupu do eurozóny je věnována následující kapitola.

5 DOPADY VSTUPU DO EUROZÓNY NA ČESKÝ PODNIKOVÝ SEKTOR

Z poznatků vyplývajících z předchozí kapitoly je patrné, že Česká republika dle poslední konvergenční zprávy z roku 2018 neplní všechna přístupová kritéria, vykazuje některé nedostatky v oblasti reálné konvergence a většinové obyvatelstvo je euroskeptické. První dva faktory jsou odstranitelné, pokud by česká veřejnost podnítila politickou vůli k uskutečnění nápravných kroků. Lze tedy konstatovat, že **pokud by se Česko začátkem roku 2019 rozhodlo pro vstup do eurozóny, musí především přesvědčit českou veřejnost. Tu tvoří i podnikový sektor, který má svým vlivem a lobováním potenciál strhnout na svoji stranu část politických zástupců a české populace.**

První část kapitoly je proto zaměřena na očekávané výhody a nevýhody vstupu pro podniky v České republice. Jsou zde uvedeny ty nejdůležitější přímé dopady na podnikatelské subjekty a zmíněny i některé další nepřímé dopady, které ovlivní zprostředkovaně i podnikatelské subjekty.

Během zkoumání stavu reálné konvergence České republiky byly zaznamenány některé indikátory, které naznačují podobnost české a slovenské ekonomiky. Obě země také v historii dlouho tvořily jeden státní celek se společným hospodářstvím, který se rozdělil „teprve“ začátkem roku 1993. Prošly si tak podobným historickým a ekonomickým vývojem před jejich rozdělením. Rovněž Češi i Slováci prošli transformačním procesem z centrální řízené ekonomiky na tržní hospodářství. Oba státy vstoupily současně v roce 2004 do Evropské unie při jejím rozšiřování. Avšak Slovensko oproti Česku vstoupilo v roce 2009 do eurozóny a odtrhlo se tak od ČR ve svém směřování a více se integrovalo do evropských struktur. **Vytvořil se tak podmět pro výzkum vývoje Slovenské republiky v kontextu dopadů vstupu do eurozóny, který by mohl nastínit „skutečné“ výhody a nevýhody vstupu do měnové unie pro český podnikový sektor.**

Druhý úsek kapitoly je tak věnován analýze vybraných hospodářských ukazatelů Slovenska a dalším údajům s návazností na předtím uvedené očekávané dopady na podnikový sektor. Kromě toho je zde uveden stručný vývoj postoje slovenských

obyvatel k euru, jakožto inspirace pro řešení českých problémů s negativním veřejným postojem. Poté jsou zde porovnány potenciální dopady na podnikatelské subjekty se získanými výsledky a formulováno doporučení pro český podnikový sektor.

5.1 Předpokládané dopady na podnikový sektor

Odborná literatura uvádí celou škálu možných dopadů vstupu do eurozóny, jež jsou více či méně pravděpodobné. Některé z nich se však dotknou pouze spotřebitelů, a proto jsou pro účely této práce vyřazeny. Rovněž některé dopady v literatuře uváděné jako výhody mohou negativně působit na podnikový sektor nebo jeho část (a naopak). Z tohoto důvodu musí být odborníky uváděné a z předchozího textu vyplývající dopady upraveny dle kontextu jejich vlivu na podnikatelské prostředí. **V následujícím textu jsou tak rozebrány nejpodstatnější dopady na podnikový sektor**. Přičemž se přitom musí brát na vědomí, že **není jisté, zda každý z těchto efektů nastane**, především pokud nemají přímý dopad do hospodářství a vzniknou až zprostředkovaně působením přímých dopadů na ekonomiku. Jedná se tedy pouze o potenciální, nikoliv o skutečné výhody a nevýhody.

Očekávané výhody a nevýhody vstupu do eurozóny lze členit dle mnoha kategorií. Z pohledu firem je možné členit dopady na přímé, které vzniknou přímo zavedením eura, a nepřímé, které ovlivní podniky až zprostředkovaně. Dále lze členit dopady na ty, které nastanou ihned po přechodu, a na ty, které nastanou až ve střednědobém (do pěti let) či až dlouhodobém (šest a více let) časovém horizontu. Kromě toho mohou být efekty jednorázové, projevující se jen bezprostředně při vstupu, nebo trvalé, tedy probíhající dlouhodobě po vstupu. Mohou se také objevit již před zavedením či až po zavedení v uvedených horizontech.

Kromě níže uvedených dopadů bude mít s největší pravděpodobností vstup do eurozóny **nepřímý vliv na růst nebo pokles ekonomiky**, která ovlivňuje všechny subjekty národního hospodářství včetně podnikového sektoru. Avšak jde o **výslednici skutečně vzniklých ostatních efektů** a nelze tak zcela jistě určit, zda bude tento dopad negativní či pozitivní. Je tomu tak zejména proto, že se budoucí výhody a nevýhody nedají přesně určit či kvantifikovat a musí se vycházet především z ekonomických teorií a logických úvah. V rámci nich se mnozí autoři (uvádění v průběhu práce) shodují, že členství v eurozóně má pozitivní vliv na hospodářský růst. Kromě toho se musí

také vycházet při predikci tohoto jevu ze zkušeností jiných zemí, např. Slovenska, které je z pohledu podobnosti s Českou republikou nejvhodnější na zkoumání.

5.1.1 Očekávané výhody

Na začátku této podkapitoly je potřeba poznamenat, že **některých podniků** (především malých a mikro), které neobchodují se zeměmi eurozóny a nepřijímají euro, **se většina těchto efektů vůbec nedotkne** nebo jejich účinek bude zanedbatelný. Potenciálně je mohou výhody zasáhnout zprostředkovaně, např. poklesem ceny materiálu od zprostředkovatele, který dováží tento materiál z eurozóny. Avšak není vůbec jisté, zda k něčemu podobnému dojde. **Přesto se těchto firem mohou některé výhody dotknout**, např. pokles nákladů na obstarání kapitálu. Současně s tím pro ně **všechny výhody představují určitou příležitost**, která by jim mohla otevřít a usnadnit budoucí obchodní styky se zahraničím.

Žádná či minimální úspora z některých těchto výhod plyne i pro **firmy, které mají obchodní styky se zahraničím, ale vůbec neobchodují nebo nemají jiný vztah se zeměmi eurozóny**. Avšak vzhledem k přechozím poznatkům ze subkapitoly *Reálná konvergence*, které poukazují na dominantní podíl zahraničního obchodu s eurozónou vůči celkovému zahraničnímu obchodu a také upozorňují na mohutné vlastnické provázání českých firem s eurozónou, je možné konstatovat, že množství firem realizujících zahraniční obchod a přitom neobchodujících s měnovou unií je **téměř zanedbatelné množství**.

Omezení kurzového rizika

Jednou z nejpodstatnějších a logicky vyvozenou přímou výhodou eurozóny je pro podniky omezení kurzového rizika, které je trvalé, okamžité a nastane až po zavedení jednotné měny. Pod pojmem kurzové riziko se skrývá variabilita neočekávaných změn měnových kurzů. **Dopadům tohoto druhu rizika jsou vystaveny všechny podnikatelské subjekty, jež provádí finanční transakce se zeměmi eurozóny.** Kurzové riziko vzniká změnou měnového kurzu mezi dnem uzavření obchodu a dnem jeho vypořádání. Navíc u transakcí v delším časovém období se subjekty vystavují poměrně velké nejistotě a potenciálním nákladům.

Některé podniky se proti tomuto riziku zajišťují, čímž provádí tzv. **hedging**. Využívají k tomu specifické finanční nástroje (např. forwardy), kterými si pevně stanoví

budoucí kurz směny. Jejich používáním se **zvyšují transakční náklady** (viz níže) a pro malé společnosti může být nabídka těchto nástrojů matoucí. **Podniky se kurzovému riziku také vystavují při realizaci eurových finančních operací**, např. na kapitálových trzích. Pokud by se zavedla jednotná měna, toto riziko by se eliminovalo a odpadla by tak konkurenční nevýhoda českých firem vůči podnikům eurozóny.

Ovšem po zavedení eura nedojde k odstranění kurzového rizika vůči dalším měnám. Přičemž možná nejvýznamnější z těchto měn je pro Česko americký dolar. Přesto **zajištění proti tomuto riziku bude u dolaru levnější**, jelikož trh euro-dolar je likvidnější než trh koruna-dolar.

Snížení transakčních nákladů

Snížení transakčních nákladů lze charakterizovat jako trvalý a okamžitý efekt, který nastane až po zavedení eura a přímo ovlivní podnikový sektor. Tato výhoda vyplývá přirozeně z **odstranění nákladů spojených s administrací dvou různých měn a finančních poplatků**, které musí společnosti zaplatit, pokud chtějí směnit své peníze za jinou měnu (tzv. směnárenský poplatek). Navíc euro, jakožto světovou měnu, akceptují v dalších zemích mimo eurozónu více než českou korunu a společnosti ho tak nebudou muset tolik směňovat za jinou měnu. Do finančních transakčních nákladů také spadá zmíněný hedging.

Zavedením eura v ČR dojde u některých firem k zániku nebo snížení administrativních nákladů, které jsou spojeny se zabezpečováním devizových operací. Mezi ně patří náklady na správu účetních systémů umožňujících zpracování dat ve více měnách, náklady na správu devizových prostředků, náklady na zaměstnance spravující devizové operace a mnohé další obdobné náklady, které firmy obchodující se zahraničím musí vynakládat.

Převzetí eura také umožní plně využívat výhody z členství v obecně známém **Jednotném eurovém platebním prostoru**, anglicky Single Euro Payment Area, který usnadňuje přeshraniční platební převody v eurech. Důsledkem toho se českým podnikům po vstupu **zjednoduší a zrychlí platební styk se zahraničními subjekty eurozóny**. Pro podniky tak dojde při provádění eurových přeshraničních transakcí v rámci tohoto prostoru k časovému a zprostředkovaně nákladovému zefektivnění.

Je potřeba brát na vědomí, že u některých podnikatelských subjektů po zavedení eura tyto náklady zcela nezmizí, jelikož budou stále realizovat devizové obchody se zeměmi využívající například americký dolar. **Nejvýraznější nákladová úspora tak nastane pro společnosti, které obchodují pouze se zeměmi eurozóny.**

Nižší náklady na obstarání kapitálu

Velký počet malých i velkých podnikatelských subjektů za dobu své existence bude alespoň jednou potřebovat navýšit externě kapitál pomocí finančních produktů, které budou v daný moment na trhu k dispozici. Náklady na obstarání kapitálu se tak budou odvíjet od ceny těchto produktů, kterou vytváří především úroková sazba. Po vstupu do měnové unie bude vykonávat měnovou a kurzovou politiku ECB, jejímž cílem, jak vyplývá z podkapitoly *ECB, ESCB a Eurosystém,* je udržovat stabilní makroekonomické prostředí a cenovou hladinu. Ve střednědobém rámci cílí tato instituce na méně než 2% inflaci. Přičemž díky dlouhodobě nízké inflaci může EBC držet nízké úrokové sazby, které ovlivňují výši úrokových sazeb poskytované soukromým bankovním sektorem. **Za předpokladu vyšších úrokových sazeb ČNB oproti ECB by tak logicky vstupem do měnové unie mohlo dojít pro společnosti k poklesu nákladů na kapitál.**

Vyšší úrokové sazby způsobuje logicky i větší **rozpětí mezi výpůjčními a zápůjčními sazbami**, které se vlivem integrace finančních trhů a následné větší konkurenci zmenší, čímž se sníží náklady na obstarání kapitálu. Zvýší se také **nabídka nových finančních produktů**, které mohou rovněž snížit náklady.

Snížení nákladů na obstarání kapitálu by se trvale projevilo až po zavedení eura ve střednědobém či dlouhodobém časovém horizontu. **Tento efekt by přímo ovlivnil podnikový sektor tím, že by mu snížil investiční výdaje, což by současně vedlo k růstu investic**. Nejednalo by se o výrazný efekt, jelikož má česká měna pověst dlouhodobě stabilní a důvěryhodné měny. Naproti tomu, dle upozornění podkapitoly *Reálná konvergence,* se prohlubuje rozdíl mezi krátkodobými sazbami ČNB a ECB. K dubnu 2019 činila dvoutýdenní repo sazba ČNB na základě její oficiální stránky 1,75 %, diskontní sazba byla na úrovni 0,75 % a lombardní sazba dosahovala 2,75 %. Oproti tomu ECB na svých oficiálních stránkách uvádí, že k dubnu 2019 byla základní úroková sazba 0 %, zápůjční sazba 0,25 % a depozitní sazba dokonce -0,4 %. **Pokud**

by tedy Česko vstoupilo v nejbližší době do měnové unie, mohl by tento efekt být pro podniky výraznější, než se dlouhodobě předpokládá.

Vyšší transparentnost cen

Přechodem na euro se z logiky věci přirozeně **usnadní podnikatelským subjektům cenová orientace** a budou tak moci lépe porovnat domácí a zahraniční ceny. Bude pro ně jednodušší si vybrat cenově dostupnější produkt ze zahraničí. Velikost působení tohoto kladného efektu závisí na ochotě podniků nakupovat v zahraničí, na jejich schopnosti vyhledávat informace o cenách v cizím jazyce, na důvěře v bezproblémovost transakce a na dopravních nákladech. Efekt se bude týkat především zboží a materiálu, nikoliv služeb, jelikož ty jsou mnohdy mezinárodně neobchodovatelné.

K vyšší transparentnosti cen dojde trvale a okamžitě po vstupu do eurozóny, ale plné rozvinutí tohoto efektu nastane až ve střednědobém či dlouhodobém horizontu, kdy se české firmy lépe zorientují v zahraničních nabídkách. Jedná se o přímý efekt zavedení eura na podnikatelský sektor.

Růst zahraničního obchodu

Vstupem do eurozóny nastane další fáze prohlubování ekonomické integrace mezi ní a Českou republikou. **Odstranění překážek zahraničního obchodu, kterými jsou např. transakční náklady a některé další zmíněné výhody, povede na základě ekonomické teorie nepřímo a v delším časovém horizontu k trvalému zvýšení zahraničního obchodu.** Pro zahraniční subjekty se zvýší česká poptávka po jejich zboží, což poškodí domácí (české) firmy, ale současně s tím se pro české podniky otevře mnohem větší zahraniční poptávka, která pro ně otevře nové obchodní příležitosti. O tomto efektu pojednává **teorie reciproční poptávky**, která říká, že vývoz z malé ekonomiky má mnohem větší šanci najít své spotřebitele v zahraničí, než je tomu u velkých ekonomik. Pro český podnikový sektor tak celkově vznikne mnohem větší příležitost než hrozba (Lacina et al., 2010).

Příliv přímých zahraničních investic

Po vstupu do měnové unie vlivem působení přímých efektů, především eliminace kurzového rizika, dojde k zvýšení přílivu přímých zahraničních investic, který pozitivně ovlivní český podnikový sektor. Také se díky euru a ECB zvýší důvěra zahraničních investorů v českou ekonomiku. Podnikům příliv investic umožní více stimulovat technologický pokrok modernějšími technologiemi, které získá od investora. Zahraniční investor současně podniku předá své zkušenosti a různá organizační zlepšení. Zmiňovaná technologická zlepšení se pak pomocí externalit přenesou i na ostatní podniky a výsledkem bude **zvýšení produktivity všech podniků**. Obecně tak dojde k **růstu investičních výdajů** (Plchová, Abrhám & Helísek, 2010).

Zvýšení ochoty investovat způsobují i **nepřímé dynamické efekty**, které se jen těžko modelově ztvárňují či empiricky měří. Vyšší integrita trhů odstraní řadu tržních nedokonalostí. Současně s tím se na základě efektu eliminace kurzového rizika usnadní podmínky pro podnikání. Rovněž se navýší stabilita podnikatelského prostředí vlivem stabilnějšího fiskálu, který zaručují zejména zmíněné pakty ze subkapitol *Pakt stability a růstu* a *Fiskální pakt* (Dědek, 2008).

5.1.2 Očekáváné nevýhody

Administrativní a technické náklady přechodu na euro

Nejnákladnější přímou nevýhodou vyplývající kromě jiného i ze subkapitoly *Národní plán zavedení eura* jsou administrativní a technické náklady přechodu na euro. Pro firmy vzniká uvedená nevýhoda na základě principu věcné a finanční odpovědnosti, který konstatuje, že podnikatelé si sami hradí vzniklé náklady spojené s procesem přijetí eura. Tato nevýhoda nastane okamžitě při zahájení příprav a bude trvat i krátkodobě po převzetí eura, než se měna ustálí v oběhu.

Na rozdíl od některých popsaných výhod z předešlé podkapitoly se toto negativum dotkne i podniků, které neobchodují s eurozónou a nepřijímají euro. **Zasáhne tak drtivou část podnikatelských subjektů**, jež budou muset upgradovat své softwarové programy pro účetnictví, daňová přiznání, fakturace, finanční řízení apod. Podnikatelé budou muset provést nezbytné úpravy tak, aby byli schopni pracovat se dvěma měnami během období duálního označování cen, mezd apod. a poté byli schopni pracovat jen s eurem. Tyto náklady vyplývají logicky z procesu zavedení eura.

Z podkapitol *Zavedením eurového oběživa* a *Stažení korunového oběživa* lze vypozorovat další náklady přechodu na euro. Jedná se především o **náklady vznikající v období duální cirkulace**, kdy budou muset firmy provádět své operace korunami i eury současně, což povede k větším nárokům v některých oblastech, např. při uskladnění a manipulaci.

Společnosti také budou muset **proškolit některé své zaměstnance** v oblasti bezpečnostních prvků jednotné měny, softwarových upgradů a v používání eura tak, aby platby, např. v supermarketech, proběhly co nejsvižněji a nevytvářely se dlouhé fronty zákazníků.

Vzniknou také pro některé firmy nezanedbatelné **náklady spojené s udržováním informovanosti zákazníků o nových cenách v eurech**. Jedná se především o náklady na úpravu ceníků, vytištění nových letáků, cenovek, katalogů, jídelních lístků a dalších obdobných věcí. Tento náklad vznikne hned dvakrát, nejdříve v období duálního označování a poté po jeho skončení. Zmírnit ho mohou podnikatelské subjekty, pokud nastejno načasují běžné úpravy ceníků spolu s těmito uvedenými.

K snížení všech těchto nákladů může pomoci plánovaná informační kampaň České republiky, která je nastíněna v Národním plánu zavedení eura v ČR. Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, jejím účelem je včas informovat veřejnost tak, aby se snížila či eliminovala část nákladů. **Jelikož pokud budou podniky včas disponovat dostatečným množstvím kvalitních informací, mohou potřebné změny zahrnout např. do modernizací či plánovaných údržeb svých systémů.**

Závěrem je potřeba konstatovat, že se jedná pouze o jednorázovou nevýhodu, jejíž náklady mohou být v průběhu času za předpokladu výhodnosti eura vynahrazeny. Pokud firmy budou dostatečně plánovat a minimalizovat náklady, bude na ně mít tento negativní efekt **pouze malý účinek**.

Specifické náklady bankovního sektoru

Kromě předchozích nákladů bude čelit bankovní sektor dalším specifickým výdajům, jelikož se bude významně podílet na výměně měny (*viz Národní plán zavedení eura*). **Komerční banky budou muset bezplatně vyměňovat české koruny za eura a navíc budou muset technicky přizpůsobit na tuto výměnu své bankomaty.** Bude

se tak pro ně jednat o jednorázový přímý efekt, který vznikne již před zavedením eura a bude pokračovat krátce po něm.

Přestože **omezení kurzového rizika a snížení transakčních nákladů** jsou pro většinu společností pozitiva, v bankovním (finančním) sektoru se jedná o přímé negativum, které **sníží jejich obraty**. Například bankám se vlivem omezení kurzového rizika okamžitě po vstupu sníží příjmy z poskytovaných zajišťovacích nástrojů, jelikož větší počet subjektů přestane tyto nástroje využívat (ve vztahu k euru). Bankám a dalším finančním institucím se sníží příjmy ze směnárenské činnosti, protože domácnosti a firmy nebudou nadále potřebovat směňovat koruny na eura. Současně s tím dojde k omezení příjmů z poplatků, které si banky účtují při různých devizových transakcích apod. Částečně se jim tedy sníží zisky, ale nebude to pro drtivou většinu z těchto subjektů likvidační, jelikož budou mít stále obrat z těchto služeb ve spojení s jinými měnami.

Dále pro banky vzniknou závazky nastíněné v podkapitole *Bankovní unie*, do které ČR po vstupu do eurozóny neodmyslitelně vstoupí. Jedná se především o **podíl na financování jednotného fondu pro řešení krizí**. Možné finanční závazky mohou vyplynout i z jednotného systému pojištění vkladů, který se teprve formuluje.

5.2 Slovensko v kontextu eurozóny

Jak již bylo řečeno, Česko a Slovensko mají dlouhou společnou historii. Slovensko vstoupilo do Evropské unie stejně jako Česko v roce 2004 a rovněž se zavázalo, že v budoucnu, až bude připraveno, přijme euro za svoji národní měnu. **Ovšem na Slovensku oproti Česku panovala téměř 100% shoda politiků i ekonomů o výhodnosti eura pro slovenské obyvatele a podniky.** Slováci tak ještě v roce 2003 před vstupem do EU připravili strategii přijetí eura. Po vstupu do EU a zhodnocení plnění maastrichtských kritérií určili za datum vstupu **1. leden 2009**. Vypracovali také obdobný plán přechodu na euro a ustanovili podobné institucionální zabezpečení jako má Česko (*blíže o ČR viz Národní plán zavedení eura)*. Zároveň Slovensko rychle začalo realizovat potřebné změny a přípravy, jejichž výsledkem na rozdíl od ČR byl vstup do eurozóny začátkem roku 2009.

Slovenská ekonomika je v mnoha ohledech podobná té české. **Jedná se také o malou otevřenou ekonomiku, která je úzce obchodně spjatá s eurozónou.** Většinu

zahraničního obchodu vytváří Slovensko (*viz Tab. č. 9 z podkapitoly Reálná konvergence*) s eurozónou a má s ní rovněž vysoké vlastnické provázání (Lacina et al., 2010).

5.2.1 Podpora eura slovenskou veřejností

Za významnou neekonomickou překážku zavedení eura byl identifikován v rámci *Zhodnocení připravenosti a doporučení* negativní veřejný postoj k tomuto tématu. Rovněž na toto téma naráží i současná kapitola a je tedy vhodné si přiblížit ve stručnosti postoj slovenského obyvatelstva kolem doby přijetí eura.

Slovenští občané oproti českým, jejichž negativní názor na euro je zachycen v rámci subkapitoly *Postoj veřejnosti k eurozóně*, **byli zavedení eura více nakloněni**. Přesto podpora rozhodnutí o jeho zavedení byla v listopadu 2007 „pouze“ 42 % a negativně toto rozhodnutí hodnotilo v té době 52 % dotázaných Slováků. Průzkum z listopadu o rok později však zaznamenal posun v názorech, jelikož 58 % respondentů hodnotilo rozhodnutí o zavedení eura pozitivně a oproti prvnímu uvedenému průzkumu se vyjádřilo negativně 35 %. Další průzkum provedený těsně po převzetí eura začátkem roku 2009 konstatuje, že 71 % respondentů bylo v té době spokojeno se zavedením eura.

Názorový rozdíl Čechů a Slováků z této doby vznikl především vlivem zmíněného jednotného postoje napříč politickým spektrem. Svojí roli také sehrála **slovenská mainstreamová média**, která v té době byla nakloněna vstupu do eurozóny. Velkým hybatelem při tvorbě názorové propasti obou národů byla v té době začínající světová krize. **Slovenský národ vnímal euro jako ochranu před hlubší hospodářskou krizí.** Naopak Češi se stavěli, především na popud tehdejších politiků (např. V. Klaus starší), proti euru a na základě krize Řecka a dalších států se utvrdili ve výhodnosti koruny. Při formování podpory převzetí eura a zajišťování připravenosti na něj sehrála významnou roli také marketingová a informační kampaň. V rámci této diplomové práce, bohužel, není prostor se jí blíže věnovat, ale krátké poznámky o ní jsou uvedeny ve zmíněné subkapitole o postoji veřejnosti (Kuhn, 2013).

Z výše zjištěných poznatků vyplývají pro Českou republiku zajímavé indikátory oblastí, které je potřeba v rámci snah o zlepšování připravenosti na euro napravit. **Česko by se mělo od svého souseda poučit při snaze změnit veřejné mínění o eurozóně.**

Inspirovat se přitom může také v marketingové a informační kampani, ale především z příkladu Slovenska vyplývá nutná shoda politiků napříč stranami, která opět podtrhuje výrazný politický aspekt celé problematiky eura. O potřebě pozitivně vysvětlit záchranné mechanismy eurozóny apod. byla řeč již v předchozí části práce.

5.3 Komparace teoretických a „skutečných“ dopadů

Na základě výše definovaných očekávaných výhod a nevýhod jsou v následující podkapitole tyto konkrétní dopady otestovány na příkladu hospodářských a dalších ukazatelů Slovenské republiky. Před začátkem hledání „skutečných“ dopadů vstupu do eurozóny na slovenské hospodářství je potřeba si uvědomit, že **Slovensko se přidalo k měnové unii v době již naplno rozvinuté celosvětové hospodářské a finanční krize**. Tento fakt může díky své velikosti a rozsahu některé ukazatele zkreslit a zamezit tak správnému interpretování nastalých skutečností. Kromě toho by si kvantifikace některých efektů vyžádala rozsáhlý výzkum, na který v této práci není prostor. Proto je kromě skutečných ukazatelů zapotřebí se zaměřit rovněž na propracované a časově relativně stálé predikce vytvořené ještě před vypuknutím krize a další studie vlivů eura. Tyto predikce a studie tak umožní lépe pochopit míru „skutečného“ dopadu přijetí eura, kterou krize zkreslila.

Jednou z nejpropracovanějších predikcí a pro tento výzkum nejvhodnější je predikce ze studie Národní banky Slovenska (NBS) z roku 2006. **Přestože tato studie vychází z předpokladů stanovených v roce 2005, je relevantní i pro hodnocení přímých dopadů zavedení eura na Slovensku v roce 2009.** Vyplývá to z faktu, že klíčová charakteristika podnikového sektoru se během těchto let výrazně nezměnila. Například převážná část podniků se ke konci roku 2008 stále nacházela v sektoru služeb, konkrétně v rámci něho v odvětví obchodu. Naproti tomu v porovnání s rokem 2005 klesl podíl průmyslových a zemědělských podniků a vzrostl podíl malých podniků na úkor mikropodniků. Avšak převážnou část přidané hodnoty tvořily stejně jako v roce 2005 velké firmy a téměř celý zahraniční obchod představovala průmyslová výroba. Podíl služeb na zahraničním obchodě se také nezměnil. Jedná se tedy pouze o detailní změny, které v rámci celého sektoru nehrály významnou roli, a lze tedy předpokládat, že se začátkem roku 2009 uskutečnily některé výhody

a nevýhody v podobném rozsahu, jako uvádí NBS v uvedeném dokumentu (Lacina et al., 2010).

Z této studie také vychází při hodnocení dopadů vstupu do eurozóny na Slovensko mnoho autorů včetně většiny těch, kteří jsou uvedeni ve zdrojích této práce. Je třeba podotknout, že obdobnou studii slovenská centrální banka po vstupu neuveřejnila.

Omezení kurzového rizika

Je jisté, že k omezení kurzového rizika na Slovensku skutečně došlo. Otázka spočívá v tom, jak velký tento efekt byl, tedy jak velké riziko skutečně zmizelo. **K této kvantifikaci poslouží zmiňovaná studie NBS, která je ve svém odhadu velmi konzervativní a výsledek je tak v průběhu času relativně stabilní.** Z odhadu vyloučila centrální banka např. kandidáty na přirozený hedging a oficiální devizové operace. Kurzovému riziku je dle studie vystaveno čisté saldo zahraničního obchodu se zbožím, čisté saldo zahraničního obchodu se službami, výnosy a platby za kompenzace pracovníků v zahraničí, výnosy z investicí a dividend a čisté saldo běžných transferů.

Výzkum CB došel k závěru, že kurzovému riziku podléhalo zhruba 8,4 % hrubého domácího produktu (HDP). Současně s tím bylo vypočítáno pomocí stanovené ceny kurzového rizika a dalších hodnot, že po vstupu dojde k eliminaci kurzového rizika v hodnotě přibližně 0,02 % HDP (v rámci celé ekonomiky). Horní hranici výzkum stanovil na 0,08 % HDP a dolní na 0,01 % HDP, z čehož při porovnání s odhadem je patrná zmíněná konzervativnost CB. **Stanovená úspora v rámci celého hospodářství se bude týkat zhruba z 80 % podniků, jimž ušetří náklady v celkově hodnotě cca 0,016 % HDP** (Národná banka Slovenska, 2006).

Díky konzervativnosti v metodice odhadu a stanovení úspory hluboko pod svým potenciálem lze přepokládat relativní přesnost stanovené úspory nákladů navzdory vrcholící krizi. **V Česku tak podniky mohou po vstupu do měnové unie očekávat vznik této výhody přinejmenším ve stejném rozsahu, jako byl v případě Slovenské republiky.**

Snížení transakčních nákladů

K snížení transakčních nákladů po vstupu do eurozóny skutečně na Slovensku došlo, přičemž šlo pro podnikový sektor o nejdůležitější úsporu jejich nákladů. Při jejich kvantifikaci je zase vhodné vycházet z propracované studie NBS, která po pečlivém zkoumání slovenského bankovního sektoru, objemu spotových a forwardových devizových obchodů, rozdílů mezi prodejní a nákupní cenou (spread) apod. určila velikost úspory celohospodářských transakčních nákladů slovenské ekonomiky na hranici cca 0,3 % HDP. Z toho polovinu (0,15 % HDP) tvořily mezibankovní obchody, z jejichž úspory podnikový sektor profitoval přibližně 25 % z uvedené hodnoty (0,04 % HDP). Druhých 0,15 % HDP představovala úspora transakčních nákladů z devizových obchodů s podniky a obyvateli. Z toho pod podnikový sektor spadá zhruba 80 %, tedy 0,12 % HDP. **Na základě toho lze konstatovat, že slovenský podnikový sektor vstupem do eurozóny ušetřil finanční transakční náklady o velikosti zhruba 0,16 % HDP.**

Kromě toho tvoří část transakčních nákladů **administrativní složka**, která dopadá čistě na podnikový sektor. Zavedením eura se v rámci snížení administrativních transakčních nákladů mělo dle odhadů uspořit cca 0,06 % HDP. Dle Laciny (Euro: ano/ne?) byla stanovena v roce 2007 hodnota těchto transakčních nákladů na úroveň 0,07 % HDP a o rok později v důsledku krize na **0,05 % HDP**. Pro umírněnost odhadu je vhodné se přiklonit k vyhodnocení z roku 2008 místo odhadu centrální banky. **Celkem tedy bylo odhadnuto, že tento efekt představoval úsporu pro podnikový sektor v hodnotě 0,21 % slovenského HDP** (Národná banka Slovenska, 2006).

V Česku tak lze rovněž očekávat po vstupu do eurozóny úsporu v oblasti transakčních nákladů podnikového sektoru. Na základě podobnosti obou hospodářství a faktoru krize práce přepokládá, že by tato úspora byla minimálně stejná jako u sousední země.

Nižší náklady na obstarání kapitálu

Do očekávaných výhod patří i nižší náklady na obstarání kapitálu, které jsou především determinované úrokovými sazbami komerčních bank, jež jsou odvozeny od sazeb centrální banky. Z tohoto důvodu je na *Obr. č. 13* znázorněn vývoj hlavní úrokové sazby na Slovensku. Touto **hlavní úrokovou sazbou** je myšlena dvoutýdenní

repo sazba NBS a po vstupu do měnové unie tuto roli převzala sazba pro hlavní refinanční operace (main refinancing operations rate), za kterou si banky půjčují od ECB peníze na týden. Tuto změnu na obrázku vyznačuje červená čára.

Obr. č. 13: Vývoj hlavní úrokové sazby na Slovensku (v %, sezónně neočištěno)

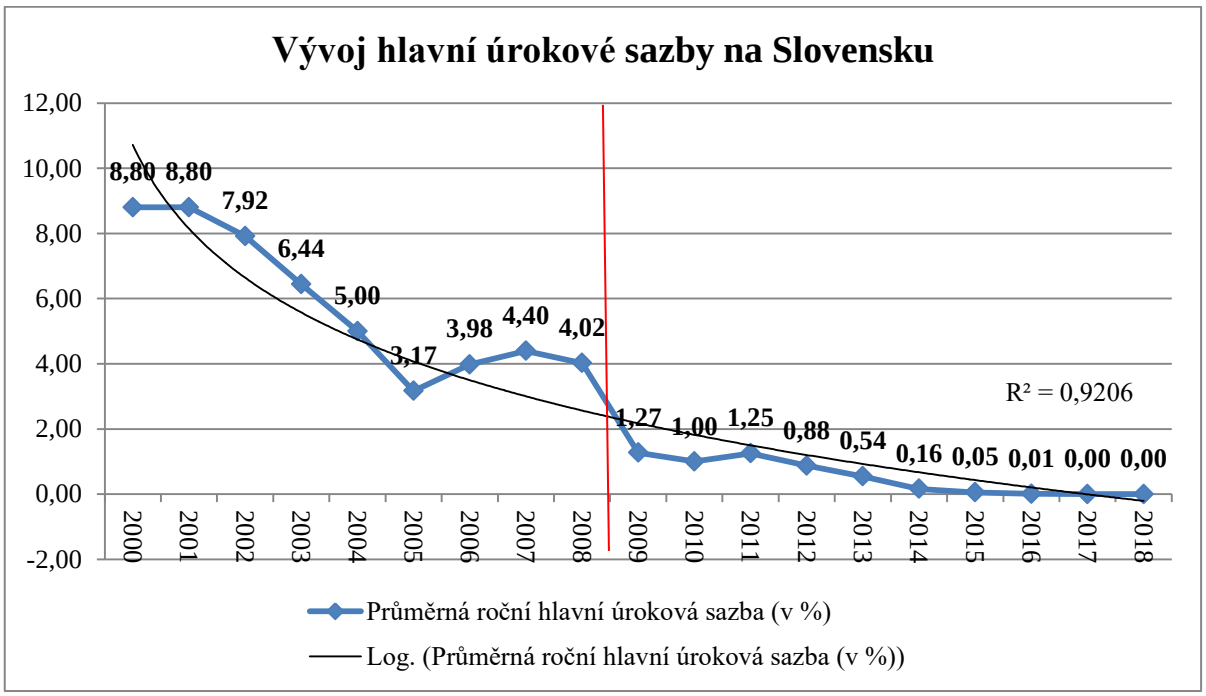

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Na zmíněném *Obr. č. 13* je zachycen dlouhodobý pokles hlavní úrokové sazby na Slovensku. Je zde také vidět určité narušení tohoto trendu mezi lety 2005 až 2007, které způsobila snaha NBS o zbrzdění přehřáté ekonomiky a snížení míry inflace. V roce 2005 je rovněž vidět lokální minimum v hodnotě 3,17 %. Mezi lety 2008 a 2009 nastal silný propad sazeb ze 4,02 % až na hodnotu 1,27 %, který byl zapříčiněn snahou nastartovat slovenské hospodářství, jež se dostalo do krize. Po převzetí měnové a kurzové politiky EBC se samozřejmě stalo cílem nastartovat ekonomiku celé měnové unie.

Přestože tak po vstupu do měnové unie nastal silný propad této sazby, mohla za něj proticyklická monetární politika NBS a ECB reagující na vzniklou krizi nikoliv samotné členství v eurozóně. Při dlouhodobém pohledu je však vidět, že jsou úrokové sazby po vstupu dlouhodobě nižší než před vstupem, i když se vezme

v potaz klesající trend v období mezi lety 2000 až 2005. Z vytvořené logaritmické trendové funkce (se spolehlivostí R^2 = 0,9206, což je koeficient determinace, který udává kvalitu modelu, tedy kolik procent rozptylu vysvětlované proměnné je vysvětleno modelem a kolik ne) lze vypozorovat, že **míry sazeb po vstupu s touto funkcí více korelují, zatímco hodnoty před vstupem se více rozcházejí.** Je tedy pravděpodobné, že pokud by Slovensko nevstoupilo do eurozóny, nedrželo by se uvedené trendové funkce a úrokové sazby by tak nebyly na stejné úrovni, jako jsou po vstupu. **Slovensko také dlouhodobě před vstupem drželo zpravidla sazby vyšší než ECB, z čehož lze usuzovat, že by vyšší sazby drželo nadále.** Nelze však s určitostí kvantifikovat tento pokles, jelikož období přechodu výrazně zkreslila krize. Přesto se lze přiklonit minimálně k předpokladu studie NBS, jež tento pokles vyčíslila na 1 % až 1,5 %. Vstup do měnové unie tak přinesl Slovenské republice nižší úrokové sazby, ale podniky z nich nemohly okamžitě benefitovat, jelikož následkem krize se jim zhoršila dostupnost nových úvěrů a nemohly tak zvýšit své investiční výdaje.

Finanční trhy na Slovensku byly již před vstupem do měnové unie ve velké míře mezinárodně integrované s ostatními evropskými trhy. **K snížení rozpětí mezi výpůjčními a zápůjčními sazbami tedy nedošlo a nabídka finančních produktů zůstala téměř stejná.**

Na základě příkladu vývoje slovenské hlavní úrokové sazby lze usoudit, **že by se v Česku rovněž snížily dlouhodobé úrokové sazby a tím došlo ke snížení nákladů na obstarání kapitálu**. V krátkodobém měřítku by záleželo, v jaký moment by ČR vstoupila (*viz definice této výhody v předešlém textu práce*). Snížení těchto nákladů by pak v ČR vyvolalo růst investičních výdajů. Naopak by nedošlo k snížení zmíněného spreadu u sazeb a rozšíření nabídky finančních produktů, jelikož ČR má podobně jako Slovensko výrazně mezinárodně integrované finanční trhy.

Vyšší transparentnost cen

Efekt vyšší transparentnosti cen je příliš složité jakkoliv analýzou „od stolu“ (analýzou sekundárních dat) spolehlivě kvantifikovat. **Nelze totiž žádným způsobem tuto očekávanou výhodu z dostupných makroekonomických a dalších dat důvěryhodně vyčlenit.** To lze považovat za znak přinejlepším malého efektu

či žádného. Kromě toho tento efekt dopadá také na domácnosti a je podmíněn několika faktory (*viz Očekávané výhody*), které omezují jeho velikost. Z těchto důvodů lze předpokládat, **že jeho reálný dopad na slovenský podnikový sektor je s velkou pravděpodobností zanedbatelný**.

Účinek vyšší transparentnosti cen je tedy na Slovensku diskutabilní a **proto ho nelze v rámci tohoto výzkumu považovat za „skutečnou" výhodu**. Česká republika tak s dopadem této výhody na podnikový sektor nemůže počítat. Nedá se ovšem úplně zamítnout, jelikož pro to nejsou k dispozici potřebné argumenty. Pokud by ho další výzkumy chtěly s určitostí potvrdit nebo vyvrátit, musely by provést například plošné dotazníkové šetření ve slovenských firmách.

Růst zahraničního obchodu

Zahraniční obchod je tvořen importem a exportem. Pro výzkum zda opravdu nastal růst zahraničního obchodu je potřeba se tedy zaměřit na vývoj těchto dvou složek a pokusit se ho analyzovat. K tomu jsou využity *Obr. č. 14* a *Obr. č. 15*, na kterých je znázorněn vývoj slovenského importu a exportu. Pro širší přehled je zde nastíněn podíl eurozóny na těchto dvou složkách.

Obr. č. 14: Vývoj slovenského importu (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální)

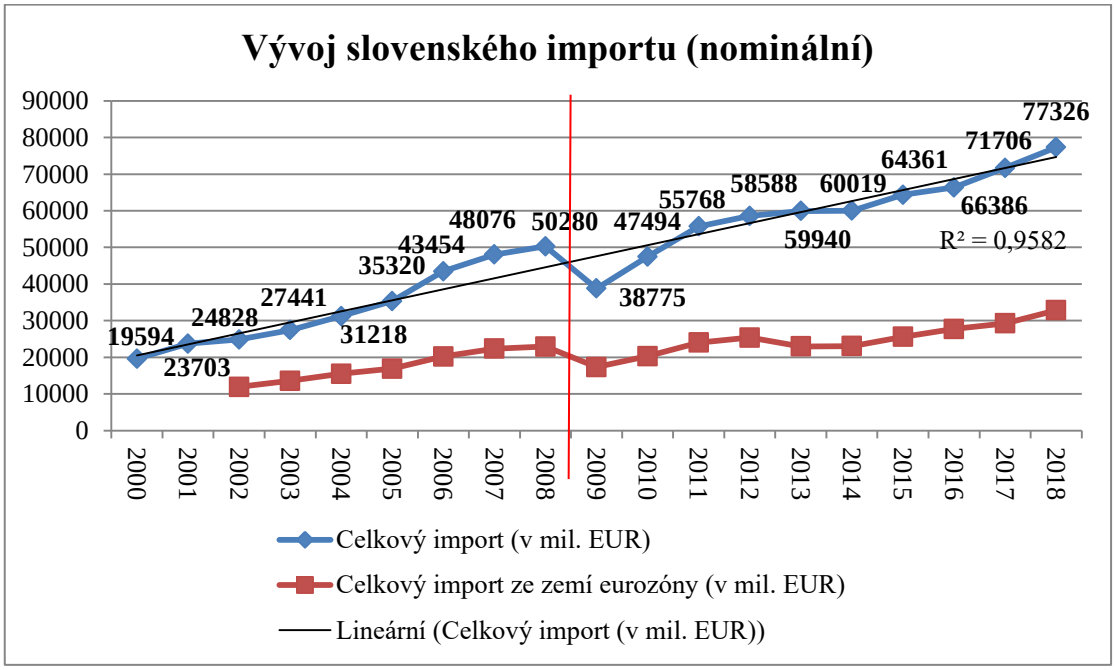

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Z *Obr. č. 14* lze vypozorovat dlouhodobý lineárně trendový růst celkového slovenského importu (se spolehlivostí R^2=0,9582) a pozvolnější růst celkového importu ze zemí eurozóny. V roce 2009 se slovenský import výrazně propadl, ale o dva roky později byl větší než před tímto propadem. Poté, co se stabilizoval po propadu, se jeho hodnoty od lineárního trendu nijak výrazně nelišily.

Obr. č. 15: Vývoj slovenského exportu (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální)

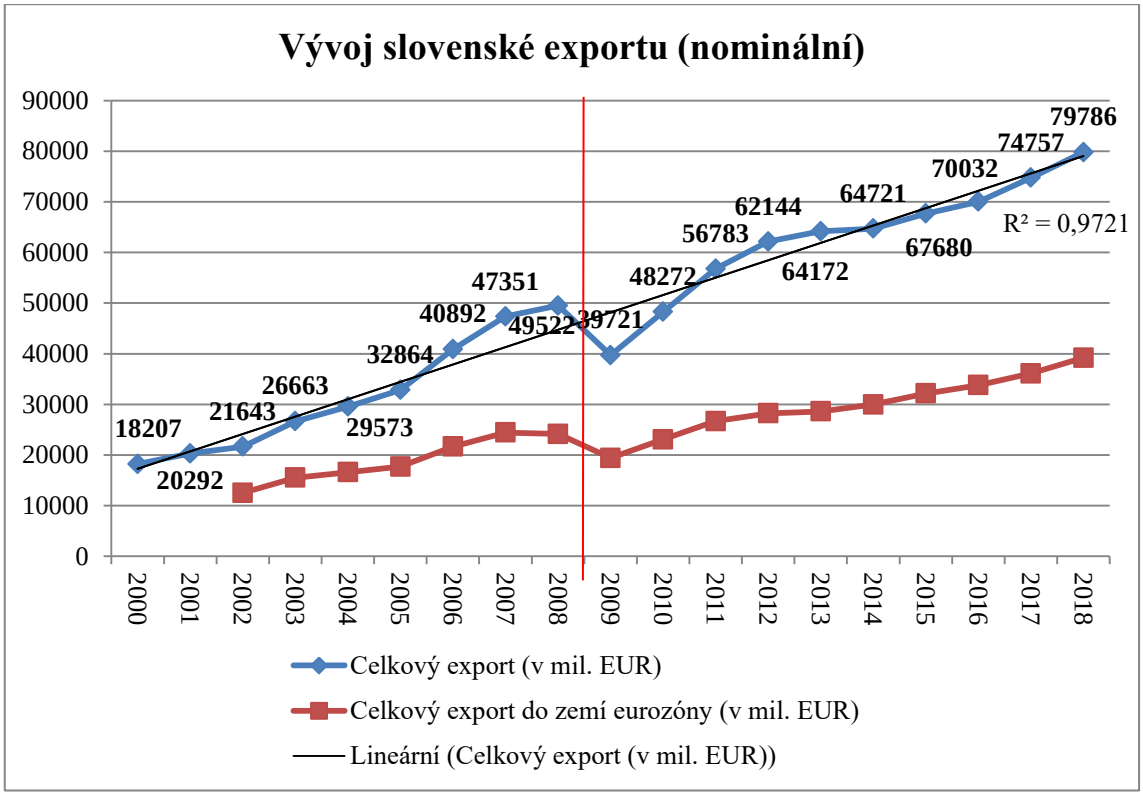

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Ze znázorněného vývoje slovenského exportu (*Obr. č. 15*) lze vypozorovat rovněž dlouhodobý lineárně růstový trend (se spolehlivostí R^2=0,9721). S celkovým exportem také současně roste i export do zemí eurozóny. Export se po propadu z roku 2009 dokázal vrátit na větší úroveň než předtím za dva roky (podobně tomu bylo u importu). Po jeho zesílení růstu mezi lety 2009 až 2012, které způsobilo oživení trhů, se vrátil zhruba na úroveň pozorovaného trendu.

Z obou uvedených vývojů vyplývá, že po prudkém propadu, který nastal po vstupu do eurozóny v důsledku světové krize, došlo k rychlému oživení zahraničního obchodu a stabilizaci exportu a importu do jejich dlouhodobých lineárních trendů.

Krátkodobá data tedy ovlivnila světová krize a dlouhodobá změna v podobě viditelného zesílení růstu nenastala, protože se hodnoty drží stanovených lineárních trendů a nijak výrazně oproti nim nezesilují. Výsledek jde tak proti předpokladu slovenské CB, která odhadovala v uvedené studii zvýšení zahraničního obchodu přibližně o 50 %.

K bližšímu určení zda vůbec nějaký efekt nastal, poslouží publikovaná studie O. Polyáka. Dle této studie je **velikost růstu zahraničního obchodu jen těžko vyčíslitelná a nelze ji spolehlivě odhadnout na příkladu jednoho státu**. V případě Slovenska uvádí, že vstoupilo v době deprimovaných trhů a nejde tento efekt dobře změřit. Následně zkoumal dopad tohoto efektu při založení eurozóny jako celku a zjistil, že při zavedení eura bude výsledný **nárůst zahraničního obchodu zhruba 5 %** (Polyák, 2016).

Na základě této studie a získaných poznatků je pravděpodobné, že **růst zahraničního obchodu v Česku po vstupu opravdu nastane**, ale bude se dle příkladu Slovenska jednat pouze o mírné zvýšení.

Příliv přímých zahraničních investic

Vývoj přímých zahraničních investic závisí na velkém množství faktorů a nelze tak s jistotou kvantifikovat, jaký vliv měl vstup do měnové unie na jejich velikost. Velkým faktorem zamezujícím kvantifikaci přitom byla zmíněná světová krize, která deprimovala trhy včetně investic. Za přímé zahraniční investice se považují investice do jiné země za účelem nabytí podílu na kmenových akciích a rozhodovacích pravomocech ve výši alespoň 10 % (či takového podílu, který zajišťuje zahraničnímu investorovi zmíněné rozhodující pravomoci). K zobrazení vývoje se využívá platební bilance respektive její finanční účet, kde jsou zachyceny roční změny. Vývoj přímých zahraničních investic dle slovenské platební bilance je zachycen níže na *Obr. č. 16*.

Obr. č. 16: Vývoj přímých zahraničních investic na Slovensku (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální)

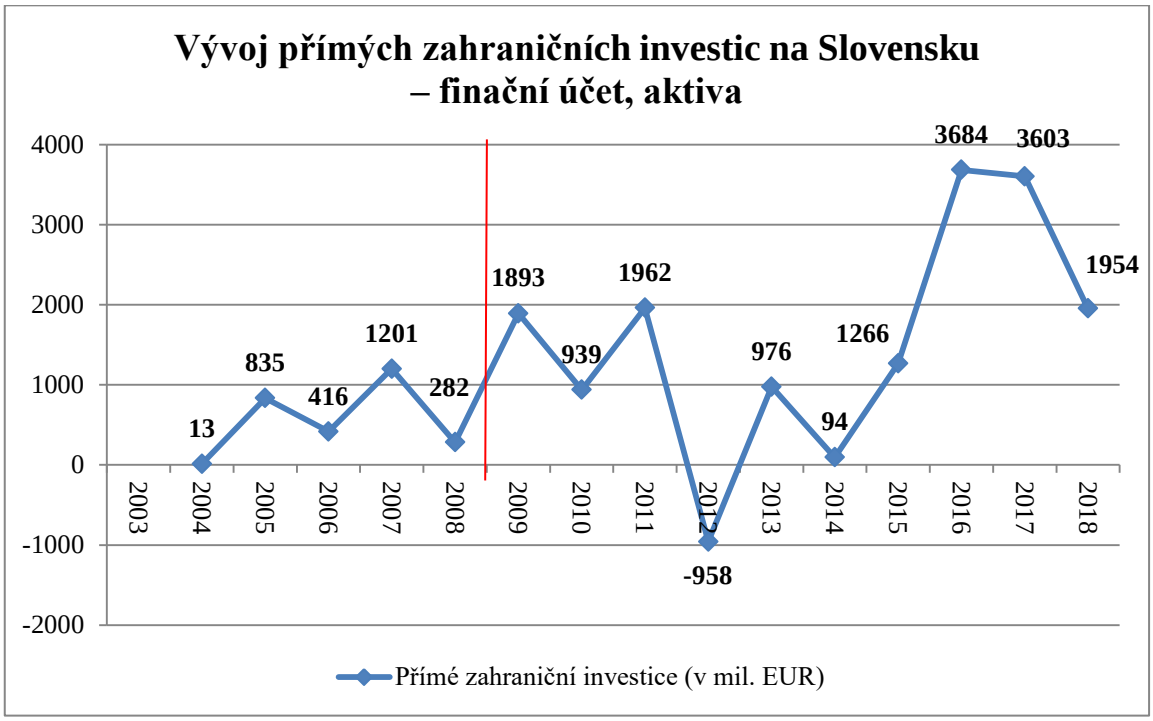

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Z obrázku výše jsou patrné skokově odlišné přílivy přímých zahraničních investic a v roce 2012 dokonce odliv přímých zahraničních investic (-958 mil. EUR). Ve svém rozdílu jsou data natolik odlišná, že nelze vypozorovat žádný jev (trend), který by umožňoval stanovit nějaké závěry. Proto je vhodné se podívat na mezinárodní investiční pozici Slovenska, ze které se dají vyčlenit kumulované přímé zahraniční investice.

Obr. č. 17: Vývoj mezinárodní investiční pozice Slovenska (v mil. EUR, přímé investice, sezónně neočištěno, nominální)

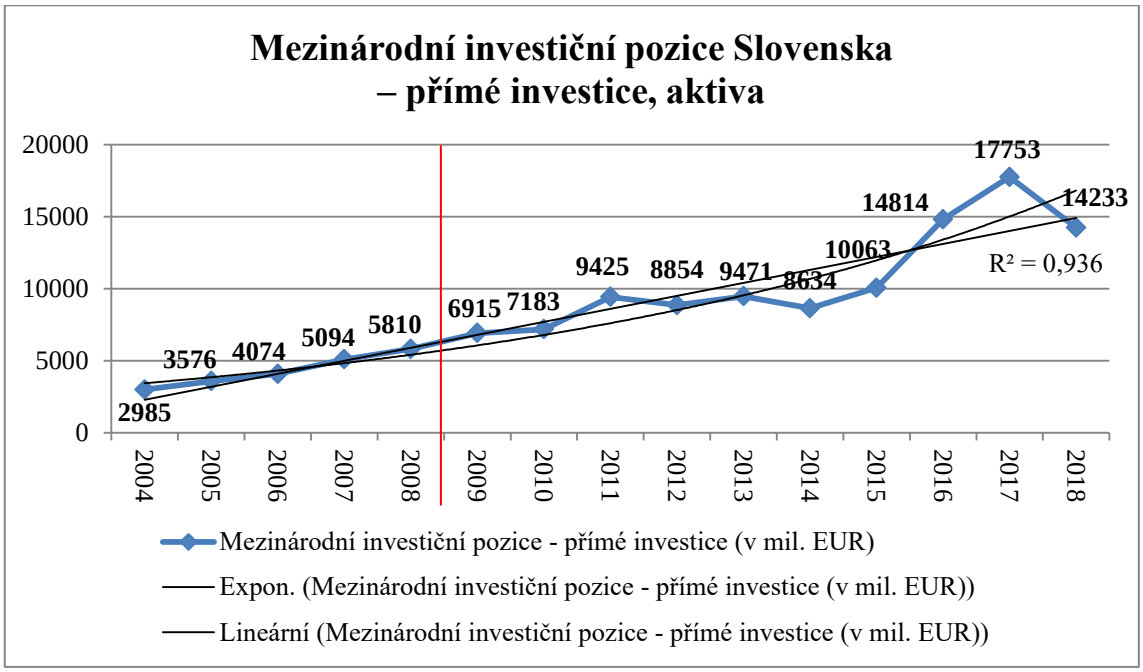

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Z *Obr. č. 17* je patrný dlouhodobý růst celkových přímých zahraničních investic na Slovensku. Tento růst dle uvedených dat dlouhodobě sílí, což je na obrázku vyjádřeno exponenciálním trendem (se spolehlivostí $R^2 = 0{,}936$). Přičemž hodnoty před vstupem jsou spíše lineárního charakteru, zatímco až po vstupové hodnoty dlouhodobě projevují zmíněný sílící trend přímých zahraničních investic. **Lze tedy dojít k závěrům, že k určitému posílení růstu zahraničních investic došlo**, ale nelze ho s jistotou kvantifikovat ani celý přímo označit za následek vstupu do eurozóny.

Kromě výše zmíněného způsobují růst přímých zahraničních investic a investic obecně zmíněné **nepřímé dynamické efekty**, které jak již bylo řečeno, se špatně empiricky měří nebo modelově ztvárňují. Přesto se dá přepokládat, že opravdu nastaly, jelikož došlo k odstranění tržních nedokonalostí, eliminaci kurzového rizika a Slovensko dodržuje fiskální pravidla, která podporují stabilitu podnikatelského prostředí. Jejich přesný číselný vliv ovšem nelze stanovit.

Přímé zahraniční investice vyvolané vstupem do eurozóny tak nelze spolehlivě vyčíslit. Navíc při jejich vývoji hrála důležitou roli celosvětová krize, která je do určité míry utlumila. Avšak **Česko na základě nepřímých dynamických efektů a příkladu uvedeného vývoje slovenské mezinárodní investiční pozice může pravděpodobně očekávat po vstupu do měnové unie příliv přímých zahraničních investic**, ale není jisté, jak rozsáhlý tento efekt bude.

Administrativní a technické náklady přechodu na euro

Administrativním a technickým nákladům byl s jistotou slovenský podnikový sektor během přechodu na euro vystaven. Kvantifikace jejich velikosti závisí na celé řadě faktorů a použité metodice, a proto existuje velké množství studií, které se v kvantifikaci těchto nákladů rozcházejí. Současně je potřeba při stanovování hodnoty zohlednit specifika dané země. Nejvíce akceptovány jsou přitom interní analýzy těchto nákladů od centrálních bank, které se pohybují mezi 0,3% až 0,8% HDP.

Významným specifikem Slovenska byla jeho připravenost na přijetí eura v oblasti IT systémů, k jejichž přípravě došlo už dříve v rámci běžných inovací firem. Podniky tak konaly z důvodu obchodní a vlastnické provázanosti s eurozónou. Kromě toho mohli zahraniční vlastníci předat slovenským firmám své zkušenosti a tím zmenšit náklady přechodu. Na Slovensku rovněž docházelo k částečné euroizaci podnikového sektoru a tak některé podnikatelské subjekty už dříve před vstupem využívaly euro ve své činnosti. Specifikem snižující tyto náklady byl také zvolený průběh slovenského přechodu na euro, tedy scénář „velkého třesku“ a s ním spojený krátkodobý duální oběh.

Při kvantifikaci velikosti administrativních a technických nákladů přechodu na euro je potřeba tedy uvedené faktory zohlednit. **Na Slovensku se tak tyto jednorázové náklady eura pohybovaly na spodní hranici odhadů, tedy kolem 0,3 % HDP.** Dle Laciny byly dokonce tyto náklady na úrovni zhruba 0,27 % HDP (Národná banka Slovenska, 2006).

Česká republika vykazuje podobné vlastnosti v této oblasti jako Slovensko. Česko má rovněž vysoké obchodní a vlastnické provázání s eurozónou a v českém podnikovém sektoru probíhá rovněž zmíněná euroizace. Je tedy pravděpodobné,

že se administrativní a technické náklady přechodu na euro v Česku budou pohybovat podobně jako na Slovensku kolem 0,3 % HDP.

Specifické náklady bankovního sektoru

V důsledku některých skutečně vzniklých výhod (omezení kurzového rizika a snížení transakčních nákladů) a díky vysokému podílu slovenských bank na výměně obou měn skutečně došlo k vzniku specifických nákladů bankovního sektoru. Jejich přesná kalkulace je však nemožná, jelikož výsledky zkreslila krize, která dočasně snížila velikost zahraničního obchodu a také prohloubila pokles zisků či zvýšila ztráty bankovnímu a finančnímu sektoru (*viz Obr. č. 18*), které by jinak tyto sektory zaznamenaly.

Obr. č. 18: Čtvrtletní zisk/ztráta vybraných sektorů na Slovensku (před zdaněním v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální)

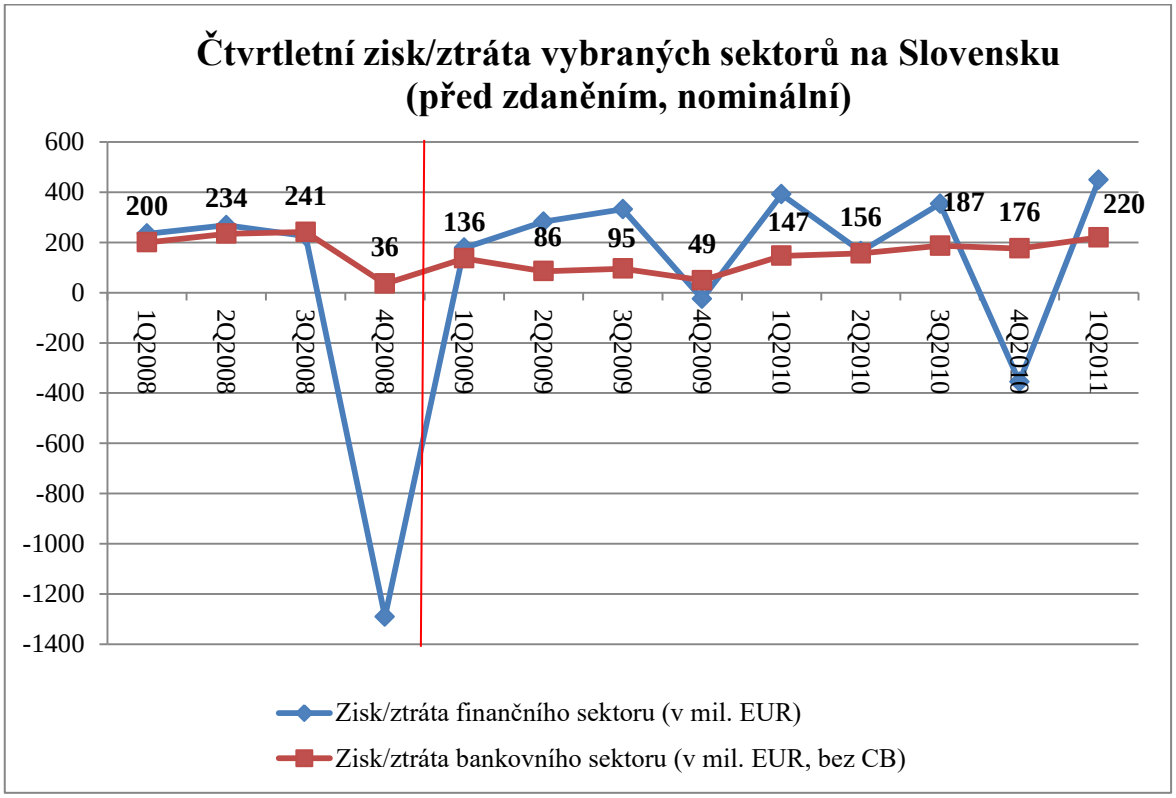

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Z výše uvedeného obrázku je patrná velmi výrazná ztráta finančního sektoru a pokles zisků bankovního sektoru za poslední čtvrtletí roku 2008. Toto lze přisuzovat obecně

vysoké míře provázanosti finančních (včetně mezibankovních) trhů Slovenska se zahraničním, která přenesla důsledky krize do finančního a bankovního sektoru dříve než do zbytku slovenské ekonomiky. Je patrné, že bankovní sektor (mimo CB) čelil mnohem menšímu propadu než finanční sektor. Za první rok členství se už oba sektory pohybovaly spíše v kladných číslech.

Z výše uvedeného lze při zjednodušení reality usuzovat, že **výpadek v obratu bankovního sektoru nebyl příliš razantní**, jelikož ho bankovní sektor zvládl navzdory vrcholící krizi relativně ustát a oproti finančnímu sektoru se nedostal do ztráty. Lze tak konstatovat, že se bankám podařilo díky své kondici ustát prvotní výpadek příjmů a minimalizovat náklady na výměnu obou měn. Příklad slovenských bank tak může posloužit i pro zhodnocení situace dalších obdobných finančních institucí, kterým rovněž vznikly obdobné specifické náklady eura.

Český bankovní sektor je, jak již bylo zmíněno v předchozím textu práce, v dobré kondici a **s těmito specifickými náklady by si měl poradit**, jelikož to slovenské banky zvládly i v době vrcholící celosvětové krize.

Dopad na hospodářský vývoj

Jak již bylo uvedeno, dopad na hospodářský vývoj je výslednicí všech skutečně vzniklých efektů. Nejběžnějším základním ukazatelem hospodářského vývoje je hrubý domácí produkt (HDP), jehož meziroční procentuální vývoj na Slovensku znázorňuje níže *Obr. č. 19*.

Obr. č. 19: Meziroční vývoj slovenského HDP (výdajová metoda, stálé ceny, v %, sezónně očištěno)

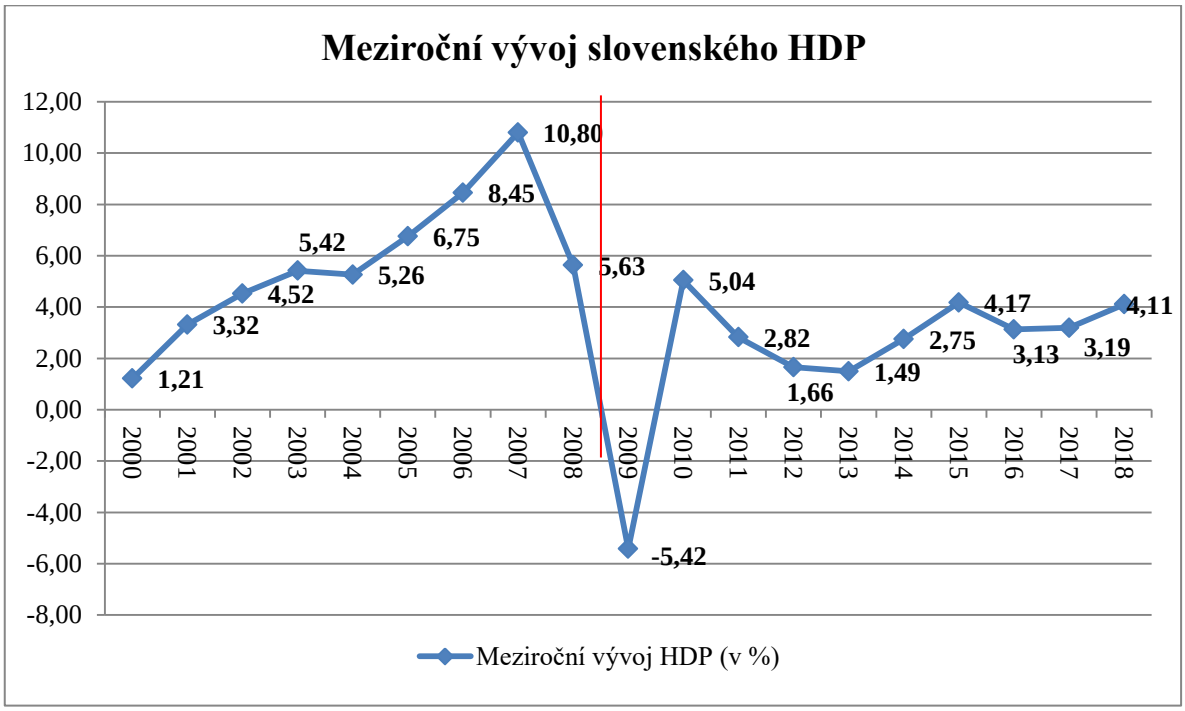

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Obr. č. 19 zachycuje růstový cyklus slovenské ekonomiky, který vyvrcholil v roce 2007 (10,80 % HDP). Poté se růst HDP razantně propadl a dokonce Slovensko zaznamenalo v roce 2009 hluboký propad (-5,42 % HDP). Následující rok už HDP opět rostl (5,04 % HDP). Avšak HDP po vstupu do měnové unie nevykazuje již tak velké přírůstkové hodnoty jako před ním, což je částečně způsobeno zmírněním inflace. Ta se dle měření NBS průměrně pohybovala mezi lety 2000 až 2008 na úrovni 5,14 %, a poté mezi lety 2009 až 2018 činila 1,44 % (měřeno metodou CPI, sezónně neočištěno). Je tedy vidět, že reálný růst (bez inflace) nebyl před vstupem až tak silný, jak by se dalo z obrázku předpokládat, ale přesto byl silnější než po vstupu.

Předchozí obrázek zaznamenává pouze dlouhodobý vývoj slovenského HDP. Pro detailnější znázornění vývoj v období kolem vstupu do eurozóny je tedy uveden vývoj HDP mezi dvěma po sobě jdoucími čtvrtletími, tedy vývoj mezičtvrtletní.

Obr. č. 20: Mezičtvrtletní růst slovenského HDP (výdajová metoda, stálé ceny, v %, sezónně očištěno)

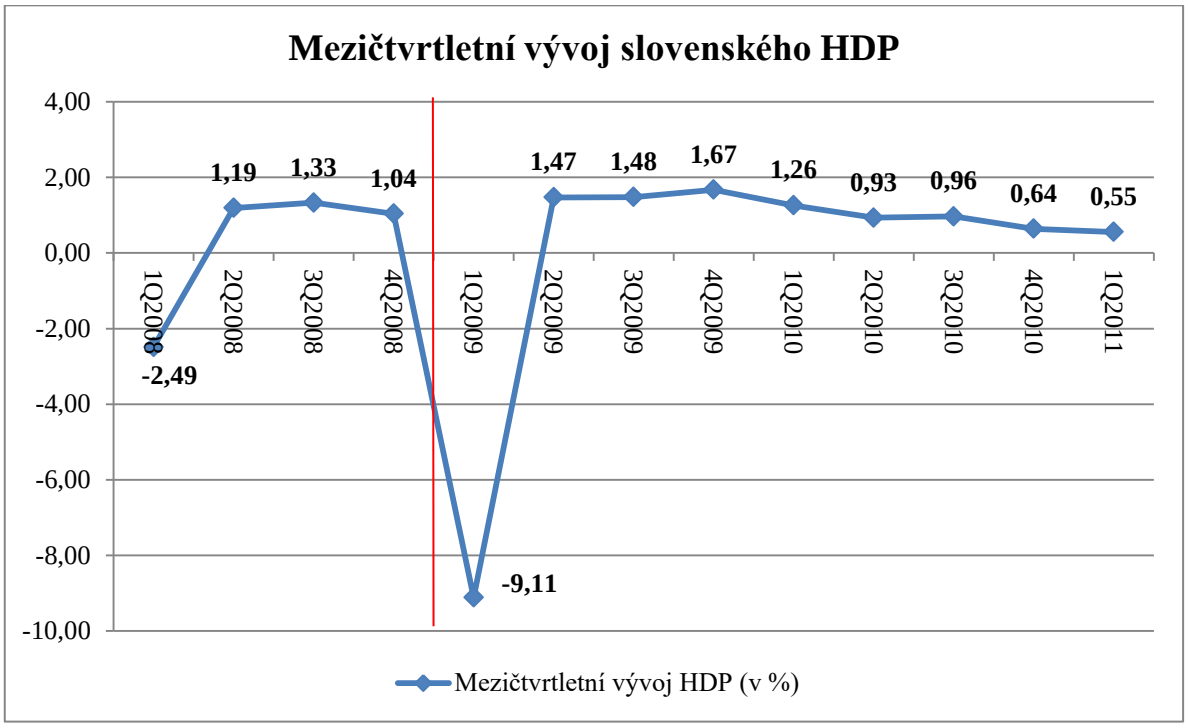

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Jak je patrné z obrázku (*Obr. č. 20*) výše, slovenský HDP se hned za první čtvrtletí po vstupu silně propadl (-9,11 % HDP) a další následující čtvrtletí spíše stagnoval zhruba v rozmezí růstu 0,5 % až 1,7 % HDP.

Slovensko vstupovalo do měnové unie v době celosvětové hospodářské a finanční krize a nejde tak předpokládat, že výše zaznamenaný propad v prvním čtvrtletí, respektive v prvním roce, byl způsobem vstupem do měnové unie. Avšak je pravděpodobné, že **pokles HDP v prvním čtvrtletí prohloubily jednorázové náklady spojené s přechodem na euro**. Dlouhodobě však nelze z dostupných dat s jistotou konstatovat, zda mělo euro na slovenský produkt pozitivní či negativní vliv, jelikož jsou tyto data významně zkreslena krizí. Zmíněná studie slovenské CB v této souvislosti uvádí, že slovenské HDP se zvýší během následujících dvaceti let o 7 % až 20 %, což přibližně činí ročně 0,7 % ± 0,3 % HDP. Avšak tento odhad vychází z předpokladů výrazného růstu zahraničního obchodu, který se neuskutečnil. Nelze tedy tento odhad považovat za přesný. Lepší informace by mohlo přinést srovnání ukazatelů

vývoje HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EU28 = 100) Slovenské a České republiky, které je zachyceno níže na *Obr. č. 21*.

Obr. č. 21: Vývoj HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EU28 = 100)

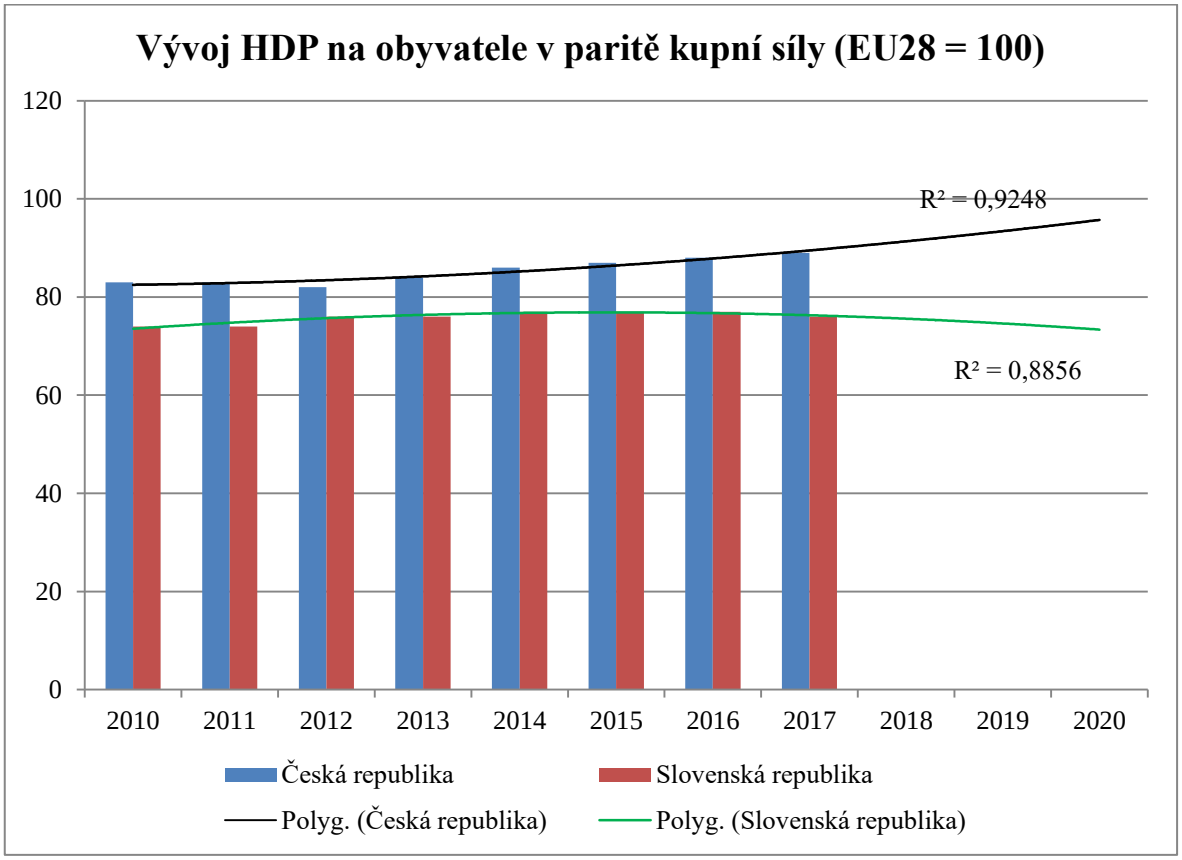

Zdroj: Eurostat, 2019

Zpracoval: Martin Chytrý, 2019

Na uvedeném obrázku je vidět rozdíl mezi českým a slovenským HDP na obyvatele v paritě kupní síly, jehož velikost se historicky dlouhodobě ztenčuje. Po vstupu do měnové unie je však patrné relativní stagnování slovenského ukazatele oproti české hodnotě, která výrazně roste (mimo rok 2012). Tento jev podtrhují sestavené polynomické funkce obou zemí, které naznačují klesající trend slovenského ukazatele a růst českého HDP na obyvatele v paritě kupní síly. Avšak tyto funkce nemají příliš velkou spolehlivost (R^2 = 0,9248 a R^2 = 0,8856) a musí se tedy brát s rezervou. Přesto na základě výše zmíněného lze při zjednodušení všech faktorů konstatovat, **že se ČR jakožto nečlenovi měnové unie vede lépe než Slovensku**, které do eurozóny už vstoupilo.

Ve výsledku tak **nelze konstatovat, že by vstup do eurozóny přinesl dlouhodobě výrazný dopad na hospodářský vývoj Slovenska,** tedy že efekt výhod výrazně zastínil všechny nevýhody nebo naopak. Částečně to bylo způsobeno i světovou hospodářskou krizí, která v době vstupu Slovenska vrcholila. **Dle příkladu sousedního státu by tak ČR neměla očekávat výrazný dopad vstupu do měnové unie na její hospodářský vývoj.** Avšak je nutné podotknout, že tento efekt je způsobený výslednicí ostatních dopadů a v Česku tak může stále potenciálně vzniknout, převáží-li výrazněji jedna strana dopadů.

5.4 Zhodnocení a doporučení pro český podnikový sektor

Závěrem této kapitoly je vhodné zhodnotit dosažené výsledky komparace teoretických a „skutečných" dopadů a následně vydat doporučující stanoviska pro český podnikový sektor. Nejprve je tedy potřeba zhodnotit získané výsledky. V první řadě je nutné podoktnout, že **Slovensko navzdory jeho podobnosti Česku není úplně nejvhodnější pro hledání „skutečných" dopadů**, neboť vstupovalo do měnové unie v době vrcholící celosvětové hospodářské a finanční krize, která celou řadu ukazatelů zkreslila, nedovolila naplnit maximální potenciál výhod a naopak prohloubila nevýhody. Je tak velmi pravděpodobné, že například vzniklé úspory by při vstupu České republiky byly větší než v případě sousedního státu**. Avšak stále platí předpoklad, že skutečně vzniklé dopady na Slovensku nastanou po zavedení eura i v Česku.** Jedná se tedy rovněž o „skutečné" dopady pro Českou republiku. Přes všechny uvedené problémy, kterým tento výzkum čelil, se povedlo někdy i za pomocí důvěryhodných odhadů a studií veškeré z pohledu této práce významné teoretické dopady uvedeným způsobem ověřit na příkladu Slovenska a zhodnotit, případně kvantifikovat, jejich význam či velikost. **Současně s tím se povedlo ověřit, zda vůbec uvedené teoretické výhody a nevýhody na Slovensku skutečně vznikly.**

Největší výhodou pro slovenský podnikový sektor byl pokles transakčních nákladů a omezení kurzového rizika (celkem 0,226 % HDP). Samy o sobě tyto výhody téměř eliminovaly jednorázové administrativní a technické náklady přechodu na euro, které tvořily pro podniky největší nevýhodu eura (0,3 % HDP). Lze tak předpokládat, že jejich vynaložení se obecně slovenskému podnikovému sektoru vrátilo do dvou let. Kromě těchto nákladů vznikly u sousední země i specifické náklady bankovního

sektoru, které ovšem tento sektor dle dostupných dat zvládl ustát a nedostal se ani do ztráty, přestože v té době byla celá ekonomika v krizi. Dopady vstupu na HDP nebyly na první pohled patrné a je tedy pravděpodobné, že oproti očekáváním žádné nenastaly. Z toho vyplývá, jak již bylo několikrát zmíněno, že pozitiva výrazně na Slovensku nepřevážila vzniklá negativa a naopak. Také nešlo zpozorovat žádný vliv vstupu do eurozóny na vyšší cenovou transparentnost. Oproti očekáváním zaostával rovněž růst zahraničního obchodu, který dle uvedené studie vzrostl „pouze“ o 5 % oproti očekávaným až 50 %. Přesto lze tvrdit, že tento efekt nastal. Na Slovensku došlo v důsledku zavedení eura i k růstu přímých zahraničních investic, ale není možné tento vliv spolehlivě kvantifikovat. Došlo i k poklesu úrokových sazeb, ale není možné v důsledku krize přesně stanovit hodnotu poklesu způsobenou samotným vstupem do měnové unie. Pokud se tedy porovnají všechny výhody a nevýhody včetně velikosti jejich vlivu, lze konstatovat, že **pro Slovensko byl vstup do eurozóny spíše výhodný.** Rovněž lze potvrdit, že **u sousedního státu vznikly všechny definované teoretické dopady na podnikový sektor s výjimkou vyšší transparentnosti cen a dopadu na vývoj ekonomiky**. Tyto dopady tak mohou být očekávány i v České republice.

Závěrem zhodnocení lze konstatovat, že **obecně podnikový sektor nese největší náklady spojené s eurem, ale také z něho čerpá největší výhody**. V případě Slovenska tyto výhody sice převýšily negativa, ale nebylo to zcela jednoznačné, jelikož vstupovalo době vrcholící krize. Z toho vyplývá i fakt, že euro není „vše lékem“ pro blahobyt národního hospodářství. **Avšak na Slovensku dokázala eurozóna pomocí uvedených výhod zajistit vyšší efektivnost alokace zdrojů**, tedy lepší rozdělení a využití omezených zdrojů.

Pro český podnikový sektor tak budou dle příkladu slovenských podniků obecně převažovat výhody nad negativy vstupu do eurozóny. Tento fakt také podtrhuje částečná spontánní euroizace českých podniků, vysoké obchodní a vlastnické provázání českých společností s eurozónou a výhodná geografická poloha ČR vůči měnové unii. **Pro vyhodnocení konkrétních dopadů na své firmy bude pro podnikatelské subjekty klíčové jejich zapojení do zahraničního obchodu v rámci eurozóny.** Přirozeně čím větší bude provázanost společnosti s eurozónou, tím vyšší budou pro daný podnikatelský subjekt plynout výhody v podobě úspor nákladů apod. Výhody

také budou proudit obecně spíše velkým, středním a některým malým podnikům, přičemž velké podniky si dokázaly nasmlouvat úspory už před zavedením eura. Jeho zavedení tak bude prospěšné především pro střední a některé malé podniky, které nemají tak silnou vyjednávací pozici. **Naopak obecně pro většinu malých podniků a mikropodniků nebude plynout z eura mnoho přímých výhod.** Tyto podniky ponesou spíše přímé nevýhody eurozóny zejména z oblasti administrativních a technických nákladů přechodu na euro. **Přesto pro tyto firmy vstup do měnové unie představuje určitou šanci pro přenesené působení výhod i na ně a vytváří potenciál v budoucnu přímo profitovat na výhodách eurozóny.**

Český podnikový sektor by se měl dle příkladu Slovenska na zavedení eura včas a řádně připravit, aby tak minimalizoval administrativní a technické náklady přechodu na eura. Nejvíce přitom mohou minimalizovat náklady včasnou úpravou IT systémů v rámci jejich pravidelné aktualizace. Rovněž i v dalších oblastech by firmy měly nutné přípravy zrealizovat prostřednictvím pravidelných údržeb daných oblastí. Pokud by tak firmy učinily, mohly by zmenšit tyto náklady eura více, než tomu bylo na Slovensku a zmírnit tak jedno z jeho nejvýznamnějších negativ. **Banky by rovněž měly včas hledat nové obchodní příležitosti**, aby výpadky z příjmů spojených s devizovými transakcemi nahradily. Inspirovat by se mohly u sousedních komerčních bank, které i v době krize tuto výzvu dle ukazatelů zvládly a nedostaly se do větších finančních obtíží. Obecně by však měl vznik těchto nákladů český bankovní sektor ustát, protože je dle zjištěných poznatků v dobré kondici. České společnosti by neměly spoléhat na působení efektu transparentních cen, jelikož na Slovensku spíše nenastal.

Naopak obecně **české podniky by vlivem eura měly očekávat omezení kurzového rizika a snížení transakčních nákladů a s tímto faktorem by tak ve svém strategickém rozhodování měly počítat** a neinvestovat významné finanční prostředky tímto směrem, např. zbytečně nezakládat firemní oddělení spravující devizové operace či nenajímat další zaměstnance vykonávající tuto činnost. Výše uvedené platí za předpokladu, že firma výhradně nebo z velké části provádí zahraniční obchod pouze se zeměmi eurozóny. Kurzovému riziku a finančním transakčním nákladům se alespoň částečně mohou v současnosti firmy vyhnout tím, že budou provádět všechny nebo některé své činnosti přímo v eurech, jinými slovy se euroizují. **Rovněž by podnikatelské subjekty měly očekávat pokles nákladu na kapitál a v případě**

stanoveného termínu převzetí eura počkat s investicemi až po jeho skutečném převzetí, jelikož lze očekávat pokles úrokových sazeb.

Velkou míru pozornosti by jednotliví podnikatelé měli upřít na výhody eurozóny v podobě růstu zahraničního obchodu a přílivu přímých zahraničních investic. Tyto výhody pro celý podnikový sektor nemusí být významné, ale pro jednotlivé podniky mohou představovat jejich hlavní přínos eura. Obě výhody totiž v sobě vytvářejí pro podniky velký potenciál směrem k růstu společnosti. Po zavedení eura se podnikům odstraní bariéry zahraničního obchodu, čímž dojde k jeho zlevnění. Podniky by se na to před vstupem do měnové unie měly připravit a následně využít nové obchodní příležitosti, tedy pokud možno např. nově získat levnější materiál z členských zemí měnové unie a naopak přilákat nové odběratele ze států eurozóny. **Už v současné době (duben 2019) by si měly připravit strategické plány a vytipovat potenciální klienty,** kteří by po odbourání kurzového rizika apod. měli zájem navázat obchodní styky. **Vhodné by pro podnikatele bylo rovněž určit si potenciální dodavatele**, jejichž produkce by se vstupem do eurozóny stala pro podniky dostupnější a levnější než od současných dodavatelů. V oblasti přímých zahraničních investic by podniky měly zvážit ve svých dlouhodobých rozhodnutích možnost získání zahraničního partnera, který by jim předal své zkušenosti, technologie a navýšil kapitál. V případě vstupu ČR do eurozóny by se pro ně přilákání takovéhoto partnera stalo jednodušší, jelikož by on sám chtěl v Česku investovat a firmy by tam mohly pro sebe vyjednat lepší podmínky. **Podniky by se současně s tím měly ve svých dlouhodobých plánech připravit obecně na příliv modernějších technologií a následný růst produktivity**, jinými slovy by firmy měly být připraveny inovovat. Rovněž mohou zohlednit ve svých plánech po zavedení eura faktory stabilnějšího podnikatelského prostředí a jednoduššího podnikání, které plynou z dynamických efektů. **Ve výsledku by tak v případě, že české společnosti dodrží všechna doporučení, měly s přehledem převážit (výrazněji než v případě Slovenska) pozitivní dopady eura nad jeho negativy, což by dle uvedených předpokladů mělo vést k růstu HDP**, který euro na Slovensku s největší pravděpodobností nevyvolalo.

Na základě zvážení všech uvedených skutečností předložená práce došla k závěrům, že by český podnikový sektor měl aktivně usilovat o vstup do eurozóny, jelikož je pro něj tato měnová unie výhodná. Tedy převažují její výhody

nad nevýhodami. **Je nezbytné si také uvědomit, že vysoká míra konvergence hospodářství ČR a eurozóny spolu s důkladnou přípravou je základem pro hladké a nákladově minimální převzetí eura a jeho následné fungování.** Pokud jsou tyto podmínky splněny, je více než pravděpodobné, že výhody měnové unie převáží nad jejími negativy. **Předpoklad stanovený v kapitole** *Cíl práce a metodický postup řešení* **se zcela naplnil**, protože vstupem do eurozóny by určitě došlo dle příkladu Slovenska k odstranění další bariéry mezinárodního obchodu a dle výše uvedeného vyhodnocení by obecně pro české podniky převážily pozitivní dopady vstupu, protože většina zahraničního obchodu, tedy včetně vývozu, je prováděna právě se zeměmi eurozóny.

ZÁVĚR

V rámci prvního hlavního cíle („*zhodnotit připravenost České republiky na vstup do eurozóny a formulovat doporučení v tomto kontextu"*) práce na základě zejména čtvrté kapitoly dospěla k závěru, že Česká republika není zcela připravena na vstup do eurozóny, protože především neplní maastrichtská kritéria a obyvatelstvo vnímá euro negativně. Předpoklad se u tohoto cíle naplnil jen částečně, jelikož ČR má dostatečně připravený plán převzetí eura.

Česku bylo doporučeno pro zlepšení připravenosti vstoupit do mechanismu ERM II a během něho začít naplňovat další podmínky. Současně s tím by Česko mělo spustit informační a marketingovou kampaň vztahující se k euru. Nutné je také eliminovat či zmírnit uvedené problémy a rizika, které plynou zejména z oblasti reálného sbližování.

Druhý hlavní cíl („*komparovat teoretické a „skutečné" výhody a nevýhody vstupu do eurozóny na český podnikový sektor a formulovat doporučení pro české podnikatelské subjekty"*) byl objasněn v rámci poslední kapitoly. Předložená práce přitom dospěla k závěrům, že dle příkladu Slovenské republiky by vstup do eurozóny byl pro český podnikový sektor výhodný a měl by o něj aktivně usilovat. Předpoklad stanovený pro tento cíl se zcela naplnil, jelikož by vstupem do měnové unie skutečně došlo k odstranění další bariéry mezinárodního obchodu a české firmy by dle zjištěných výsledků z členství v eurozóně profitovaly.

Pro český podnikový sektor bylo také na konci této kapitoly formulováno několik doporučení, jak by se měl na zavedení eura připravit, aby minimalizoval nevýhody a naopak maximalizoval vzniklé výhody. Mezi podstatná doporučení patří například minimalizování nákladů spojených s eurem u IT systémů pomocí včasných úprav těchto systémů v rámci jejich pravidelné aktualizace.

Téma vstupu do eurozóny je jedním z těch složitějších, které může ekonomická realita nabídnout. Zejména proto, že se tato měnová unie neustále vyvíjí a prohlubuje integraci, čímž se problematika stále rozšiřuje a je obtížnější vybrat relevantní informace. Na základě této rozsáhlosti by další práce mohly navázat například výzkumem výhod a nevýhod pro domácnosti, zaměřit se na konkrétní podnik nebo studovat „skutečné"

dopady vstupu na větším počtu zemí. Zajímavá by rovněž byla studie cílená na vyhodnocení vztahu ČR a eurozóny z pohledu teorie optimálních měnových oblastí.

Přínosem této práce bylo vypracování zhodnocení aktuální připravenosti České republiky (k roku 2019) na vstup do eurozóny a poskytnutí neobvyklého pohledu na možné výhody a nevýhody vstupu do eurozóny pro podnikový sektor. Tím se práci podařilo poskytnout alternativní faktický pohled na měnovou unii, který může využít nejen odborná veřejnost, ale také obecně podnikatelé.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

Literatura

Bárková, D. (2014). *Euro – jednotná měna pro nejednotnou Evropu*. Ostrava-Přívoz: Key Publishing.

De Grauwe, P. (2005). *The Economics of Monetary Union*. Oxford: Oxford University Press.

Dědek, O. (2008). *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck.

Dědek, O. (2014e). Kdy zavedeme euro v ČR?. In *Eurozóna, euro a Česká republika: mezinárodní konference konaná dne 3. března 2014* (49-100). Dráchov: Fontes Rerum.

Helísek, M. (2015). Perspectives of the Accession of the Czech Republic to the Euro Area in Terms of the Price Level Convergence. *Economics & Sociology*, 8 (2), 28-35. https://www.economics-sociology.eu/files/ES_8_2_Helisek.pdf

Helísek, M., et al. (2009). *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Janáčková, S. (2013). Česká pozice k převzetí eura. In O. Krutílek (Ed.), *Euro v Česku: ano, či ne?*(11-32). Brno: Studio Arx.

Janíček, L., Drdla, M., & Rais, K. (2002). *Evropská unie – instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika.* Brno: Computer Press.

Kuhn, I. (2013). Názory Slovákov a Čechov na prijatie eura. In O. Krutílek (Ed.), *Euro v Česku: ano, či ne?*(73-94). Brno: Studio Arx.

Kunešová, H., et al. (2006). *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy.* Praha: C. H. Beck.

Lacina, L., et al. (2007). *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck.

Lacina, L., et al. (2010). *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství.

Mundell, R. (1961). A Theory of Optimum Currency Areas. *The American Economic Review,* 51 (4), 657-665. https://www.jstor.org/stable/1812792?seq=1#page_scan_tab_contents

Plchová, B., Abrhám, J., & Helísek, M. (2010). *Česká republika a EU. Ekonomika – Měna. Hospodářská politika*. Praha: Agentura Krigl.

Polyák, O. (2016). Euro Adoption and Export: A Case Study of the Czech Republic, Slovakia and Old EU Member States. *Prague Economic Papers*., 25 (4), 427-444. https://www.vse.cz/pep/568

Raymond, R. (1995). *Sjednocení měny v Evropě*. Praha: HZ Praha.

Samuelson, P., & Nordhaus, D. (2010). *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda.

Žák, M., et al. (1999). *Velká ekonomická encyklopedie*. Praha: Linde.

Elektronické zdroje

Bydžovská, M., & Euroskop (2019). *Euro v ČR*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/786/sekce/euro-v-cr/

Bydžovská, M., & Euroskop (2019). *Evropská centrální banka*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/82/sekce/evropska-centralni-banka/

CDK (2018). *Hospodářská a měnová unie*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/674/sekce/hospodarska-a-menova-unie/

Česká národní banka (2019). *Měnověpolitické nástroje*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#facility

Dědek, O. (2013a). *Slovensko*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurobankovky-a-eurominces/narodni-strany-eurominci/slovensko-1871

Dědek, O. (2013b). *Pakt stability a růstu*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu

Dědek, O. (2013c). *Komunikační kampaň*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/komunikacni-kampan

Dědek, O. (2013d). *Hlavní principy*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/hlavni-principy

Dědek, O. (2013e). *Institucionální zajištění*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/institucionalni-zajisteni

Dědek, O. (2013f). *Scénář přijetí eura*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/scenar-prijeti-eura

Dědek, O. (2014a). *Mezinárodní měna*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/mezinarodni-mena

Dědek, O. (2014b). *Fiskální úmluva*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/fiskalni-umluva

Dědek, O. (2014c). *Zavedení eurového oběživa*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/zavedeni-euroveho-obeziva

Dědek, O. (2014d). *Stažení korunového oběživa*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/stazeni-korunoveho-obeziva

Dědek, O. (2015). *Členské státy eurozóny*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/clenske-staty-eurozony

Dědek, O. (2019). *Bankovní unie*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/bankovni-unie

European Central Bank (2012). *Main Elements of the Fiscal Compact*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201203_focus12.en.pdf?09f7d7d62d4d9a2358f93b885de39dad

European Central Bank (2019a). *Coins*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/html/index.en.html

European Central Bank (2019b). *Foreign Exchange Operations*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/forex/html/index.en.html

European Central Bank (2019b). *Key ECB interest rates.* Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html

European Union (2019a). *The Euro in Numbers*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://europa.eu/euroat20/the-euro-in-numbers/

European Union (2019b). *European Central Bank (ECB)*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_en

Euroskop (2019a). *Základní informace o eurozóně*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/318/sekce/zakladni-informace-o-eurozone/

Euroskop (2019b). *Aktuální stav*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/744/sekce/aktualni-stav/

Euroskop, & ČTK (2019). *Prezident Zeman podepsal fiskální pakt Evropské unie*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/8952/32777/clanek/prezident-zeman-podepsal-fiskalni-pakt-evropske-unie/

Eurostat (2019) *GDP per capita in PPS*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114

Evropská centrální banka (2018). *Konvergenční zpráva ECB*. Frankfurt nad Mohanem: Evropská centrální banka, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr201805.cs.pdf?ee1c3b309ded218fe2785c36ce4d65ba

Evropská centrální banka (2019). *Konvergenční kritéria se vztahují na*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.cs.html

Hanzlová, R. (2018). *Tisková zpráva: Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4616/f9/pm180514b.pdf

MFČR, & ČNB (2018). *Praha: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou*. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2018/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-33673

Národná banka Slovenska (2006) Vplyv zavedenia eura naslovenské hospodárstvo. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/06_kol1.pdf

Národná banka Slovenska (2019) *Makroekonomická databáza*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.nbs.sk/sk/menova-politika/makroekonomicka-databaza/makroekonomicke-ukazovatele-graf

Placák, P., & Euroskop (2019). *Evropská měna*. Cit. 10. 4. 2019, dostupné z: https://www.euroskop.cz/52/sekce/evropska-mena/

Scheller, H. (2006). *The European Central Bank: History, Role and Functions*. Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank, dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbhistoryrolefunctions2006en.pdf?e029090562985c53b978e8f29750429e

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Státy ve vztahu k eurozóně 18

Tab. č. 2: Harmonizovaný index spotřebitelských cen (růst v %) 49

Tab. č. 3: Dluh sektoru vládních institucí (v % HDP) 50

Tab. č. 4: Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP) 50

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Model AD – AS v situaci asymetrického poptávkového šoku 13

Obr. č. 2: Působení automatických vyrovnávacích mechanismů v modelu AD – AS ... 15

Obr. č. 3: Efekt devalvace francouzské a revalvace německé měny v modelu AD – AS 16

Obr. č. 4: Grafický průběh zavedení eura 46

Obr. č. 5: Nominální měnový kurz CZK/EUR 51

Obr. č. 6: Ekonomická konvergence států k eurozóně v roce 2017 (eurozóna = 100) ... 52

Obr. č. 7: Růst reálného HDP v ČR a eurozóně (meziročně, sezonně očištěno, v %) 54

Obr. č. 8: Odvětvová struktura české ekonomiky v roce 2017 (v % hrubé přidané hodnoty) 54

Obr. č. 9: Podíl vývozu a dovozu v první polovině roku 2018 (v % z celku) 55

Obr. č. 10: Celkový kapitálový poměr (v %) 58

Obr. č. 11: Podíl zaměstnání na kratší pracovní dobu (v %) 59

Obr. č. 12: Názory Čechů na přijetí eura – vývoj v čase (v %) 61

Obr. č. 13: Vývoj hlavní úrokové sazby na Slovensku (v %, sezónně neočištěno) 79

Obr. č. 14: Vývoj slovenského importu (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální) . 81

Obr. č. 15: Vývoj slovenského exportu (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální) . 82

Obr. č. 16: Vývoj přímých zahraničních investic na Slovensku (v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální) 84

Obr. č. 17: Vývoj mezinárodní investiční pozice Slovenska (v mil. EUR, přímé investice, sezónně neočištěno, nominální) 85

Obr. č. 18: Čtvrtletní zisk/ztráta vybraných sektorů na Slovensku (před zdaněním v mil. EUR, sezónně neočištěno, nominální)..... 87

Obr. č. 19: Meziroční vývoj slovenského HDP (výdajová metoda, stálé ceny, v %, sezónně očištěno)..... 89

Obr. č. 20: Mezičtvrtletní růst slovenského HDP (výdajová metoda, stálé ceny, v %, sezónně očištěno)..... 90

Obr. č. 21: Vývoj HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EU28 = 100)..... 91

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

apod. a podobně

CB centrální banka

cca cirka

CZK česká koruna

č. číslo

čl. článek

ČNB Česká národní banka

ČR Česká republika

ECB Evropská centrální banka

EDP Excessive Deficit Procedure (procedura při nadměrném schodku)

ERM Evropský mechanismus směnných kurzů

ESCB Evropský systém centrálních bank

EU Evropská unie

EUR euro

HDP hrubý domácí produkt

HICP harmonizovaný index spotřebitelských cen

mil. milión

min. minimum

mld. miliarda

např. například

NBS Národní banka Slovenska

NKS Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR

obr. obrázek

OCA Optimum Currency Area (Optimální měnová oblast)

odst. odstavec

prof. profesor

tab. tabulka

tzv. takzvaný

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Mapa aktuálního stavu eurozóny (k roku 2019)

Příloha B Eurominneed, slovenské eurominnce a eurobankovky

Příloha A

Mapa aktuálního stavu eurozóny (k roku 2019)

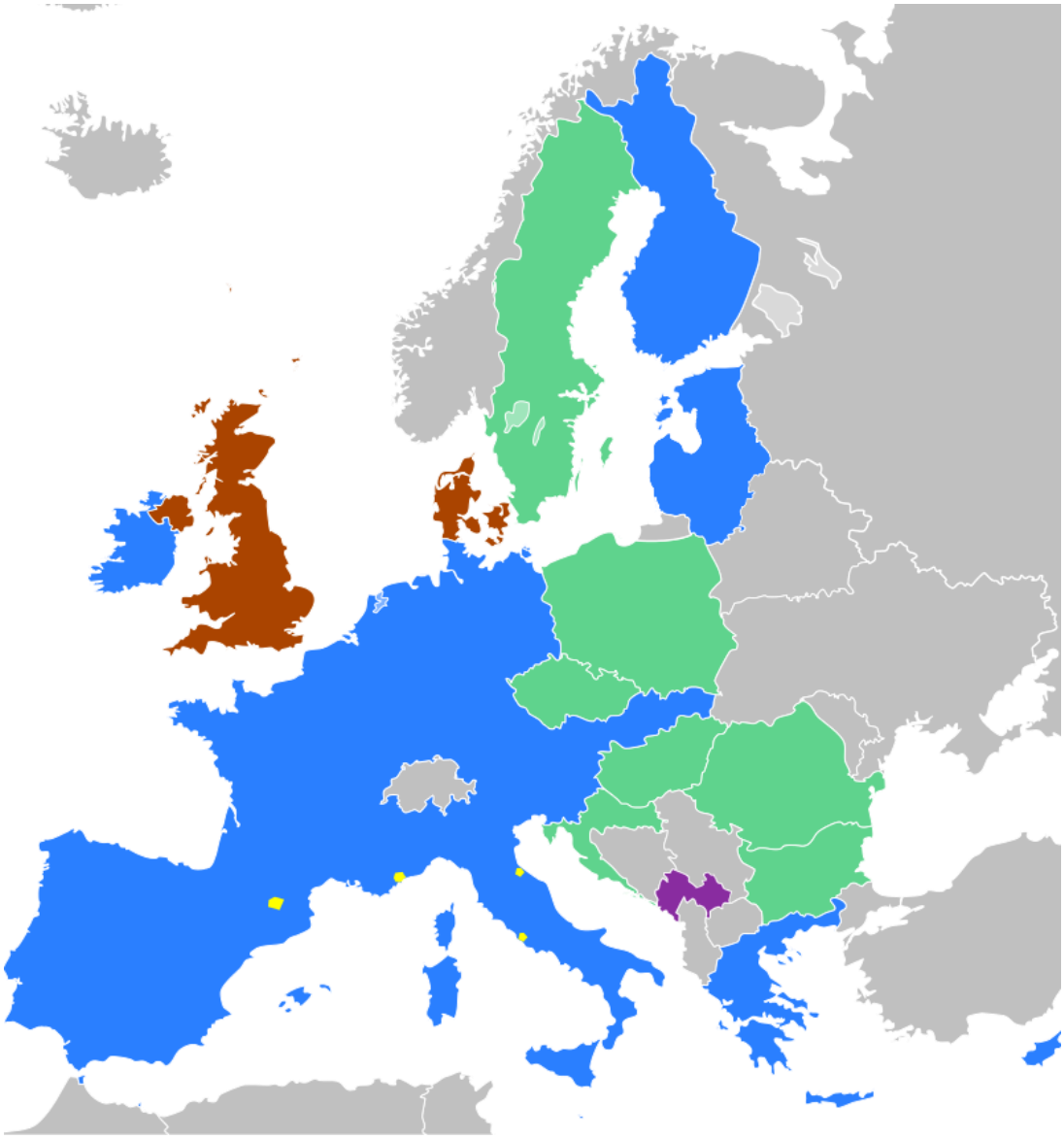

Převzato: Euroskop, 2019b

Legenda:

- Modrá – členské země
- Zelená – státy Evropské unie, které dosud euro nezavedly
- Hnědá – země s trvalou výjimkou ohledně zavedení eura
- Fialová – státy a území, které používají euro jako svou měnu bez dohody s EU
- Žlutá – státy a území, které nejsou členy EU a používají euro jako svou měnu

Příloha B

Eurominces

Převzato: Placák & Euroskop, 2019

Slovenské eurominces

Převzato: Dědek, 2013a

Eurobankovky

Převzato: Placák & Euroskop, 2019

Abstrakt

CHYTRÝ, Martin. *Vstup do eurozóny – pro a proti*. Plzeň, 2019. 108 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: eurozóna, konvergence, přístupové podmínky, dopady vstupu, podnikový sektor.

V předložené diplomové práci je zachycena problematika eurozóny a připravenost České republiky na vstup do měnové unie (k roku 2019). Práce rovněž pojednává o výhodách a nevýhodách vstupu do eurozóny pro podnikový sektor. V prvních dvou kapitolách se práce věnuje stávající podobě eurozóny a teoretickým základům tématu včetně přístupových podmínek. Poté je v další kapitole objasněna situace České republiky a slovně vyhodnocena její připravenost na vstup do eurozóny. V rámci hodnocení jsou vydána i patřičná doporučení pro Česko. Poslední kapitola předložené práce zachycuje možné teoretické dopady vstupu na podniky a zkoumá, zda nastaly ve Slovenské republice, která již do eurozóny vstoupila. Současně s tím jsou tyto zjištěné výhody a nevýhody komparovány s těmi teoretickými a je formulováno doporučení pro podnikový sektor. Diplomová práce dochází k závěrům, že Česká republika není zcela připravena na vstup do eurozóny, který by však byl pro český podnikový sektor spíše výhodný. Výsledky práce lze využít jako podklad pro další výzkum dopadů vstupu do eurozóny.

Abstract

CHYTRÝ, Martin. *The Eurozone Entry - Pros and Cons*. Plzeň, 2019. 108 s. Diploma Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Keywords: eurozone, convergence, access conditions, impact of entry, business sphere

This diploma thesis captures the Eurozone issues and the Czech Republic readiness for entering the monetary union (by 2019). The thesis defines advantages and disadvantages of entering to this union for business sphere. In the first two chapters there is a description of the basic theoretical terms together with access requirements and a description of the actual Eurozone. After that, the current Czech Republic conditions and readiness evaluation report follows. This part communicates the recommendations for the country. The last chapter of this diploma thesis theoretically determines possible entry impacts on the enterprises. At the same time it studies if they occurred in the Slovak Republic which is already being the part of the Eurozone. These results are compared and the recommendations for the business sphere are assessed. This diploma thesis comes to the conclusion that the Czech Republic is not ready to enter the Eurozone although it would be advantageous to the business sphere. This detection can be used for further research of the entry consequences.